

**183 NOLU MARDİN ŞER'İYE SİCİLİ
BELGE ÖZETLERİ VE MARDİN**

Mardin Tarihi İhtisas Kütüphanesi Yayın No:13

Mardin Şer'ıye Sicilleri Serisi: 5

Proje Koordinatörü: İbrahim Özcoşar

Kapak Tasarım: Prestij Reklam

İç Tasarım: Arzu Ensari - Serap Gökçeođlu

Basım Adedi:1000

Basım Yeri ve Tarihi: İmak Ofset Basım Yayın San. Tic. Ltd. Şti.

www.imakofset.com

İstanbul 2007

Kapak Resmi: 183 Nolu Mardin Şer'ıye Sicilinden Bir Belge

ISBN: 978-975-385-353-8

**Bu kitabın telif hakları Mardin Tarihi İhtisas Kütüphanesi Projesine
aittir.**

Bu kitap Avrupa Birliđi'nin mali desteğiyle basılmıştır. Bu belgenin içeriğinden "Mardin Valiliđi İl Özel İdaresi" sorumlu olup, hiçbir durumda Avrupa Birliđi'nin pozisyonunu yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.

This book has been published with the financial assistance of the European Union. The contents of this document are the sole responsibility of "Mardin Valiliđi İl Özel İdaresi" and can under no circumstances be regarded as reflecting the position of the European Union

183 NOLU MARDİN ŞER'İYE SİCİLİ BELGE ÖZETLERİ VE MARDİN

Hazırlayanlar
Ahmet Kankal
İbrahim Özçoşar
Hüseyin H. Güneş
Veysel Gürhan

İstanbul-2007

ÖNSÖZ

Mardin... Tarihin kendine has gizemini, günümüze taşıyan bir hoş-görü başkenti. Tarih, doğa, sanat ve kültürün aynı potada bulunduğu ve kaynaştığı bu güzel şehirde tarih; birçok şehrin aksine müzelere sıkışmamıştır. Sabırla işlenen taşın süslediği sokaklar, inancın sembolü minareler ve çan kuleleri... Kısacası; bir kenti müze yapacak her şey ...

Şehre tüm bu güzellikleri kazandıran temel unsur şehrin tarihidir. Mardin tarihini, kültürünü ciddi ve bilimsel veriler ışığında, gün yüzüne çıkarma amacı taşıyan Mardin Tarihi İhtisas Kütüphanesi Projesi kapsamında yapılan çalışmalar, meyvesini verme aşamasına gelmiştir. Şehir tarihi çalışmalarının önem kazandığı günümüzde, Mardin gibi tarihi özellikleriyle ön plana çıkan bir şehrin tarihine bilimsel bakışın yakalanması, tarihi materyallere ulaşma kolaylığının sağlanmasıyla mümkün olabilirdi. Bu amaçla başlayan “Mardin Şer’iye Sicilleri” (Osmanlı Dönemi Mahkeme Kayıtları) serisinin sadece Mardinlileri değil, yurt içi ve yurt dışında Mardin ve çevresiyle ilgili araştırma yapan pek çok kimseyi yakından ilgilendireceği ve onlara önemli bir materyal sunacağı aşikârdır.

Ortaya çıkan ürünün Mardin tarihiyle ilgilenenlerin bu konudaki çalışmalarını önemli ölçüde destekleyeceğine inanıyorum. Bu çalışmaların Mardin tarihine olan ilgiyi ve Mardin şehir tarihine yönelik bilimsel araştırmaları arttırması umuduyla, emeği geçen herkese teşekkürler.

Mehmet Kılıçlar
Mardin Valisi
Şubat-2007

İÇİNDEKİLER**GİRİŞ**

Kadılık Müessesesi ve Şer'îye Mahkemeleri.....	1
Şer'îye Sicilleri ve Önemi	7
Belge Özetlerinin Çıkarılmasında ve Yayında	
Takip Edilen Usul.....	11

BİRİNCİ BÖLÜM

183 NOLU MARDİN ŞER'İYE SİCİLİ'NİN	
BELGE ÖZETLERİ	19

İKİNCİ BÖLÜM

183 NOLU MARDİN ŞER'İYE SİCİLİ VE	
19. YÜZYILDA MARDİN.....	93
Mardin'in İdari Yapısı	93
Mardin'in Sosyal Yapısı	99
Mardin'in Ekonomik Yapısı	102
Kaynakça	113
İndeks	115

SUNUŞ

Bu çalışma; 2002 yılında teorik olarak ortaya atıp, üç yıllık bir hazırlık döneminden sonra 2005 yılında hayata geçirebildiğimiz “Mardin Tarihi İhtisas Kütüphanesi” adlı Mardin tarihiyle ilgili çok yönlü projenin bir parçasıdır. Proje, Mardin’in çok konuşulan, ancak çok az araştırılan tarihi bir şehir olması gerçeğinden yola çıkılarak hazırlanmıştır. Her yönüyle tarihi özümsemiş Mardin, tarihi zenginlikleriyle uluslararası düzeyde ilgi çekmesine rağmen, tarihine yönelik bilimsel araştırmaların az olduğu ender şehirlerden biridir.

Mardin’in tarihi yönü denince akla gelen şehir dokusu, Mardin’in taş evleri ve tarihi kalıntılarıdır. Mardin’in bu yönü önemli olmakla birlikte, şehrin tarihi zenginliği sadece tarihi yapı ve kalıntılardan ibaret değildir. Mardin, yüzyıllarca, değişik inançtan insanların uyum içerisinde yaşadığı bir coğrafyadır. Ancak Mardin’in bu yönü, yani yaşanmış tarihi (hikâyesi), ihmal edilmektedir. Bu ihmali ortadan kaldırmak için yerli ve yabancı araştırmacılar ile üniversitelerin Mardin tarihine ilgilerini çekmek gerekmektedir. Bu ilgi, Mardin’i uluslararası düzeyde tanıttak bilimsel çalışmaları da beraberinde getirecektir.

Mardin ile ilgili yapılacak çalışmaların önünde iki önemli engel göze çarpmaktaydı. Bunlardan ilki; Mardin’in tarihi dokusunun, çok konuşulmasına rağmen, araştırmacıların ve üniversitelerin çalışmalarına konu olmaması, ikincisi ise; tarihi zenginlikleriyle ilgi çeken tüm şehirlerin aksine, Mardin’de Mardin tarihiyle ilgili çalışma yapacak araştırmacılara kaynak bakımından gerekli imkânları sağlayacak bir alt yapının bulunmamasıydı. Bu sebeple hazırlanan Mardin Tarihi İhtisas Kütüphanesi Projesi, bir yandan Mardin tarihine ait temel kaynakları bir merkezde toplarken diğer yandan bu kaynakların en azından bir kısmını geniş kitleler için kullanılabilir hâle getirmeyi hedeflemiştir.

Osmanlı dönemi mahkeme kayıtları (Şer’iye Sicilleri), şehir tarihleri açısından tartışılmaz bir öneme sahiptir. Bu gerçekten hareketle, Mardin ile ilgili Osmanlı dönemi mahkeme kayıtlarından bir kısmının belge özetlerinin hazırlanıp yayımlanması kararlaştırılmıştır. Proje kapsamında, iki yıllık süreçte, bu kayıtlardan 10 tanesinin belge özetleri hazırlanacak ve Mardin’in farklı yönleriyle ilgili çalışmak isteyen araştırmacıların hizmetine sunulacaktır.

Proje kapsamında yapılacak çalışmalar sadece Şer’iye Sicili Belge Özetleri’yle sınırlı değildir. 2 yıllık sürede 10 Şer’iye Sicili dışında Mardin

tarihiyle ilgili yabancı dilde 6 eser daha tercüme edilip araştırmacıların hizmetine sunulacaktır. Ayrıca I. Uluslararası Mardin Tarihi Sempozyumu düzenlenmiş olup Mardin tarihiyle ilgilenen bilim adamı ve araştırmacılar Mardin'de bir araya getirilmiştir.

Proje kapsamında yapılacak çalışmaların Mardin tarihine yönelik çalışmalarını arttırması temennisiyle...

Dr. İbrahim Özçoşar
Proje Koordinatörü

GİRİŞ

KADILIK MÜESSESESİ VE ŞER'İYE MAHKEMELERİ

Diğer Türk-İslâm devletlerine nazaran uzunca bir hükümlanlık devresi geçirmiş olan Osmanlı Devleti, bu durumunu hiç şüphe yok ki müesseselerine borçludur. Bu müesseseler, kendisinden önceki Müslüman ve Türk devletleri tarafından kurulmuş olan müesseselerin bir devamı olup onların zaman içinde daha da gelişmiş şekillerinden ibarettir.

Bir İslâm devleti olması sebebiyle Osmanlı hukukunun ana kaynağını “şer’i hukuk” teşkil etmektedir. Bunun yanında varlığını devam ettiren bir diğer hukuk da “örfî hukuk”tur. Osmanlı hukuk sisteminin bu iki temel üzerine kurulduğu, uygulamalara bakıldığında açıkça ortaya çıkmaktadır.

Şer’i hukukun bilinmesi ve bu hukukun nasıl uygulanması gerektiği açısından Osmanlı ilmiye teşkilatının kuruluşu önemlidir. Bu teşkilat içerisinde yetişen, şer’i hukuktan anlayan ve adaletin temininde padişaha yardımcı olanlara “kadı” denilmektedir. Kadılık müessesesi Osmanlı Devleti’nde devlete ait bir meslek kolu olarak gelişmiş, sosyal ve siyasi hayatta büyük bir yere sahip olmuştur. Uygulamalara bakıldığında kadıların sadece şer’i hukuka ait karar vermedikleri, bunun yanında örfî konularda da hüküm ve uygulamalarının bulunduğu, görev yaptıkları bölge ve mahallin yerleşmiş olan adet ve gelenekleri doğrultusunda davranarak anlaşmazlıkları çözdükleri anlaşılmaktadır.

İnsanlar arasında çıkan anlaşmazlıkların çözümlenmesine ait bir memuriyet demek olan “kaza”, çok eskidir, zira insan ta ilk varlığından itibaren hemcinsi arasında ortaya çıkan anlaşmazlıkları çözüme ulaştıracak diğer bir insana daima ihtiyaç duymuştur. İnsanoğlunun zaman içindeki gelişimi ve devletler kurmasına bağlı olarak kaza işlerini görecekt memurlar tayin olunmuş, hukuk ve ceza işleri de bu memurlar tarafından görülür ve yürütülür olmuştur. Zayıfların haklarını aramak için aralarındaki akıllı ve nüfuzlu diğer bir kimseye başvurmak ihtiyacı duydukları düşünülürse, hak, adalet, dava ve kaza meselelerinin insanlık tarihi ile yaşıt olduğunu kabul etmek icap eder¹.

Ortaçağlara gelindiğinde miladi 622 senesinde Müslümanlık ile birlikte yepyeni bir hukuk doğmuş ve buna da “İslâm Hukuku” adı verilmiştir.

¹ Halit Ongan, *Ankara’nın Bir Numaralı Şer’iye Sicili*, Ankara 1958, s. XX vd.

Başlıca dört şubede toplanan dini, hukuki ve cezai konular İslâm Huku-ku'nun değişmez konuları olmuş ve günümüze kadar gelmiştir. Bunlar:

İbâdât: Tamamen uhrevî olup namaz, oruç, hac, zekât vb. gibi ibadetlerle ilgili konulardır.

Muamelât: Miras, tereke, vesayet, satış, kefalet, vakıf, yemin vb. gibi hukuki konular üzerinde yapılacak şer'î işlemlerdir.

Münâkehât: Aile hukukunu ilgilendiren mesele ve hükümlerdir. Evlenme, boşanma, tecdid-i nikah vb. konuları ihtiva eder.

Ukubât: Dinen ve şer'an yasak olan fillerin işlenmesinden veya dini vecibelerin yerine getirilmemesinden veyahut katl, yol kesme, yalancılık, hırsızlık gibi kötü ve kamu için zararlı olan suçların irtikabından dolayı uygulanması gerekli görülen hapislik, kısas, idam gibi cezai konu ve hükümlerdir.

Halkın dava ve düşmanlıklarını hal ve fasletmek keyfiyetine hukuk dilinde "kazâ" denir. Kadı ise "kâzî" kökünden gelen bir kelime olup, kazâ bunun masdar halidir. Bu kelimenin ism-i faili kâzî, hâkim, yani hükmeden demektir. İlk fıkıh kitaplarından "Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye"ye gelinceye değin kadılığın tarifi değişmemiştir. Bu tarif şöyle özetlenebilir: "Toplum arasında olan dava ve çekişmeleri şer'î hükümlere göre halleden zattır". Kadının bulunmadığı veya bulunamayacağı hallerde ona vekâlet eden, daha açık bir ifadeyle onun adına vazife gören kimselere "naib" denir².

Bir kadının tayini için, aşağıdaki şartlara sahip olması gerekir:

Reşit olmalı,

Temyiz kudretine sahip olmalı,

İman sahibi ve adil olmalı,

Hukuki ehliyet ve muamele kabiliyetine sahip olmalı,

Bitaraf olmalı,

Nesebi sahih olmalı,

Yeterli derecede hukuki bilgi sahibi olmalı,

Erkek olmalı.

Kadı'nın tayininde olduğu gibi, azli ve istifasında da şu sebepler rol oynar:

Aklını ve temyiz kabiliyetini kaybetmesi,

Kör, sağır ve dilsiz olması,

Görevinde irtikâp yoluna sapması ve kanunu ihlal etmesi,

İmanını kaybetmesi,

Yolsuzluğunun anlaşılması,

Bilgisizliğinin anlaşılması veya kendisinin açıklaması³.

² Ebul'ulâ Mardin, "Kadı" maddesi, İA, C. 6, İstanbul 1977, s. 42 vd.

³ İlber Ortaylı, **Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devletinde Kadı**, Ankara 1994, s. 9-10.

Kadınların vazife, salahiyet ve ilgi alanları şöyle sıralanabilir:

Kadınlar, her şeyden önce buldukları yerlerdeki halkın hukuk ve cezaya taalluk eden davalarına bakarlar, husumetleri şeriat kaidelerine ve İslâm hukuku prensiplerine göre hal ve faslelerlerdi.

Buldukları bölgede amme hukukunu korumak da kadınların görevidi. Bu sebeple vakfiyelerin tanzim, tescil ve vazifelerin tayini de bunlara düşerdi. Bölgelerindeki amme hizmeti ile ilgili yazışmalar da kadınlara düşerdi.

Kazalara kadar yayılmış bulunan kadınların daha küçük yerleşim bölgelerindeki işleri takip etmek üzere naib tayin etme salahiyetleri de bulduğundan, bölgelerinin en ücra köşelerine kadar cereyan eden hadiselerden naibleri vasıtasıyla haberdar olur, hususi ve amme hukukuyla alâkalı meseleleri sicillerine kaydederlerdi.

İslâm hukukunun muamele kısmına taalluk eden ve bugün noterlerce ifa edilen her türlü kefalet, vekâlet, mukavele ve borçlanma gibi akitler de kadınlar tarafından yerine getirilir ve bunlar da sicillere işlenirdi.

Yine İslâm hukukunun mirasa taalluk eden ferâiz meseleleri de kadınlar tarafından neticelendirilirdi. Daha doğrusu miras hukukunda yegâne merci kadı veya naib idi. Vefat etmiş bir kimsenin mallarını hiçbir haksızlığa mahal vermeden, vereseler arasında taksim etmek kadınların en mühim vazifelerindendi. Bu durum sadece Müslümanlarla da sınırlı kalmazdı, şayet gayrimüslimler tarafından müracaat varsa onların miras işleri de kadınlar tarafından görülürdü. Bu nevi muameleler de sicillere işlenirdi.

Aile hukukunun tanzim ve takipçisi de kadıydı. Nikâhlar çoğunlukla kadı veya naib huzurunda kıyılır veya bunların verdikleri izinnamele imamlar tarafından bu hizmet yerine getirilirdi.

Kadınlar, buldukları bölgelerdeki bütün vakıf, mukataa ve tımarların da murakıbbı idiler.

Merkezden yazılan idari, iktisadi, mali, askeri yazıların birer sureti beylerbeyiler ve sancakbeyiler ile birlikte kadınlara da gönderilirdi. Kadınlar bunları kendilerine vasıl olduğu tarihle birlikte sicillere kaydederlerdi.

Ordunun seferde bulunduğu bölgenin kadınları da orduyla birlikte sefer görevi alırlardı. Menzillerin tanzimi, asker kaçaklarının tedibi, ordunun iaşe ve mühimmatının temin ve takviyesi de kadınlara aitti.

Bölge asayişinin temini hususu da beylerbeyi ve sancakbeyi ile birlikte kadıya aitti. Emniyet kuvvetlerince yakalanan şakiler kadıya getirilir ve kadı tarafından hüküm verilerek gereği icra olunurdu. Kadı sicilleri bu tip vukuatı da muhtevî bulunmaktadır.

Kadınlar bugünkü belediye hizmetlerini de ifa etmişler, bu görevleri gereği narhların tespiti-tanzimi ve bunların sık sık kontrolü, esnafın teftişi, ihtikârın ve istifçiliğin önlenmesi hususunda önemli vazifeleri yerine getirmişlerdir.

Esnaf loncalarının başındaki “esnaf şeyhleri” de esnafın arzusu istikametinde kadılar tarafından tayin ve icabında azlolunurdu.

Kadı veya naibler, bazen suistimali görülen sancakbeyi veya diğer bir kadı veyahut başka bir devlet adamı hakkında tahkikata memur edilmişlerdir.

Kadılar, arazi ve emlak alım-satım işleriyle de meşgul olurlar ve bu nevi muameleleri sicillere kaydederlerdi.

Merkezden yazılan fermanlar, hatt-ı hümayunlar, beratlar ve yasaklar da doğrudan doğruya kadılara bildirilirdi. Kadılar hem bunların gereğini yerine getirir, hem de birer suretini sicile kaydederlerdi.

Kadılar, bazı meselelerde müftüden fetva ister ve mahkemede bu fetvaya göre hükmederdi. Bu fetvalar da sicile kaydolunurdu.

Bütün bu sayılan vazife, salahiyet ve ilgi alanları haricinde kadılar, halkla daha çok iç içe olduklarından, yangın, zelzele, çetin kış şartları, kuraklık, Ramazan ve bayramların ilanı gibi mevzularla da tabi olarak ilgileniyorlardı. Bu sebeple kadı sicillerinde bu nevi meseleler de yer almıştır.

Kadıların veya naiblerin bizzat kaza işleriyle meşgul buldukları, icra-yı ahkam-ı şer'iyeye eyledikleri resmi dairelere “şer'iyeye mahkemeleri” denilmektedir.

Kadılar ile mahkeme görevlilerinin buldukları kaza ve şehirlerde şer'i mahkemeler bulunurdu. Bu mahkemeler başlangıçta camilerde, daha sonraları ise çoğu zaman kadının oturduğu evi ile yan yana ve bazen de büyük bir caminin yanında idi. Her kazada bulunan şer'i mahkemelerin haklı ile haksızı ayırt etmek, nikâh, boşanma, vakfetme, evlat edinme gibi işleri görmek asıl görevleri arasında idi. Bütün bu kazaya (yargıya) ait işler bu mahkemede görülürdü. Bazı özel durumlar için “meclis-i şer'” denilen mahkeme kurulu bu binada toplanır ve görev yapardı⁴.

Davalara, mahkeme binası içerisinde bakmak mümkün olduğu gibi, mahkeme dışında da bakılabilirdi. Bu gibi durumlarda, kadı veya mahkemenin görevlendireceği bir kimse hadise yerine giderek “akd-i meclis” yapmakta, bu mecliste yapılan duruşmalardan sonra hadise halledilerek hükme bağlanmak ve kesinleşen hükmü getirilerek sicill-i mahfuza kaydedilmekteydi⁵. Şer'i mahkemelerde mahkemenin bilgisi dâhilinde tutulan resmi statü taşıyan her türlü kayıtların toplanmış olduğu defterlere yaygın adıyla şer'iyeye sicilli denir.

Başkâtipler, mukayyid, mahkeme imamları, fetih-han, muhızır, muhızırbaşı gibi vazifelilerin yanı sıra şuhûdü'l-hal denilen ve sayıları azalıp

⁴ Halil İnalçık, “Mahkeme” maddesi, İA, C. 7, İstanbul 1977, s. 147.

⁵ Rifat Özdemir, XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Ankara, Ankara 1986, s. 186.

çoğalabilen, gerektiğinde bilgilerine müracaat edilen kişiler de mahkeme meclisinde bulunurlardı⁶.

İnsanlık tarihi kadar eski olan kaza müessesesinin İslamiyet'te ortaya çıkışı bizzat Hz. Peygamberle başlamış, kaza vazifesini bizzat kendisi yerine getirmiştir. Hulefa-i raşidin devrinde halifelerin bizzat bu görevi yerine getirdikleri görülmektedir. Bu yolda ilk vekil tayin eden Hz. Ömer'dir⁷.

Emeviler ve Abbasiler zamanında da şer'îye mahkemelerine önem verilmiş, halife Harun Reşid, ilk defa Ebu Yusuf'a "kadi'ül-kudat"lık unvanını vermiş, sonraları kadıların tayinleri bunlar tarafından yapılmaya başlanmıştır⁸.

Osmanlılarda Osman Gazi zamanından itibaren ele geçirilen yerler, oraları fetheden beylere verilmiş, buralardaki adli muameleler de kadı denilen hâkimlere bırakılmıştır. Daha sonraki dönemlerde kadılar için en yüksek merci kadı askerlik olmuştur.

Fatih Sultan Mehmed zamanında kadı askerlik vazifesi Anadolu ve Rumeli olmak üzere ikiye ayrılmış, kadıların yetişmeleri için medreseler açılmış ve onların derece ve rütbeleri kanunnamelerle tespit edilmiştir⁹.

Fatih Sultan Mehmed zamanında hukuk ve adalete gösterilen büyük titizlik sonraki zamanlarda da devam etmiş, Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman zamanında hakkın ve adaletin korunmasına dikkat edilmiştir. Ancak devletin duraklama ve gerileme dönemlerinde diğer alanlarda olduğu gibi bozulmalar, kadılık müessesesinde de meydana gelmiştir. XIX. asırda ıslahat hareketleri içerisinde adliye de girmiş, mevcut yolsuzluklara son vermek için 1837'de "Meclis-i Ahkâm-ı Adliye" ve "Şura-yı Bab-ı Ali" adında iki encümen kurulmuştur¹⁰.

1868'de kurulan "Divan-ı Ahkâm-ı Adliye" ile Osmanlı Devleti'nde mahkemeler biri şer'î, diğeri de nizami olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Bu sebeple 1869-1926 yılları arasında yürürlükte olan "Mecelle" adı verilen kanun neşredilmiştir. 1879 yılında ise "Divan-ı Ahkâm-ı Adliye", Adliye Nezareti'ne çevrilmiş ve bütün nizamiye mahkemeleri bu nezarete bağlanmıştır. 12 Mart 1916 yılında ise çıkarılan bir kanun ve kadı askerlik teşkilatı ile bütün şer'îye mahkemeleri ve buna bağlı olan müesseseler Adliye Nezareti'ne bağlanmıştır. Cumhuriyetin ilanını takiben halifelüğün kaldırılmasından bir müddet sonra 8 Nisan 1924'de şer'îye mahkemeleri de kaldırılmış ve

⁶ Mustafa Akdağ, **Türkiye'nin İktisadi ve İctimai Tarihi 1453-1559**, C. 2, İstanbul 1979, s. 102.

⁷ Ebul'ulâ Mardin, *agm*, s. 42.

⁸ Halit Ongan, *age*, s. XXI.

⁹ Ali Himmet Berki, **Büyük Türk Hükümdarı Sultan Mehmed Han ve Adalet Hayatı**, İstanbul 1953, s. 51.

¹⁰ Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, **Kanunlaştırma Hareketleri ve Tanzimat**, C. I, İstanbul 1940, s. 215.

kadılık ile naiblik de tarihe karışmıştır. Vaktiyle şer'ıye mahkemeleri tarafından görülen bilahere kadıların nezaretleri altında (katib-i adillik)lerce ifa edilen her çeşit sözleşmeler bugün artık Medeni Kanun gereğince noterlerce, tapu işleri tapu sicil muhafızlıkları tarafından yapılmakta, nikah akidleri belediyeler tarafından icra edilmektedir. Bütün hukuki davaların hall ve faslı ise bugünkü asliye hukuk mahkemelerinin salahiyetlerine bırakılmış bulunmaktadır¹¹.

¹¹ Daha fazla bilgi için bkz; Münir Atalar, Şer'ıye Sicillerine Dair Kısa Bir Tarihçe", **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslâm İlimleri Enstitüsü Dergisi**, S. 4 (1980), s. 303-328. Ongan, **age**, s. XX-XXIX.

ŞER'İYE SİCİLLERİ VE ÖNEMİ

Şer'i mahkemelerde mahkemenin bilgisi dâhilinde tutulan ve resmi statü taşıyan her türlü kayıtların toplanmış olduğu defterlere yaygın adıyla “şer'îye sicilli” denilmektedir. Şer'îye sicillerine “kadı defterleri”, “mahkeme defterleri”, “defatir-i şer'îye”, “zabıt defterleri” denildiği gibi kısaca “defter” de denilmekteydi. Bu defterler 15. yüzyılın ilk yarısından başlayarak 20. yüzyılın ilk çeyreğine kadarki zaman dilimi içinde Osmanlı tarihi ve iktisadî ile siyasi, sosyal ve hukuki hayatını yakından ilgilendirmektedir. Bu özelliği ile Osmanlı kültür tarihinin temel kaynaklarının başında gelmektedirler.

Şer'îye sicillerindeki kayıtlar:

“Kadı tarafından verilen hükümler,

Herhangi bir hadiseyi, bir şahitliği, bir ikrarı, bir hibeyi, resmiyete rabt olunması istenen bir hususu zabt edenler,

Devlet merkezinden gelen bütün fermanlar, emirler ve tebliğler kadı tarafından tetkik olunup doğru oldukları tespit edildikten sonra deftere yazılanlar”¹² şeklinde sıralanabilir.

Defterler tutuluş tarzlarına göre üç kısma ayrılır:

Tamamıyla bir mevzuya tahsisi edilmiş olan defterler: Tereke, evamir, vekalet, vs.

İki bölümde tutulan defterler: Umumiyetle bir tarafı mahalli olaylara (evlenme-boşanma, alacak-verecek, alım-satım, nafaka, vakıf, hibe, cürümcinayet, şahitlik vb.) ait olup bu kısma “sicill-i mahfuz” denirdi. Diğer tarafı da merkezden gelen ferman, berat, buyruldu, izinname vb. gibi belgeleri ihtiva ederdi. Bu kısma da “sicill-i mahfuz defterlü” adı verilirdi.

Karışık olarak tutulan defterler: Kayıt sırasında herhangi bir intizama riayet edilmeyerek rasgele tutulmuştur. Merkezden gelen emirler ile diğer zabıtlar karışık olarak kaydedilmiştir. Ayrıca bazı defterler tutulurken

¹² Mehmet Zeki Pakalın, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, C. III, İstanbul 1983, s. 343.

tarih sırasına riayet edildiği gibi, bazılarında da belgelerin tarihlerine bakılmaksızın, rasgele bir biçimde değişik sayfalara kaydedilmiştir.

Şer'iyeye sicillerinin ihtiva ettiği kayıtlar, konuları itibariyle genel olarak iki kısımda özetlenebilir:

a- Her çeşit dava zabıtlarıyla, mukavele, senet, satış, vakfiye, vekâlet, kefalet, vesayet, ıtk (köle azat etme), tereke ve taksim gibi fıkıh ilminin başlıca konularını teşkil eden şer'i mahkemelere dair resmi kayıtlar, narhlarla esnaf teftişine ait notlar.

b- Başta hükümdar olmak üzere her derecedeki büyük ve küçük makamlardan beylerbeylerine, sancakbeylerine, kadılara, müftülere, mütesellimlere, dizdarlara, defterdarlara, müderrislere, mütevellilere, voyvodalara, eminlere, altı bölük yerlerine, ayan-ı vilayet ve iş erlerine hitaben yazılan ferman, berat, divan tezkeresi, mektup, ruus, tezkire gibi resmi mahiyetteki emir ve yazı suretleri.

Bunlardan başka ifta makamlarından alınan bazı fetva suretleri ile tayin emirlerine ve vazifeye mübaşeret kayıtlarına, yangın, sel, fırtına, zelzele, don, kar, dolu hadiselerine dair gelişigüzel yazılmış münferid notlara, sair yaratılışlı bazı kadı ve naiblerin azil ve nakil hallerinde ihtisaslarını anlatan orijinal şiirlere de rastlanmaktadır.

Şer'iyye sicillerinin ehemmiyetleri de şu şekilde sıralanabilir:

Tarihi kaynaklarımızın en mühimlerinden birisi de şer'iyeye sicilleridir. Bunlar sadece bizim tarihimiz için değil, bugün Osmanlı Devleti toprakları üzerinde kurulmuş birçok ülkenin tarihini de ilgilendiren kıymetli birer vesikadırlar.

Devrinin sosyo-ekonomik yapısından etnografyasına, konuşulan dile kadar bütün hususiyetleri aksettiren şer'iyeye sicilleri vazgeçilmez kaynak niteliğindedirler. Şer'iyeye sicillerine suret olarak geçmiş bulunan muhtelif fermanlar, beratlar, mektuplar, divan tezkiireleri ve sair resmi kayıtlar, eski nizamların iç yüzlerini ortaya koyan en müspet vesikalardır.

Askeri ve siyasi bakımlardan şer'iyeye sicillerinin ehemmiyetleri ön plânda yer alır. Bunlar, menzillerin kurulması, miri develerin işeleri, savaş için mühim olan barut ve sair levazımın yollanması, yiyecek maddelerinin satın alınarak yola çıkarılması, sefer vukuunda muhasebeleri sonradan görülmek kaydıyla mukataa bedellerinin tahsil olunarak ve keselenerek hazinesi hümayuna gönderilmesi, tımarlı sipahilerin ve sancakbeylerinin maiyyet kullarıyla birlikte, belirli günlerde ve belirtilen yerde toplanmaları gibi hususlarda ve herhangi bir sefer hakkında daha savaş başlamadan önce, merkezden eyaletlere yazılan emirler "sevkü'l-ceyş" bakımından son derece önemlidirler. Gerek bu emirler ve gerekse mahkemelerce alınan kararlara dair bu defterlerdeki kayıtlar, seferler hakkında müverrihlerce verilen malumatı bazen çürüttüğü gibi bazen de teyid ederler. Bu itibarla harp tarihi bakımından bu vesikaların incelenmesi ihmal edilemez.

Tımarların kimlere ve ne suretle tevcih edildiğine dair beratlar ile bu tımarların kadılar huzurunda ve arttırma yolu ile mültezimlere verilmelerine veya sahiplerinin marifetleriyle tapuya bağlanmalarına, vakıflara ait emlak ve akarların da aynı şekilde kiraya verilmelerine, bilhassa mer'i kanunname- lere göre alınacak vergilerin çeşit ve oranlarına dair sicillerde rastladığımız mazbut kayıtlar, Osmanlı Devleti'nin mali, zirai, askeri durumlarını rakamlara dayanarak ortaya koymakta ve bu devletin iç teşkilatını en ince teferruatına kadar inceleme imkânı vermektedir.

Bu defterlerde rastladığımız narh kayıtları, esnaf teftişine dair kısa fakat çok açık zabıtlar, vaktiyle kadıların belediye işlerine de baktıklarını teyid etmekte, o zamanki belediye kaide ve nizamlarını açıkça göstermektedir. Bilhassa yerli sınının korunmasına, ticaret eşyasının ve masnu malların muayyen ölçülere tabi tutulmasına ve sık sık kontrol edilmelerine, bunlardan başka meslek ahlakının kökleşmesinde mühim amel olan ve ehemmiyetleri çok evvel anlaşılmiş olup da devamında fayda görülen eski esnaf teşkilatına (loncalar), yiğitbaşılara esnaf kethüdalarının (şeyhler) tayin ve azillerine, esnaf adlarına, ihtikâr ve istifçilik gibi olaylara karşı mahkemelerce alınan tedbirlere dair elimize geçen çok ilginç zabıt ve hükümler iktisat ve ticaret tarihimiz için pek mühimdir.

Dava konularıyla eski şer'îye mahkemelerinin faaliyetlerini ve İslâm hukukunun tatbikattaki usul ve kaidelerini bize olduğu gibi aksettiren sicil zabıtlarının, bir hukukçuyu dahi ilgilendirecek ehemmiyette oldukları inkâr edilemez. Çok kısa olmalarına rağmen bu zabıtlar dava ve mahkeme usullerini, davacıların iddialarını, karşı tarafın redd ve ikrarlarını, redd hallerinde sübut şekillerini ve nihayet kadıların şer'î kararlarını tanıtımları itibariyle dikkat çekicidir.

Bu gün birçoklarının adları değişmiş, bazıları iktisaden gelişmiş veya gerilemiş veyahut da büsbütün terk edilmiş olmalarına rağmen eskiden meskûn olan veya olmayan yerleri aydınlatmaları itibariyle kasaba, köy, mahalle, semt, çiftlik, mezra, hususiyle aşiret ve cemaat adlarını ihtiva eden resmi kayıtlar iskân tarihimiz için paha biçilmez vesikalardır.

Gerek tevcihler, gerekse vakfiye kayıtları, vakfa ait alacak davaları, vakıf mukataaları ve gerekse tamirler dolayısıyla bu defterlerde zikri geçen cami, medrese, muallimhane, imaret, türbe, zaviye, kale, kervansaray ve kilise adları hâlen ayakta olsun veya olmasın eski sanat abidelerinin mevcudiyetini ortaya koymaktadır. Hatta bu kayıtlardan kitablesiz abidelerimizin inşa ve tamir tarihlerini bazen tespit edebileceğimiz gibi, tamiratta kullanılan malzemenin cins ve nevini öğrenmek de mümkündür. Bu sebeple, kadı def-

terlerinin mimari tarihimize bakımından ciddi mühim eserler olduğu ortaya çıkar¹³.

Kültürden edebiyata, tarihten coğrafyaya, folklorlara kadar çok geniş sahada namütenahi ve mühim bilgiler ihtiva eden bu defterlerde, her araştırmacı kendini ilgilendiren az veya çok bir Őeyler bulabilir.

¹³ Daha geniş bilgi için bkz. Ongan, **age**, s. 10-17; Ahmet Akgündüz, **Şer'ıye Sicilleri**, C. I, İstanbul 1988, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları.

BELGE ÖZETLERİNİN ÇIKARILMASINDA VE YAYINDA TAKİP EDİLEN USUL

Mardin şer'îye sicilleri arasında yer alan 10 defterdeki belge özetlerinin çıkarılması gündeme geldiğinde, ilk olarak hangi defterlerin seçileceği konusu ele alınmıştır. Öncelikle ve özellikle defterlerin mümkün olduğu kadar eski tarihe ait olanlarının ele alınması gerektiği düşünülmüşse de yakın tarihe ait olanlarından en azından bir iki defterin incelenmesinin de son derece önemli olduğu sonucuna varılmıştır. Çünkü zaman içinde Mardin'in bağlı olduğu yönetim birimlerinde, şehir idaresinde, şehrin mahalleleri ile merkez kazaya bağlı köylerin sayılarında ve buralardaki nüfusun dağılımında, aşiret sayılarında ve nüfusunda, kısacası şehrin ve merkez kazanın toplam nüfusunda ve bu nüfusun Müslim ve gayrimüslim dağılımında, şehirdeki iktisadi faaliyetler ile şehrin ticari ve sınai potansiyelinde, mal ve hizmet sektörlerinde meydana gelen ücret değişikliklerinde, mülk alım-satımlarında ve bunların el değiştirme biçimleriyle hangi dini gruplar arasında alım ve satım işleminin gerçekleştiğinde, evlerin fiziki özellik ve yapılarında, evlenme-boşanma hadiseleri ve sayılarında, ailenin kaç kişiden oluştuğunda, eş ve çocuk sayılarında, ailelerin mal varlıklarında, kadınların mehir miktarlarında, aşiretler arasındaki adli vakalarda, şehirdeki hırsızlık-soygun-gasp-yaralama-öldürme gibi hukuki ve cezai olaylar ile böylesi davaların görülüş ve sonuçlanış biçimlerinde, devletin bölgeye bakışında ve bu bölgeden beklentilerinde, İran ve Irak gibi mıntikalarda devam eden savaşların bölgeye olan etkilerinde ve savaşlar dolayısıyla bu bölgeden alınan yardımlarda ve bunun gibi daha pek çok konuda meydana gelen değişimleri ortaya koyabilmek için bunun gerekli/şart olduğu düşünülmüştür. Ayrıca 19. yüzyılda şer'î mahkemeler ile kadınların görev-statü ve işlevlerinde meydana gelen değişimleri de göz önünde bulundurmak gerekmiştir. Bu sebeple, ağırlıklı olarak 18. yüzyıla ait sicillerin ele alınması gerektiği, böylece bir taraftan sicillerde yer alan bilgiler ile 16. yüzyıla ait tahrir defterlerinde yer alan bilgiler arasında tarihi bir bağ kurulacağı, daha doğrusu yüzyıllar arasında meydana gelecek kesintinin böylelikle önlenmiş olacağı; öte yandan klasik Osmanlı mahkeme

yapılanması ve işleyişi ile kadıların vazifeleri gibi konularda değişim öncesi dönemin, araştırmacıların istifadesine sunulması kararlaştırılmıştır.

Ağırlıklı olarak 18. yüzyıl ve kısmen 19. yüzyıla ait sicillerin çalışılması gerektiğine karar verildikten sonra, sıra defter tespitine gelmiştir. İşin bu noktasında defterlerin fiziki yapılarına, yani düzgün olmalarına, yıpranmış olmamalarına, özellikle rutubetten ötürü mürekkeplerinin dağılmamış olmasına, yazılarının mümkün olduğu kadar okunaklı olmasına ve toplama olmamalarına azami derecede dikkat edilmiştir. Bunun yanında bir diğer belirleyici unsur da mümkün olduğu kadar belge çeşitliliği arz eden defterlerin çalışılması gerektiği düşüncesi idi. Belge çeşidi ne kadar farklı olursa, çalışılan dönemin fotoğrafını çekmenin veya çekilen fotoğrafı ilgilenenlerin istifadesine sunmanın o derece zevkli ve faydalı olacağına inanılmıştır. Zira fotoğrafın netliği ve berraklığı ile detaylarının fazlalığı, onun kalitesini artıran unsurların başında gelmektedir.

Defterlerin tespitinden sonra iş belge özetlerinin nasıl çıkarılması gerektiğine gelmiştir. Öncelikle defterlerin orijinalinde belgelere numara verilmediğinden bunlara sıra numarası vermek gerekmiştir. Özetlerin başında sadece belge numarası verilmekle kalınmamış, sayfa numarası da ilave olunmuştur. Bunun sebebi, araştırmacıların orijinal deftere bakması icap ettiğinde söz konusu belgeye en kısa yoldan ulaşmalarını sağlama düşüncesidir.

Mardin'e ait şer'iyeye sicillerinde hem Türkçe hem de Arapça kayıtlar yer almaktadır. Evlenme-boşanma, alım-satım, hibe, kiralama, ortaklık, vasi-vekil tayini, vakfiye tanzimi ile ilgili belgeler Arapça olarak kaydedilmiştir. Belgelerin Türkçe mi yoksa Arapça mı tutulduğunu tefrik etmek için "Belgenin Dili" ibaresi belge özetinden önce verilmiştir.

Özetten önce "Belgenin Konusu" başlığını vermenin sebebi ise, herhangi bir konuda araştırma yapanların belge özetinin tamamını okumadan bu kısma bakması ve o belgenin kendisini ilgilendirip ilgilendirmediğini kısa yoldan öğrenmesi içindir. Bu kısımda daha çok aşağıdaki konu başlıkları kullanılmıştır:

Cülus
Şehzade Doğumu
Göreve Tayin-Azil
Görev Süresinin Uzatılması
Evlenme-Boşanma
Vasi-Vekil Tayini
Kefalet
Emanet
Tımar-Zeamet Tevcihi
Mülk Alım-Satımı
Hibe

Alacak-Verecek Davaları
Arazi Davaları
Tereke-Miras Davaları
Gasp-Darp-Yaralama-Katl
Tecavüz-Zina
İskân
Asayişin Sağlanması
Sefer-Cihad Emri
Mühimmat-Zahire Temini
Salyane-Tevzi Defteri
Gümrük-İhtisab-Tamga Vergisi
Masraf-Muhasebe Defteri
Bakaya Defteri
Vergi Toplanması-Muafiyeti
Cizye
Esnaf
Narh
Sikke Tashihi
Enfiye Mukataası
Posta Nizamı
Menzilhane İhdası-Nizamı
Maaş/Ücret Talebi-Tahsisi
İhtida
Seyyidlik
Köle Azadı
Mezarlıkların Kullanımı
Mürur Tezkiresi
Göç/Göçün Engellenmesi
Vakfiye
Vakıf Malının Satışı-Kiralanması
Vakıf Malının Korunması

Belgenin tarihi belge özetinden önce verilmiş, bu yapılırken Arapça ay isimlerinde kısaltmaya gidilmiştir. Kısaltmalarda ise genel kabul gören aşağıdaki usul benimsenmiştir:

Muharrem	M
Safer	S
Rebiülevvel	RA
Rebiülahir	R
Cemaziyelevvel	CA
Cemaziyelahir	C

Receb	B
Şaban	Ş
Ramazan	N
Şevvâl	L
Zilkade	ZA
Zilhicce	Z

Araştırmacılara kolaylık sağlamak amacıyla Hicri tarihlerin Miladi karşılıkları da bu kısımda verilmiş, fakat bugün kullanılan ay isimlerinde kısaltmaya gidilmemiştir. Yine tarihlendirmede belgenin orijinalinde yer alan tarih esas alınmış, belgenin deftere kaydediliş tarihinden bahsolunmamıştır.

Belge özetleri çıkarılırken ortak bir standart belirlenmiş ve mümkün olduğu kadar teferruatlı bilgi verilmiştir. Böylelikle Osmanlıca'yı okuyamayan araştırmacıların (tarihçi, edebiyatçı, sosyolog, hukukçu, iktisatçı, ilahiyatçı, arkeolog-sanat tarihçisi vd.) belge özetlerinden yararlanarak çalışma yapmalarına fırsat tanınmıştır. Hangi bilginin kim için nasıl önem arz ettiği tam olarak bilinemeyeceğinden, bu yaklaşım tarzı aynı zamanda bir zorunluluk olarak görülmüştür. Meselâ belgelerde geçen erkek veya kadın şahıs isimleri onomastikle uğraşanların ilgisini çekebileceği gibi hem tarihçi ve sosyologların hem de ilahiyatçıların işine yarayabilir. Kısacası belge özetleri çıkarılırken özeti okuyan kimsenin, şayet belgenin doğru okunup okunmadığı veya özeti doğru çıkarıldığı hususundaki endişeleri bir tarafa bırakılacak olursa, belgenin aslına bakma ihtiyacı en aza indirgenmeye çalışılmıştır.

Ifadelerde yer alan “hemze” ve “ayn” işaret ve harfleri işaretle belirtilmemiş, yani kesme işareti kullanılmamıştır (örneğin: davet, mana, memur, dava gibi). Özetlerde inceltme işaretinden yararlanılmış (örneğin: kâtib, lâkab, vekâlet, zekât, nikâh gibi), ancak uzatma işaretine yer verilmemiştir (örneğin: vali, çare, miktar, mana, dava gibi). Yine bir yere aidiyeti belirten uzatmalar da kullanılmamıştır (örneğin: Mardini, Savuri, Keşki, Daysi, Üveysi, Bektaşî, Halveti, Kadiri, Nakşibendi gibi). Bu durum fiziki, iktisadi, idari, hissi gibi kelimelerde de aynen uygulanmıştır.

Mahalle¹⁴, cadde, sokak, köy, mezra, vadi, yayla-yaylak, kışlak, mevki, dağ, nehir, ova, bağ, bahçe, tarla, cemaat, aşiret, şahıs, esnaf ve para

¹⁴ Mardin mahallelerinin isimleri verilirken, yukarıda da ifade edildiği gibi, orijinaline sadık kalınmıştır. Mahalleler arasında bizi en çok uğraştıran iki mahalle olmuştur. Bunlar: Babü's-Savur/Babü's-Sor ve Şeyh Şeyhullah/Şeyh Şeyullah mahalleleridir. Şimdiye kadar yaptığımız ilk üç çalışmada mahallelerden birisini Babü's-Savur olarak zikretmiştik, ancak diğer belgelerdeki yazım şekline baktığımızda katibin Savur'u kaza olarak yazarken “sad” harfinden sonra mutlaka “elif” harfini, fakat mahalle ismi olarak yazdığına ise “sad”dan sonra “vav” harfini ilave ettiğini müşahede ettik. Bu sebeple hem halkın dilinde Babü's-Sor ola-

isimleri orijinal halleriyle ve eksiksiz olarak verilmiştir. Şahıs isimleri verilirken ilk isimden sonra gelen ibn “bin” şeklinde, bint “binti” şeklinde ve veled-i şeklinde terkipli yazılması gereken kelime ise “veledi” şeklinde verilmiştir.

İsimlerin aksine lâkaplara müdahale edilmiş, el-Hac ibaresi “Hacı”, es-Seyyid “Seyyid”, eş-Şeyh “Şeyh” şeklinde verilmiş; vali, mütesellim, kadı, naip, muhızırbaşı, muhtesip, voyvoda, yeniçeri, dizdar, emin, kethüda, subaşı, köy kethüdası, kizir-pasban-bekçi, müderris, müftü, imam, hoca, hatip, vaiz, müezzin, şemmas gibi bir vazifeye işaret eden ve isimden önce gelen unvanlar küçük harfle başlatılırken Şeyh, Derviş, Halife, Ağa, Bey, Efendi, Beyefendi, Hacı, Seyyid, Molla, Hatun, Maks, Kel, Kör, Topal vs. gibi unvan ve lâkaplar, ister isimden önce ve isterse isimden sonra gelsinler, büyük harfle başlatılarak yazılmıştır.

Herkesin anlayabileceği tarzdaki ifadelere dokunulmamış ve onlar orijinal halleriyle verilmiş, anlaşılmasında zorluk çekileceği düşünülen kelime ve ifadelerde sadeleştirmeye gidilmiştir (örneğin: “manzara”¹⁵ yerine misafir odası, dikdörtgen şeklinde tavanı kemerli oda manasına gelen “beyt-i ezec” yerine kemerli oda, düz ve basık tavanlı oda manasına gelen “beyt-i

rak söylenişini hem de sicilde mahalle ismi olarak yazılışını dikkate alarak daha önce Babü’s-Savur olarak zikrettiğimiz mahalleyi Babü’s-Sor olarak kaydettik. Savur’a açılan yönde bulunması itibarıyla bu kapının (dolayısıyla mahallenin) Savur ile mutlaka ilgisi bulunmaktadır, ancak halkın dilinde Sor şeklinde yerleşmiştir.

¹⁵ Bu ibare kayıtlarda Arapça “dad/zad” harfi ile yazıldığından hem manzara hem de mandara şeklinde okunabilmektedir. Mardin halkı tarafından daha çok “mandara” şeklinde telaffuz olunmaktadır. Bu isim, Mardin’de, asıl yaşanan ev kısmından hariç olarak inşa edilen ve bir nevi kabul odası olarak kullanılan, çoğunlukla da selamlık-misafir odaları için verilmektedir. Mandara/manzara ismi verilen bu odalar daha çok uzunlamasına olarak, yüksek, kubbeli ve bazen de “L” harfi şeklinde inşa olunmuşlardır. Ailenin maddi gücü, kalabalıklığı ve çevredeki saygınlığı nispetinde kubbelerin sayısı ve genişliği değişebilmektedir. Odanın pencereleri arasında ev sahibinin zevki ve tercihinine bağlı olarak taştan motifler yer almakta ve misafirlere kahve ikram etmek için de kahve ocağı bulunmaktadır. Bu ibare “195 Nolu Mardin Şer’iye Sicili Belge Özetleri ve Mardin”, yine “242 Nolu Mardin Şer’iye Sicili Belge Özetleri ve Mardin” adlı kitapların hem belge özetlerinin çıkarılmasında ve yayında takip edilen usul kısmında hem de çıkarılan özetlerde pencere olarak ele alınmış, kayıtlarda manzara/mandara şeklinde geçen ibare pencereli ev veya pencereli oda olarak tavsif edilmiştir. Bu hususun, yani pencereli ev veya pencereli oda ibrelerinin 195 ve 242 numaralı siciller dikkate alındığında misafir odası bulunan ev olarak dikkate alınması ve değerlendirilmesi zarureti vardır.

enbub” yerine basık oda, “beyt-i fireyş”¹⁶ yerine yatak odası, “havş” yerine avlu, “neccari” yerine odunluk, “kenef-kenif” yerine tuvalet, “cübb-i ma” yerine su kuyusu, “taş” yerine leğen, “lenger” yerine büyük sahan, “haranhereni” yerine tencere, “tabe” yerine tava, “pištahte” yerine çekmece veya mücevher sandığı, “leçek-laçak” yerine atkı veya örtü, “sim” yerine gümüş, “mai” yerine mavi, “penbe” yerine pamuk denilmiştir). Bunun yanında aslında “musallebe” olarak geçen ve halk tarafından “maslabe” olarak zikredilen manzara/mandara, yani misafir odalarındaki kubbeli iki veya üç odayı birbirinden ayıran kemerli ve sütunlu yerler de özetlerde maslabe olarak zikredilmiştir.

Satılan veya alınan mülkün hangi mahalle, köy veya mevkiye bulunduğu, satan ve alan tarafların isimleri, mülkün cinsi (ev, dükkân, han, hamam, arsa, bağ, tarla), satışı gerçekleşen mülkün evsafi, şayet ev ise kaç katlı, kaç odalı olduğu; varsa avlusu, eyvanı, yazlığı, su kuyusu, mutfığı, kileri, mahzeni, mağarası, deposu, odunluğu, ahır, tuvaleti belirtilmiştir. Bunun yanında evin/mülkün yola ve çevresindeki evlere/mülklere göre konumu, ev sahibinin doğu-batı-kuzey-güney tarafındaki komşuları da isim ve lâkaplarıyla zikredilmiştir. Yine satışı yapılan ev veya mülkün irsen mi intikal ettiği yoksa satın alma yoluyla mı edinildiği, ayrıca satanın mülk üzerindeki hisse miktarı da tasrih olunmuştur. Kayıtlarda komşuluk hukuku, irtifak ve şüfa hakkına ait bilgiler de ayrıntısıyla verilmiştir.

Evlenen tarafların ismi, varsa meslekleri, evlenenlerin rüştüne erişip erişmedikleri, bizzat mı yoksa vekâletle mi evlendikleri, mehr-i muaccel ve mehr-i müeccel miktarları, şahitlerin isimleri, nikâhı kıyanın ismi zikredilmiştir. Yine aynı şekilde boşanan tarafların ismi, varsa meslekleri, boşanma sebebi (ölüm, evi terk, küfür, din değiştirme, inninlik, çocuk olmaması,

¹⁶ Daha önce yayımlanan “195 Nolu Mardin Şer'iyeye Sicili Belge Özetleri ve Mardin”, yine “242 Nolu Mardin Şer'iyeye Sicili Belge Özetleri ve Mardin” adlı kitaplarda bu ibare, katiplerin sürekli olarak Arapça “fe” harfini “kaf” şeklinde yazmalarından ötürü “fireyş” yerine “kureyş” şeklinde okunmuştu. Mardin’de “kureyş” şeklinde bir kelimenin ancak o evin Kureyş kabilesine mensup kimselerin oturduğu ev şeklinde değerlendirilebileceği yolundaki görüşlerin bizleri tatmin etmemesi üzerine Kureyş kabilesinin cömertliğine işaret edildiği varsayılarak burasının misafir odası olabileceği kanaatine varılmıştı. Ancak bu anlamlandırma üzerindeki endişelerin de devam etmesi üzerine katiplerin yanlış yapabilecekleri göz önünde bulundurulmuş ve farklı okunduğu zaman ortaya anlamlı bir sonuç çıkıp çıkmadığı konusu gündeme alınmıştır. Nihayet “beyt-i kureyş” yerine “beyt-i fireyş” okunduğunda yatak odası manasına geldiği dikkate alınarak bu odanın, içerisinde yatak yorganın konulduğu yüklüğün de bulunduğu yatak odasını tarif ettiği hususu kabul görmüştür. Yukarıda da zikredildiği üzere daha önce yayımlanmış olan kitaplarda misafir odası olarak kayıtlı bulunan oda yatak odası manasında ele alınmalıdır.

şiddetli geçimsizlik, şart koşma), boşanma şekli (talak, muhalaa, tefrik, şartlı boşanma), mehrin verilip verilmediği veya kadının mehrinden vazgeçip geçmediği, sekene-nafaka-kisve baha, varsa çocukların kimde kaldığı, çocuklara vasi-veli olarak kimin tayin edildiği de belirtilmiştir.

Din değiştiren/ihtida edenlerin önceki ve din değiştirdikten sonraki isimleri, eskiden hangi dine mensup bulunduğu, hangi mahalle veya köyden olduğu, ayrıca varsa mesleği zikredilmiştir.

Mahkemede görülen dava anlaşmazlıkla ilgili ise anlaşmazlığın sebebi, halledildiyse hallediliş biçimi, ikrar ve keşifler, bilirkişi raporları, deliller, inkâr ve ispatlar, şahitlerin şahadetleri, yemin etme-ettirme, yeminden kaçma gibi hususlar belirtilmiştir. Şayet davacı ve davalı vekil tayin ettiyse onların isimleri de yazılmıştır. Böyle davalarla ilgili olarak belge içinde geçen şahitlerin ismi verilmiş, ancak belge altında “şuhudü'l-hal” başlığı altında kayıtlı bulunanların isimleri özetin hacmini artıracığı düşüncesiyle verilmemiştir. Bu kısımda ismi geçenler çoğunlukla diğer belgelerde de yer almışlardır.

Terekelerle ilgili belgelerde vefat edenin ismi (baba ismiyle), varsa ait olduğu mahallesi, köyü ve memleketi, mesleği-görevi-statüsü, vefat etme sebebi, eşinin (erkeklerde eş sayısı birden fazla da olabilir) ismi (baba ismiyle), varsa çocuklarının ve varislerinin ismi, tereke miktarı, zevcesinin mehir miktarı zikredilmiş; terekesinde yer alan eşyanın cins ve fiyatından söz edilmemiştir. Şayet borçlu olarak vefat ettiyse ve terekesi de açık artırma yoluyla satıldıysa bu hususlar da özetle belirtilmiştir.

Salyane ve tevzi defterlerinde yer alan mahalle, köy, aşiret, cemaat ve esnaf isimleri belirtilmiş, bunların ödeyecekleri vergiler veya temin edecekleri zahire miktarı tek tek değil, toplu olarak zikredilmiştir. Masraf defterlerinde ise sadece masrafı kimin yaptığı, hangi yıla ait olduğu, masrafın niçin yapıldığı (örneğin elçilik göreviyle giden birisinin yolda yaptığı masraf) ve masrafın miktarı verilmiş, tek tek hangi kalemlere masraf yapıldığı belirtilmemiştir.

İktisadi hayatla ilgili olarak esnaf grupları, esnaf şeyhi, esnafın sayısı ve isimleri zikredilmiştir. Narh kayıtlarında ise narh verilen malların isimleri tek tek belirtilmemiş, bunun yerine hangi esnafa narh verildiği ve narhın tarihinden söz edilmiştir.

Vakfiyelerde vakfın ismi, neleri/nereleri hangi amaçla vakfettiği, şartları, tevliyeti kime bıraktığı, vakfiyenin tanzim tarihi belirtilmiş, teferruata gidilmemiştir.

Cihad/sefer veya müdafaa ile ilgili belgelerde askere verilecek ekme ve et, ayrıca hayvanlarına verilecek yem miktarı, eşyanın naklinde kullanılmak üzere verilmesi gereken hayvan adedi gibi teferruat sayılabilecek bilgiler de, askeri tarih açısından önemli olduğu düşünülerek, aynen verilmiştir.

Belgelerde geçen mahalli tabirler ve Türkçe enteresan ifadeler tırnak içinde yazılmıştır.

Defterlerin orijinallerini görme imkânı olmadığından ve mikrofilm-ler üzerinde çalışıldığından, mikrofilm çekiminden kaynaklanan hatalardan, ayrıca mürekkebin dağılması veya kâtibin yazı üzerinde yaptığı karalamadan ötürü okunamayan yerler şeklinde verilmiştir. Okunuşundan emin olunmayan veya tereddüt duyulan yerlerde ise o ibarenin yanına (?) işareti ilave olunmuştur. Yukarıda da belirtildiği gibi enteresan veya orijinal ifadeler aynen verilmiş, ancak bunların yanına parantez içerisinde ne manaya geldikleri de yazılmıştır.

183 NOLU MARDİN ŞER'İYE SİCİLİ'NİN BELGE ÖZETLERİ

Sayfa No/Belge No : 1/1
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Miras-Borç
Belgenin Tarihi : 2 RA 1307/27 Ekim 1889

Özet:

Hacer(?) binti Memiş Dilki'nin(?) eşi Hacı Numan'ın ölümü üzerine Hacer'e ve oğlu Mehmed Tevfik'e isabet eden toplam 300 kuruş borç, hakim tarafından Hacı Numan'ın mirasından düşülmek üzere alınmıştır.

Sayfa No/Belge No : 1/2
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Miras-Nafaka
Belgenin Tarihi : 15 M 1307/11 Eylül 1889

Özet:

Hacı Numan'ın vesayeti gereğince, küçük çocuklarının nafakalarına harcanmak üzere, çocukların vasisi (muhtemelen amcaları) mahkemeden 100 kuruş almıştır.

Sayfa No/Belge No : 1/3
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Miras-Cami Yardımı
Belgenin Tarihi : 1307/1889

Özet:

(Belge eksik olduğundan tam olarak okunamamıştır.)

Hacı Numan'ın mirasından Molla Halil Camii'ne harcanmak üzere ... kuruş vasisi tarafından alınmıştır.

Sayfa No/Belge No : 1/4
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Mülk Alım-Satımı
Belgenin Tarihi : 28 L 1308/6 Haziran 1891

Özet:

Bir bahçenin yarısı kendisine diğer yarısı ise alıcı Abdurrahman Efendiye ait olacağından ve alıcı Abdurrahman'a teslim etmediği takdirde hakkında gerekli işlemlerin yapılmasını taahhüt eden (ancak belge eksik ve yırtık olduğu için ismi geçmeyen) şahıs ile ilgili hüccet.

Sayfa No/Belge No : 1/5
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Miras-Mehir
Belgenin Tarihi : 24 Şubat 1305/8 Mart 1890

Özet:

Hacer(?) binti Memiş Dilki, eşi Hacı Numan'ın ölümü üzerine mehir-i müeccel ve muaccelinden alacak hakkı olan 222 kuruşu Mardin mahkemesinden almıştır.

Sayfa No/Belge No : 2/6
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Miras-Masraf
Belgenin Tarihi : 6 Kanun-ı Sani 1305/18 Ocak 1890

Özet:

Kardeşi Numan'ın terekesinin paylaşımı ve taksimi esnasındaki giderler ile satılana değin at için yapılan 118 kuruş 30 para giderin, atın satış esnasındaki ücretinden düşelmesine dair ilmuhaber.

Sayfa No/Belge No : 2/7
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Miras-Borç
Belgenin Tarihi : 6 Kanun-ı Sani 1305/18 Ocak 1890

Özet:

İbrahim adlı kişinin 17 Rebiülahir 1307 tarihli ilam gereği 1.059 kuruş alacağına mahsub olmak üzere Hacı Numan terekesinden verilmek üzere icra memuru Tahir Efendiden sadece 400 kuruş İbrahim'in vekiline verilmiştir.

Sayfa No/Belge No : 3/8
Belgenin Dili : Arapça
Belgenin Konusu : Miras-Borç
Belgenin Tarihi : 25 Ş 1300/7 Mayıs 1888

Özet:

Mehmed bin Hacı Abdullah şahit kılınarak Fatıma ve Hatice'ye babaları merhum Hattab'ın evinden kendilerine kalan 662 kuruş 30 paranın Casim bin Mehmed tarafından borç alındığına ve bu paranın istendiği zaman kendilerine harcanmak üzere verilmesi gerektiğine dair senet.

Sayfa No/Belge No : 4/9
Belgenin Dili : Arapça
Belgenin Konusu : Vesayet
Belgenin Tarihi : 20 Teşrin-i Sani 1307/2 Aralık 1891

Özet:

(Belge eksik olduğu için bilgiler eksik.)

Ölmüş olan Hanna el-Genco'nun küçük çocuklarının vasisi (ismi belli değil) Meri binti Hacı Kerabid, çocuklara harcanmak üzere 168 kuruş almıştır.

Sayfa No/Belge No : 4/10
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Mülk Alım-Satımı
Belgenin Tarihi : 19 Ş 1307/10 Nisan 1890

Özet:

Şeyh Şeyhullah mahallesinden Mehmed ve Abdurrezzak ibni Şatır Mustafa, Safa Vadisi'nde bulunan ve kendilerine ait olan Beytü'ş-Şatır isimindeki sulu bahçelerini 1.800 kuruşa Abdurrahman bin Seyyid Halil'e satmışlardır.

Sayfa No/Belge No : 4/11
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Miras
Belgenin Tarihi : 27 Ş 1307/18 Nisan 1890

Özet:

Mahmud bin Ahmed Şeyho Kablo'nun mirası, eşi Aişe(?) binti Hüseyin bin Hacı Mehmed ile kızı Emine ve anne baba bir kız kardeşi Nemsî(?) binti Şeyho Kablo'ya kalmıştır.

Sayfa No/Belge No : 4/12
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Kefalet
Belgenin Tarihi : 8 CA 1308/20 Aralık 1890

Özet:

Kürh-Kevrih (Harmankaya olabilir) köyünden davalı ... bin Necm, davacı ise Amayizade(?) Mahmud Efendi şahitli olarak geldiğinde, kendisinin, kefil olan Hüseyin Efendi bin Seyyid Hasan tarafından mahkemeye teslim edileceğine dair belge.

Sayfa No/Belge No : 5/13
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Borç-Vakıf Para
Belgenin Tarihi : 20 Ş 1307/11 Nisan 1890

Özet:

Mardin Ermeni Katolik Kilisesi fakir, yetim ve yaşlıları için öteden beri vakfedilen paradan 2.300 kuruşun, vakıf paralar müdürü Makdisi Said Boğos tarafından 1 hafta önce vefat eden Abdulkerimzade Seyyid Ahmed Çelebi ve oğlu İbrahim'e 3 ay vade ile verildiğine dair 25 Cemaziyelahir 1297 tarihli bir borç senedi olduğu bildirilmiş, bu borçtan hariç 129 kuruş daha borçları olduğu ve bu borcun mirasçılarında İbrahim Çelebiden alınması gerektiği ileri sürülerek şayet mirastan ödenemez ise İbrahim Çelebinin bu borcu ödemesi için mahkemenin karar vermesi talep edilmiş, ancak İbrahim Çelebi kendisinin böyle bir borç senedi bulunmadığını, imza ve mührün de kendisine ait olmadığını iddia etmiştir. Derviş bin Hacı Mehmed ile Hacı Kasım Efendi adlı şahitler, İbrahim ile babası Seyyid Ahmed'in hayatta iken birbirlerine kefil olarak 3 ay vadeli 2.300 kuruşu % 40 para faiz ile aldıklarına 27 Şaban 1307 tarihinde şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 5/14
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Borç-Miras-Vakıf Para
Belgenin Tarihi : 22 Ş 1307/13 Nisan 1890

Özet:

Şeyh Şeyhullah mahallesinde ikamet eden ve Yakubî milletinden Hanna bin Emsih'in mirası eşi Nesri binti Hidaye, oğlu Mehdi(?) ve kızı Sisi(?)'ye kalmış olduğundan, ölenin alacaklılarından Ermeni murahhası Melkon Efendi bin Emsih Neziryân'ın vekili Nasuh Nasri Kespîr, mirasçıları mahkemeye 3 kez davet ettiği halde gelmediklerini bu nedenle haklarının korunması için mahkeme tarafından onlar adına Hasan bin Şeyhmus Ağa Bekrizade'nin vekil olarak tayin olduğunu söylemiş ve bu vekil huzurunda; Mardin Ermeni Katolik Kilisesi fakir, yetim ve yaşlıları için öteden beri

vakfedilen paradan adı geçen Hanna ve Ermeni Katolik milletinden İlyas bin Mihail Gencoh(?)'un birbirlerine kefil olarak 2.320 kuruş aldıklarını ve bunun 15 Receb 1297 yılına ait borç senedi ile kesinlik kazanmış olduğunu, bu borcun tahsilini Ermeni Kilisesi murahhaslığına tayin olunan Rahib Danyal Merziban(?) Efendiye devrettiğini, ancak Rahib Danyal'ın istifası nedeni ile alacak tahsilinin tekrar eski murahhasa devrolunduğunu, onun da alacağını Hanna'nın sahip olduğu evden kesilmesine ilişkin mahkeme kararının vekillerine bildirilmesini talep ettiğine ve ifade olunan iddiaya karşılık Hanna'nın bu senedi kabul etmediğine dair 22 Şaban 1307 tarihli açıklaması.

Sayfa No/Belge No : 6/15
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası
 Belgenin Tarihi : 28 Ş 1307/19 Nisan 1890

Özet:

Mardin'de Latifiye mahallesinde ikamet eden Şenşöle(?) Hatun binti Rukı(?) el-Hatib tarafından Mahmud bin İbrahim ve Şeyhmus Efendi bin Musa'nın şahadetleriyle vekil tayin olunan Mahmud bin debbağ Şeyh Abdullah, Mardin haricinde Bağgara/Bağ-ı Garra Vadisi'nde bulunan 4 tarafı Hacı Ahmed Efendi, Hacı Zeynizade, Hacı İsmail, Şeyhmus Efendi mülkleri ve yol ile sınırlı sulu bahçesini müvekkilesinin 9 yıl önce İsmail bin Seyyid Abdulkadir'e sattığına dair elinde belge bulunduğunu, ancak Cami-i Kebir mahallesinden Cercis bin Kıtımır'ın müvekkilesi Şenşöle Hanımın eşinden alacağı olduğu için söz konusu bahçeye el koymuş olduğunu bildirerek mahkemeden Cercis'in el koyduğu bahçesinden el çektirilmesini talep etmiştir. Cercis de 28 Şaban 1307 tarihinde bu davanın Bidayet Mahkemesi'nde görülmesi için talepte bulunmuştur.

Sayfa No/Belge No : 6/16
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Mülk Alım-Satımı
 Belgenin Tarihi : 11 Ş 1307/2 Nisan 1890

Özet:

Mardin'in Etraf-ı Şehr köylerinden Mansuri (Yalım) köyünden ve Yakubi milletinden Osi ve Cerco bin Sado Körkis ile kız kardeşleri Verdo, Şemi ve Saydi, kendilerine ait Dergüviz (Aykutköy) köyünde bir tarafı deyrık burnu ve yol, bir tarafı Cerco Karyo mülkü, bir tarafı değirmen harkı ve bir tarafı yol ile sınırlı mülklerini 1.000 kuruşa Şeyh Şeyhullah mahallesinden Ermeni Katolik milletinden Emsih bin Sado Agob'a satmışlardır.

Sayfa No/Belge No : 7/17
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Tereke/Muhasebe
Belgenin Tarihi : Gurre-i Z 1305/9 Ağustos 1888

Özet:

Vefat eden Said'in küçük çocuklarına ilişkin vasilerine ait muhasebe kaydı.

Sayfa No/Belge No : 8/18
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Arazi Anlaşmazlığı
Belgenin Tarihi : 11 N 1307/1 Mayıs 1890

Özet:

Gölasıyan mahallesinden Naime binti kapancı Salih'in vekili Faris bin debbağ Hızır, mahkemede, Mardin dışında Şadol Vadisi'nde bulunan bir adet bahçenin yarı hissesinin müvekkilesine diğer yarısının ise Mehmed Şerifi bin Hızır'a ait olduğunu bildirerek ifraz edilmesini talep etmiş, ancak Mehmed Şerif bin Hızır ise bahçenin yarısının satın alma yoluyla mülkü, diğer yarısının ise elindeki senetlerle kendi mülkü olduğu şeklinde itirazda bulunmuştur.

Sayfa No/Belge No : 8/19
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : 13 N 1307/3 Mayıs 1890

Özet:

Şeyh Şeyhullah mahallesinde Katolik milletinden Osi bin İbrahim, mahkemede, Etraf-ı Şehr köylerinden Mansuri (Yalım) köyü papazı Yakubi milletinden Kara İshak bin Yosef Haşışo hakkında; elindeki temessük gereğince, adı geçen papazın biraderi İbrahim bin Yosef'ten 240 kuruş alacak hakkı bulunduğunu, biraderinin kefil olması sebebiyle bu alacağını papazdan istediğini belirtmiştir. Bunun üzerine İshak bin Yosef gerçekte kardeşinin söz konusu borcu bulunduğunu ve kendisinin de aracı olduğunu, ancak davacı Osi'nin kendi başına senet yazdığını ve haberi olmadan kendi isminin üzerine pul yapıştırdığını, bu nedenle kendisinin kefaletinin bulunmadığını söyleyerek 13 Ramazan 1307 tarihinde itirazda bulunmuştur. Esad bin Salih Ağa ile diğer şahit Cerco ise aynı tarihte senette yazılan miktarın doğru olduğuna ve kendi huzurlarında İbrahim'in biraderi Keşiş İshak bin Yosef'in yanında bu parayı 15 güne kadar veririm dediğine şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 9/20
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası
 Belgenin Tarihi : 15 N 1307/15 Mayıs 1890

Özet:

Mardin’de Gölasıyan mahallesinde ikamet eden kahveci Abdulkadir bin Hacı Ahmed, Etraf-ı Şehr köylerinden Rişmil (Yeşilli) köyünden Beşar bin Esad Ali’yi birkaç kez mahkemeye çağırdığı halde gelmediğini, bu nedenle haklarının korunması için mahkeme tarafından vekil atandığını ve bu vekil huzurunda kendisinin Beşar’dan alacağı olan 5.750 kuruştan sadece 2.650 kuruşun kendisine verildiğini, 3.100 kuruşun ise kaldığını, bu borcuna karşılık olarak söz konusu köyde bulunan bahçesinin yarısını kendisine vereceğini, ancak vermediğini söyleyerek söz konusu alacağını vermesini ve bahçeyi kendisine teslim etmesini istemiştir. 15 Ramazan 1307 tarihli belgede davalı vekili kendisinin bu borçtan haberi olmadığını belirterek itirazda bulunmuştur. Bunun üzerine Namık Efendi bin Mehmed Şakir Efendi, Abdulfettah Efendi bin Abdulvehhab, Mehmed Ali bin Şeyhmus ve kahveci Mehmed bin Seyyid Abdalbaki de vekilin doğru söylediğine şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 9/21
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası
 Belgenin Tarihi : 18 N 1307/8 Mayıs 1890

Özet:

Şehidiye mahallesinde ikamet eden Yasin bin Abdurrahman, mahkemede, kayıp olan Abdulaziz bin Molla Mehmed’den 120 kuruş alacağı olduğunu söyleyerek alacağını davalı vekili olan Şeyh Davud bin İbrahim Terakzadeten almak üzere mahkemeye vermiş ve kalan 65 kuruş 10 para alacak hakkını da kefil olan Hacı Bekir’den talep etmiştir. Davalı vekili ise 18 Ramazan 1307 tarihli ifadesinde böyle bir borçtan haberinin olmadığını söylemiş, vekilin doğru söylediğine İsa bin Murad ile Ali bin Kesir şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 10-11/22
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Borç/Muhasebe Kaydı
 Belgenin Tarihi : 19 Kanun-ı Sani 1304/31 Ocak 1889

Özet:

Tell Ermen köyünden ... lerin muhasebesi naklolunan yekunu ile davalı ve ödemeye mahkum edilen Hasan Efendi gözetiminde çıkartılmış olup yaklaşık meblağ olan 12.282 kuruş 20 paranın kefaletler ile ödeme se-

netlerine iliştirilmesi ve ilamda ödemesi gereken borcu ile takas edilmesi ve ödediğini iddia ettiği 22.338 kuruş için ise gelecek koçan ile birlikte muhakeme neticesinde tahakkuk eden duruma göre ilama iliştirilmesinin gerektiğinin bildirildiği belge.

Sayfa No/Belge No : 12/23
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Kefalet
Belgenin Tarihi : 19 Kanun-ı sani 1304/31 Ocak 1889

Özet:

Bir önceki kayıta belirtilen ve Musa'ya(?) ait borca kefil olduklarını açıklayan İsyar bin Grik Siyazi, Mardinli Yosef bin Cercis, Tell Ermen köyünden Hüsnü bin İbrahim Hano ve Mardinli kefil Yosef Hızırşeh'e ait kefalet senedi.

Sayfa No/Belge No : 12-13/24
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Tereke-Miras
Belgenin Tarihi : 26 CA 1306/12 Şubat 1304/28 Ocak 1889

Özet:

Mardin'in Tekye mahallesinde ikamet ederken 8 gün önce vefat eden Gelmedizade Faris Çelebi bin Hacı Mehmed Ağa bin Ali Ağanın mirası, eşi Lebne(?) Hatun binti Hacı Mehmed Reşid ile büyük kızları Kamile, Fatıma, Behiye, Hayriye Hanım ve küçük kızları Düriye, Muhsine(?), yine büyük oğlu Abdurrezzak ile küçük oğulları Abdulcebbar ve Abdulgani'ye intikal etmiştir.

Sayfa No/Belge No : 13/25
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : 22 N 1307/12 Mayıs 1890

Özet:

Babü'l-Cedid mahallesinde ikamet eden Meryem binti Maksillah(?) el-Allaf'ın vekili Beşro bin Kesbo el-Mansurani, müvekkilesinin 14 yıl önce eşiyle beraber Haleb'e yolculuk yapacakları esnada üzerlerinde olan 600 kuruş paralarını emanet olarak Hoca Yosef bin Şemmas İliya Bülbülü'ye verdiklerini, şimdi ise bu paralarını istediklerini belirtmiştir. Davalı Hoca Yosef bu iddiayı inkâr etmiş, ancak bu borcun kendisinin bilgisi dahilinde Hindizade Derviş Efendi bin Abdulhamid Efendiye verildiğini ve borcun başlangıçta 300 kuruş olduğunu, zaman içerisindeki faizi ile birlikte 600 kuruşa ulaştığını söylemiş ve davanın bidayet mahkemesine havale edilmesini istemiştir.

Sayfa No/Belge No : 14/26
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Alacak Senetleri
Belgenin Tarihi : 19 CA 1305/2 Şuabat 1888

Özet:

(Belgenin kime ait olduğuna dair bir bilgi bulunmamaktadır.)

Miktar, adet ve numaralarının belirtildiği alacak senetleri ile diğer alacak kalemlerine ilişkin açıklamayı içeren belge.

Sayfa No/Belge No : 15/27
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : 5 L 1307/25 Mayıs 1890

Özet:

Aslen Siirdli olup Mardin'de misafir olarak bulunan Hasan bin Ali bin Yasin, mahkemede, aslen Bağdadlı olup Mardin'de misafir olarak bulunan Veli Efendi bin Hacı Abdullah Ağa hakkında; amcası oğlu Şeyh Mustafa bin Şeyh Yusuf bin Şeyh Ahmed ile birlikte Şam'dan Mardin'e dönüşlerinde ikisinin ortak parasından 6 adet Osmanlı lirasını Şeyh Mustafa'ya vekil olarak Veli Efendiye emanet olarak verdiğini söylemiş ve söz konusu 6 lirayı istemiştir. Davalı Veli Efendi itiraz etmiş ve kendisinden delil istenmiştir.

Sayfa No/Belge No : 16/28
Belgenin Dili : Arapça
Belgenin Konusu : Vakfiye
Belgenin Tarihi : 7 L 1307/27 Mayıs 1890

Özet:

Uveyşezade(?) Mustafa bin Hacı İbrahim Efendi mahkemeye gelerek kardeşi oğlu Uveyşezade Ahmed bin İbrahim Efendi huzurunda, güneyi Seba Vadisi, doğusu İbrahim oğulları Mustafa, Mehmed ve Salih'in bağları ile Ali Benefşo evi, batısı Ali Ağa oğulları Abdulkadir ve Hacı Hüseyin bostanı ve kuzeyi ... evi ile sınırlı Badi-i Garra(?) Vadisi'nde bulunan ve Resu'l-ayn ismindeki bahçeden kendisine ait olan 2 hissesini mecliste hazır bulunan kardeşi oğlu Ahmed ve onun erkek çocuklarına, soyları tükendiğinde müteveffa kardeşi Hacı Ömer bin İbrahim Efendinin erkek çocuklarına, onun da soyu tükenmesi durumunda Mekke ve Medine'ye vakfetmiştir.

Sayfa No/Belge No : 16/29
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Tereke-Miras-Borç
Belgenin Tarihi : 7 L 1307/ 27 Mayıs 1890

Özet:

Müfti Mehmed bin Ali vefat ettiğinden mirası annesi Hona(?) binti Mehmed ile büyük oğlu Şeyho, küçük oğlu Yusuf ile büyük kızı Latife, küçük kızları Hüsniye ve Vesile'ye kalmıştır. Derviş bin Hacı Mehmed mahkemede, Semre binti Salih'in müteveffaya borcu olduğunu iddia etmiş, Abdulkadir bin Ali ile Abdulgani bin Mehmed Ali er-Ravda bu iddianın doğru olduğuna şahitlik etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 17/30
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Arazi Anlaşmazlığı
Belgenin Tarihi : 8 L 1307/28 Mayıs 1890

Özet:

Şehidiye mahallesinden Ferec bin Mustafa Bekir Ağa, Mardin dışında Safa Vadisi'nde iki tarafı yol bir tarafı Molla Said bağı ve Burç bahçesi, diğer tarafı kendisinin bahçesi ile sınırlı bir adet susuz üzüm bağının kendi bağı ile sınır olmasından dolayı aradaki sınırı yarı yarıya her sene tamir ettiklerini, ancak kendisinden habersiz olarak bu bağın sahibi Bilali köyünden Derviş bin Hacı Bilali'nin Babü's-Sor mahallesinde ikamet eden Numan bin Seyyid Ahmed Bekir Ağaya sattığını, bu satışın iptalini ve bağdan el çektirilerek bağın parasını kendisinin ödeyeceğine dair hüccet ile Numan'ın söz konusu bağın diğer taraftan kendi bağı ile sınır olduğunu ve bu nedenle kendisinin satın alacağına dair itirazını belirttiği aynı tarihli belge.

Sayfa No/Belge No : 17/31
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Kayyim Tayini
Belgenin Tarihi : 9 L 1307/29 Mayıs 1890

Özet:

Meşkiye mahallesinde ikamet eden Mehmed ve Davud ibni Osman bin Mehmed mahkemeye müracaat etmişler ve Mehmed ile kardeşi Hasan hakkında ölü veya hayatta olduklarına dair bir bilgi elde edilinceye kadar kardeşleri Mehmed'in malları üzerine kayyim olarak tayin olunmuşlardır.

Sayfa No/Belge No : 17/32
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Satış
Belgenin Tarihi : 9 L 1307/29 Mayıs 1890

Özet:

Maserti (Ömerli) köyünden Şeyhmus bin Bekir, vefat eden babası Bekir bin Mustafa'nın hayatta iken kız kardeşi Münciye'ye 1.000 kuruşa sattığını (ne satıldığı belirtilmiyor) tasdik emiştir.

Sayfa No/Belge No : 17/33
Belgenin Dili : Arapça
Belgenin Konusu : Mal-Mülk Sahibi Olmama
Belgenin Tarihi : Tarihsiz

Özet:

Dolmacı Mustafa bin Hacı İsmail ile hammal İbrahim bin Halil, Emine binti Ali'nin hiçbir şeye sahip olmadığına şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 18-19/34
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Arazi Anlaşmazlığı
Belgenin Tarihi : 9 L 1307/29 Mayıs 1890

Özet:

Cami-i Kebir mahallesinden Şeyh Davud bin Salih Efendi, mahkemede, komşusu Ermeni milletinden Emsih bin Cercis Marbaş(?) hakkında, kendisine ait olduğunu söylediği 3 zira arsaya Emsih'in haksız yere el koyduğunu iddia etmiş, Emsih ise elindeki hücreti ibraz ederek arsanın 50 yıldan beri kendi tasarrufunda olduğunu iddia ile Şeyh Davud'un davasının reddini talep etmiştir. Mahkemeye sunmuş olduğu hüccet daha önce Mardin naibi olan müteveffa Hindizade Şeyh Osman Efendi bin Mehmed zamanında söz konusu harabe arsanın keşfi ile ilgili olup sahibi Ali Hikemi(?) tarafından 60 kuruşa Mazhar bin Yusuf'a satıldığı ile ilgilidir. Bu husus fetva kâtibi Arabzade Mehmed Şakir Efendi bin Molla Abdullah ve diğer şahitler tarafından da doğrulanmıştır. Ancak 14 Şevval 1307 tarihinde Şeyh Davud Efendi yeni bir iddiada bulunmuş ve babası Salih Efendinin hayatta iken bu tarihten 9 yıl evvel 1297 senesinde dava konusu odanın harabe odanın içinde olduğunu ve 2 sene önce yıkılıp bu yıkık yerindeki odalar, mutfak, tabaka, ahur ve samanhanenin hepsini 1.100 kuruşa satın aldığını ve miras olarak kendisine kaldığını söylemiştir. Bunun üzerine Emsih ise kendi elinde bulunan hüccetin gerçek, ancak Şeyh Davud'un elindekinin ise elle dışarıda yazılmış bir belge olduğunu söylemiş ve geçerli değildir diye itirazda bulunmuştur.

Sayfa No/Belge No : 19/35
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Mülk Alım-Satımı
Belgenin Tarihi : 19 L 1307/29 Mayıs 1890

Özet:

Müezzın Numan bin Mahmud ve lülecı İsmail bin Mehmed Emin'in şahadetleriyle Gölasıyan mahallesinden Amışe(?) binti Şah Veli'nin vekili olan kapıcı Şeyhmus bin Osman, mahkemede, müvekkilesinin erkek kardeşi Süleyman bin Şah Veli hakkında; elinde 15 Zilkade 1287 tarihli ve Mardin naibi Mesud Efendi imzalı hüccet gereği 1.050 kuruş ile Mehmed bin Hasan ve eşi Emoş binti Cuma'dan ev satın aldığını ve oğlu İbrahim bin Ali bin İbrahim aracılığıyla bu evi kardeşi Süleyman'a 1.100 kuruşa sattığını, ancak şimdi bundan vazgeçtiğini ve kardeşi Süleyman'ın kendisinde bulunan 8 lira parayı geri vererek evi kendisine geri vermesini talep ettiğini söylemiştir. Bunun üzerine Süleyman ise bu evi kız kardeşi Amışe(?) ve oğlu İbrahim'den kati satış ile satın aldığını söylemiş ve karşı tarafın iddiasını inkâr etmiştir.

Sayfa No/Belge No : 20/36
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Miras
Belgenin Tarihi : 15 L 1307/4 Haziran 1890

Özet:

Göllü köyünden Yakubi milletinden iken 20 sene önce ölen Burebero Bülbülo'nun(?) veraseti eşi İşmuni ile oğlu Komi(?) ve kızı Meryem'e intikal etmiş, ancak oğlu Komi 8 sene önce öldüğünden onun veraseti de eşi Meryem binti Asloheri ile kız kardeşi Meryeme kalmıştır. Mirasın dökümü yapılarak paylaşımı istenmiştir.

Sayfa No/Belge No : 20/37
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Alacak-Verecek
Belgenin Tarihi : 15 L 1307/4 Haziran 1890

Özet:

Şeyh Çabuk mahallesinde ikamet eden Halil bin İbrahim bin Hacı Osman'ın vekili İbrahim Efendi bin Cebraıl Hızır Beşe, anılan mahallede ikamet eden müvekkilinin biraderi Ahmed bin İbrahim'den alacağı olan 5.500 kuruşu talep etmiştir. Ahmed bin İbrahim ise kardeşi Halil'e 5.070 kuruş borcu olduğunu ikrar, ancak ziyadesini inkâr etmiş ve bundan 8 ay önce kendisine 2 yıl mühlet verildiğini söylemiştir, Vekil ise bundan haberi olmadığını ve bu durumu müvekkiline sorması gerektiğini bildirmiştir.

Sayfa No/Belge No : 21/38
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Satış Vekaleti
 Belgenin Tarihi : Tarihsiz

Özet:

Mehlo(?) nahiyesi Sancak-ı Kebir köyünden Mehmed bin Berekat kendisine asaleten ve kardeşi Ali'ye vekâleten, Halil ve Mehmed ibni Şeyh Tahir yerine vekâleten ve kendi yerlerine asaleten Hızır ve İsmail bin Şeyh Tahir, Mehmed bin Abdi Şeyho ile İbrahim bin Hallo asil olarak 10.000 kuruşu vekil ve asil olarak Mehmed ve Şeyhmus Efendiler ile İbrahim Haso [adına veya onlardan] satış ve parayı aldık dediklerine dair hüccet.

Sayfa No/Belge No : 21/39
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Miras Davası
 Belgenin Tarihi : 25 L 1307/14 Haziran 1890

Özet:

Mardin'in Şeyh Şeyhullah mahallesinden Osman bin Osman bin Hüseyin Ağanın mirası eşi Aişe binti Seyyid Ali Bektaş ile büyük oğulları Hüseyin, Hamuş, Sadık, Reşid, Hamid(?) ve Abdulkadir ile küçük oğlu İbrahim'e kalmıştır. Ancak Aişe Hatun mirastan kalan evi eşinin kendisine hibe ettiğini, bu nedenle başkasının müdahale etmemesi gerektiğini iddia etmiştir. Fakat diğer mirasçılar buna itiraz etmiş ve söz konusu evin parasından veya diğer eşyalardan 1.355 kuruşu vekil Rıfat Efendi bin Şeyhmus Efendiden istemişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 22-24/40
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Satış/Alacak-Verecek Davası
 Belgenin Tarihi : Gurre-i ZA 1307/19 Haziran 1890

Özet:

Meşkin mahallesinde ikamet eden Derviş bin Semo el-Meşkin, Safa Vadisi'nde bulunan bahçesini İbrahim Efendi bin Hacı Ali'ye 4.000 kuruşa sattığını ve kendisinde alacak hakkı olan 2.000 kuruş ile takas edip geri kalan 2.000 kuruşu ise mecliste hazır bulunan Abdulaziz'den alacağını, 1.450 kuruşu aldığını, geri kalan 550 kuruşu ise vermediğini şikâyet etmiştir. Abdulaziz havaleyi inkâr etmiş, Mehmed Seyyid Ali ile Derviş bin Derviş İşoki(?) adlı şahitler ise Derviş bin Semo'nun iddiasının doğru olduğuna şahadet etmişlerdir.

23. sayfada boşluk bulunmaktadır ve sayfanın alt kısmı yırtıktır.

24. sayfada ise bu konu ile ilgili olarak değişik fıkıh kitaplarından yapılan alıntılar ve verecek hususundaki genel fetvalar yer almaktadır.

Sayfa No/Belge No : 25/41
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Su Nöbeti Davası
Belgenin Tarihi : 5 ZA 1307/23 Haziran 1890

Özet:

Tekye mahallesinden Mehmed Emin bin Hacı Halil, mahkemede, kardeşi Abdusselam da bulunduğu halde, Etraf-ı Şehr köylerinden Rişmil (Yeşilli) köyünden Şeyh Mehmed bin Şeyh İsmail hakkında; köy hududunda Ayn-ı Hamdan(?) denilen ırmak kaynağından akan ve halk arasında nöbetleşerek kullanılan suyun, ellerindeki belgeden de anlaşılacağı gibi, Çarşamba sabahından Perşembe akşamına kadarki süresinin kendi nöbetleri iken Şeyh Mehmed ve kardeşinin buna mani olarak nöbetleri esnasında bahçelerinde bulunan havuzda suyun birikmesini engellediklerini iddia ile vazgeçmelerini talep etmişlerdir. Şeyh Mehmed ise kendi bahçesindeki havuzda su biriktirdiğini inkâr etmiş, ancak suyun bahçesinin yanında akan dereye karıştığını söylemiştir. Bunun üzerine Mehmed Emin ile kardeşi ise 13 Zilkade 1307 tarihinde havuzda su biriktirme nöbetlerinin Çarşamba sabahından Perşembe günü ikindiye kadar olup ikindiden akşama kadar olan kısmın ise davalıların babası ile kendi babaları arasındaki bir rızaya göre olduğunu, dolayısıyla nöbet hakları olmadığını söyleyerek itirazda bulunmuşlardır. Şahitlerden Mehmed Emin bin Hacı Abdurrezzak ile Hacı İbrahim bin Hüseyin ise Şeyh Mehmed'in Çarşamba sabahından Perşembe akşamına kadar havuzda su biriktirme hakkının olduğuna şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 25/42
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : 8 ZA 1307/26 Haziran 1890

Özet:

Gölasiyan mahallesinden Süryani Katolik milletinden Refi bin Sado, Mardinin Şeyh Şeyhullah mahallesinden ve Ermeni milletinden Maksud bin Murad'ın vekili büyük oğlu Maksi Hacı(?) hakkında, 3 ay önce Maksud'dan 3 batman kahve ücreti olarak 325 kuruş alacak hakkı olduğunu ve bunu talep ettiğini söylemiş, vekil Maksi Hacı ise iddiayı doğrulamış, ancak babasının kendilerine verdiği ücretin haricinde sadece 150 kuruş borcu kaldığını, bunun dışındaki iddiaları kabul etmediğini bildirmiştir. Bu durum davacılar sorulduğunda kendilerine sadece 4 kuruş verildiğini fazla verilmediğini söylemiştir.

Sayfa No/Belge No : 26/43
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Kayıp Merkep Davası
 Belgenin Tarihi : 5 ZA 1307/23 Haziran 1890

Özet:

Mardin'e tabi Meyrik(?) köyünden Halil bin Mehmed kendisine ait dişi merkebinin 10-12 sene önce ortağı Ahmed Koço evinden kazaen kaybolduğunu, şimdi ise merkebinin Siirdli Maho bin Hacı Ahmed adındaki şahısta bulunduğunu söylemiş ve merkebinin talep etmiştir. Bunun üzerine davalı Maho ise elindeki merkebi 3 ay önce Diyarbakırlı canbaz Davud'dan gümüş 7 Mecidiyeye satın aldığını ve onun merkebi olduğunu bilmediğini söyleyerek itirazda bulunmuştur. Ahmed Ağa Koço bin İbrahim ve Ahmed bin Şeymus ise iddiayı doğrular mahiyette şahitlik etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 26/44
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : İhtida ve Vesayet
 Belgenin Tarihi : 5 ZA 1307/23 Haziran 1890

Özet:

Mardin'in Cami-i Kebir mahallesinden iken ihtida ederek Müslüman olan Emine binti Abdullah'ın vekili Ali bin Hızır, müvekkilesinin vefat eden eşi Heci Batros(?) bin Maksî Melki'den olma ve kendisinden doğma 8 yaşındaki oğlu İskender ve 6 yaşındaki oğlu Melik ile 10 yaşındaki İslamî seçmiş olan büyük kızı Verdo'yu, ki geçen Ramazan ayında annesiyle birlikte oruç tutmuştur, amcaları Hanna bin Maksî Melki'nin haksız olarak yanında alıkoyduğunu şikâyet ile çocuklarının kendisine verilmelerini talep etmiştir. Hanna ise çocukların yaşlarının henüz küçük olduğunu, geçim ve yetiştirilmelerine kefil olduğunu söyleyerek itirazda bulunmuştur. Bunun üzerine Diyarbakır müftüsü ve Mardin müftü vekili her 3 çocuğun Müslüman olduklarına hükmetmiş ve bu hususta İslam fıkıh kitaplarında yer alan "anne ve nine olgun yaşına gelinceye (adet görünceye veya ihtiyacı olmayınca veya evlilik çağına gelinceye) kadar çocuğu almaya daha layıktırlar" şeklindeki fetvaları ileri sürmüşlerdir.

Sayfa No/Belge No : 27/45
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Miras/Alacak-Verecek Davası
 Belgenin Tarihi : 7 Zilkade 1307/25 Haziran 1890

Özet:

Şehidiye mahallesinden Musullu Mehmed bin Hacı Abdullah, vefat eden kardeşi Hattab'ın veresesi tarafından vekil kılınmasından dolayı

Ahmed Efendi bin Derviş Ağaya sattığı 4.000 kuruşluk evin bedeli ile ilgili alacak-verecek anlaşmazlığı.

Sayfa No/Belge No : 27/46
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Kayıp Merkep Davası
Belgenin Tarihi : 8 ZA 1307/26 Haziran 1890

Özet:

Mardin'in Babü's-Sor mahallesinden dükkâncı İbrahim bin Mehmed, 6 yaşındaki merkebinin kaybolduğunu ve onu Etraf-ı Şehr nahiyesi Bilali (Alımlı) köyünden Halef Ömer'de bulduğunu iddia ile aliverilmesini talep etmiştir. Halef Ömer ise merkebi 10 gün önce Urfa davar pazarından Casim adlı birisinden satın aldığını söyleyerek itirazda bulunmuştur. Şahitler de Halef Ömer'i doğrulamışlardır.

Sayfa No/Belge No : 28/47
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : Tarihsiz

Özet:

Mardin'de Şeyh Mehmed Ali Efendi düyun-ı umumi Bekir Ruşen Efendi bin Hacı Salih Ağanın vekili Şeyh Davud bin İbrahim et-Terakiden buğday parası olarak Abdulaziz bin Molla Mehmed'den alacak hakkı olan 510 kuruş alacak hakkı olduğunu ve bu paranın verilmesine kefil olan Bekir Ruşen Efendi bin Salih Ağa adına vekil Şeyh Davud'dan istediğine dair hüccet.

Sayfa No/Belge No : 28/48
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : 11 ZA 1307/29 Haziran 1890

Özet:

Mardin'in Etraf-ı Şehr köylerinden Kabala köyünden katırcı esnafından Abdulkadir bin Ömer, Süryani kadim milletinden Yosef bin Yahya Saruhan huzurunda, Musullu olup Siird'de ticaret için bulunan Seyyid Mustafa bin Seyyid Hasan'ın 12,5 batman sahtiyan ve meşini kendisine teslim ettiğini ve kirası olan 31 kuruş 10 parayı vermek üzere Musullu Ebu Numan'ı teslim için kendisiyle gönderdiğini, taşımanın bedeli olan parayı Numan'ın şakirdi Yusuf'un teslim etmesi için tenbih olunmasını talep etmiştir.

Sayfa No/Belge No : 28/49
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Mahremiyet/Komşuluk İlişkisi
Belgenin Tarihi : 19 ZA 1307/7 Temmuz 1890

Özet:

Latifiye mahallesinden Keldani milletinden Emsih bin İlyas Harmuş'un vekili kapıcı Şeyhmus bin Osman, müvekkilinin bitişik komşusu olan Emsih bin Evakim Malo'nun vekili Mecdi bin Hana Verai huzurunda, müvekkili ile komşusunun evi arasında bulunan duvarın alçak olduğunu, birbirlerini görmemeleri için duvarın yükseltilmesi gerektiğini talep etmiştir.

Sayfa No/Belge No : 29/50
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Borç/Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : 19 ZA 1307/7 Temmuz 1890

Özet:

Eminüddin mahallesinden ve Katolik milletinden Emsih bin Hanna ez-Zenbilin vekili Mahmud bin Şeyh Abdullah, aynı mahallede ikamet eden ve aynı şekilde Katolik olan İlyas bin Rahki(?) huzurunda, müvekkiline ait olup attar defterinde kayıtlı bulunan masraflara binaen müvekkilinin İlyas'dan 490 kuruş alacak hakkı bulunduğunu söylemiş ve talep etmiştir. İlyas ise ben şakird idim defter benim yazdığım defterdir, ama ben sadece 50 kuruş maaş yazardım, satılan malı satmışım ama akçe teslim etmemişim, fakat kendisinin alacağıdır diyerek müdafaada bulunmuştur.

Sayfa No/Belge No : 29/51
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : 21 ZA 1307/9 Temmuz 1890

Özet:

Mardin'in Şeyh Çabuk mahallesinden Mehmed bin Şeyh Musa el-Arec, Diyarbakırlı Ermeni milletinden Kerabid bin Tumas ve Agob bin Maksî Keyork hakkında, 6 adet antika 19 lira ile 3 Mecidi getirdiğini ve 79 kuruş olan ücretini talep ettiğini söylemiştir. Kerabid inkâr etmiş, ancak Agob iddiayı kabul etmiştir.

Sayfa No/Belge No : 29/52
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Emanet/Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : 17 Z 1307/4 Ağustos 1890

Özet:

Aslen Musullu olan ve Mardin'de Sadık Ağa Hanı'nda ticaret için ikamet eden Mehmed bin Yahya el-Lülü, Şehidiye mahallesinden iken vefat eden a'ma Abdulkadir bin İşar'ın dükkânına ölümünden önce Musul yapımı 6 top ipliği emanet olarak bıraktığını, ancak bu ipliklere müteveffanın eşlerinin vekilleri tarafından el konulduğunu iddia ile el çektirilmesini talep etmiştir. Kadınlar ve vekilleri bunu inkâr etmekle birlikte Mehmed'in doğru söylediğine berber Mustafa bin Hüseyin ile müteveffanın kardeşi Abdulkadir şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 30/53
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Miras Davası
Belgenin Tarihi : 27 Haziran 1307/9 Temmuz 1891

Özet:

Babü's-Sor mahallesinde ikamet eden Nesibe Hatun binti Hacı Ali Ağa Kermozadenin vekili olan büyük oğlu Hamid bin Abdurrahman Çelebi bin Molla Kasım, mahkemede, müvekkilesi ve annesinin babası Hacı Ali Ağa bin Hacı Abdülkerim hakkında şikâyetçi olmuş ve Hacı Ali Ağanın elinde bulunan Nısbın (Nusaybin) köyünde olup müvekkilesinin annesi Esmâ Hatun tarafından müvekkilesi Nesibe Hatun, kardeşi Abdullatif Çelebi ve Hasan Ağaya vakfedilen Zeskil(?) değirmenindeki 12 hissesinden 2 hissesi ile elindeki şimdiye kadar bulunan parayı müvekkilesine teslim etmesini istemiştir. Hacı Ali Ağa ise söylenenlerin doğruluğunu tasdik etmiştir.

Sayfa No/Belge No : 31/54
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Miras Davası
Belgenin Tarihi : Tarihsiz

Özet:

Babü'l-Cedid mahallesi halkından iken vefat eden Gonca binti Şeyh Mustafa'nın veraseti eşi Hacı Ahmed bin Hasan ile oğlu Mehmed Said'e kalmış olup oğlu Mehmed Said, annesinden kendisine ve babası Hacı Ahmed'e intikal eden aynı mahalledeki evi babasının gizlice Babü's-Sor mahallesinden Ali bin Davud el-Acemi'ye rehin verdiğini şikâyet ile evin rehinden kurtarılmasını talep etmiştir.

Sayfa No/Belge No : 31/55
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Miras/Alacak-Verecek Davası
 Belgenin Tarihi : 28 ZA 1307/16 Temmuz 1890

Özet:

Mardin havass-ı hümayun köylerinden Tell Ermen köyünde ikamet eden ve Ermeni milletinden olup vefat eden Aro bin Uso'nun veraseti eşi Meryem binti Maksî Agob ile küçük kızı Hani ve küçük oğlu Yero'ya kalmış, ancak adı geçen borçlu olarak öldüğünden alacaklısı bulunan Kiki-i Alihan nahiyesi Tell Enşer köyünden Sofu Ahmed bin Hüseyin Ahmo alacağı olan 1.930 kuruşu varislerinden talep etmiş ve bu hususun doğru olduğuna Hoca Hanna bin Emsih ile Habib bin Seydo şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 32/56
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Miras/Alacak-Verecek Davası
 Belgenin Tarihi : 15 ZA 1307/3 Temmuz 1890

Özet:

Mardin'in Şeydallah(?) (Şeyh Şeyhullah olmalı) mahalesinden Süryani Katolik milletinden Yakub bin Makdisî Amsih'in veraseti eşi Sofî binti İlyâ Melas ile büyük oğlu Lülü ve büyük kızları Mero, Verdi, Fuli(?) ve Coye(?)'ye kalmış olup vekilleri Kesparyan Naum Efendi bin Nasrî, müvekkillerinin babalarının ortağı olan Camî-i Kebir mahallesinden Ermeni Katolik milletinden Makdisî Bihore'nin vekili Nikola Efendi bin Şammas Eblahad Şuma hakkında davacı olmuş ve müvekkillerinin alacak hakkı olan 20.670 kuruş 30 parayı kendisinden talep etmiştir. Bu husus ile ilgili olarak kanun maddeleri açıklanmış ve bu konuda komisyon kurulması gerektiği vurgulanarak ait olduğu makemeye iade edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Sayfa No/Belge No : 33/57
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Ortaklık Davası
 Belgenin Tarihi : 28 ZA 1307/16 Temmuz 1890

Özet:

İcra memuru Tahîr Efendi bin Şeyh Hacı Ahmed Efendinin vekili Nikola bin Şammas Abdulahad Şuma, mahkemede, müvekkilinin havass-ı hümayun köylerinden Gülharrin (Ortaköy) köyünden Mehmed bin Remo'ya gütmesi (otlatması) için 60 adet koyun ve keçi verdiğini, doğacak yavruların aralarında ortaklaşa pay edileceğini kararlaştırmışlarken 2 senedir doğan 55 adet yavrudan 32 adet koyun ve keçi ile elde edilen sade yağdan hissesine düşen 2,5 batmanı talep etmiş, Mehmed ise koyun ve keçilerin telef olduğu-

nu geriye 56 adet kaldığını söylemiş, verilen fetva gereğince koyunların tazminine gerek olmadığı vurgulanmıştır.

Sayfa No/Belge No : 34/58
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Miras/Vasilik
Belgenin Tarihi : 26 Haziran 1306/8 Temmuz 1890

Özet:

Tell Ermen köyünden Çelherin(?) ismindeki şahsın mirası eşi Mer-yem binti Makdisi Agob ile küçük kızı Hano ve küçük oğlu İbrahim'e kal-mış olup, çocukların üzerine Uso bin Davud Kolik(?) vasi olarak tayin olunmuştur. Vasi ise 1,5 yıldır yaptığı masrafın 20.738 kuruşluk terekeden tahsili için Meryem binti Makdisi Agob'un müvekkili Nikoli Efendiye bildi-rilmesini istemiştir.

Sayfa No/Belge No : 34/59
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Mülk Davası
Belgenin Tarihi : 28 ZA 1307/16 Temmuz 1890

Özet:

Şeyh Şeyhullah mahallesinden Davud bin Emin el-Berkam, mahke-mede, Babü's-Sor mahallesinden Vesile binti Mehmed el-Kavsani(?) hak-kında, Seyf Vadisi'nde bulunan ve kendisine ait olduğunu söylediği kulübe-ye Vesile'nin el koyduğunu şikâyet etmiş, Vesile ise kulübenin kendisine eşinden kaldığını bildirmiştir. Şahitler Vesile'yi doğrulamışlardır.

Sayfa No/Belge No : 35/60
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Mülk Davası
Belgenin Tarihi : 29 ZA 1307/19 Temmuz 1890

Özet:

Tekye mahallesinden Numan Efendi bin İsmail Efendi Necmezade'nin vekili Mahmud bin Şeyh Abdullah, Etraf-ı Şehr nahiyesi köylerinden Benabil (Bülbül) köyünden ve Yakubi milletinden Hacı bin Şemo Halef'in vekili Mecdi bin Hanna hakkında; müvekkilinin aynı köyde bulunan bağına Hacı bin Şemo Halef'in el koyduğu yolunda şikâyette bu-lunmuş, ancak davalının vekili bunu inkâr etmiştir.

Sayfa No/Belge No : 35/61
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Mülk Satışı
Belgenin Tarihi : 2 Z 1307/30 Temmuz 1890

Özet:

Tekye mahallesinden Abdulcebbar ve Salih ibni çubukçu Yusuf, aynı mahallede bir tarafı yol, bir tarafı Esad Efendi, bir tarafı mülazım Efendi Mehmed Ağa ve diğer tarafı hamamcı Hüseyin vereseşi evleriyle sınırlı evini 5.400 kuruşa Daralı Hasan bin Şeyh Mehmed'e satmıştır.

Sayfa No/Belge No : 35/62
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Boşanma-Mehir
Belgenin Tarihi : 7 Z 1307/25 Temmuz 1890

Özet:

Şeyh Çabuk mahallesinden Hanse Hatun binti Molla İsmail'in vekili Ali bin Hacı Ömer el-Meşkin, boşanmış olduğu eşi Yahya Efendi bin Molla Ömer el-Muin ile 175 kuruş mehr-i müeccel hususunda anlaşmışlardır.

Sayfa No/Belge No : 36/63
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Eşya Tespiti
Belgenin Tarihi : 20 Z 1307/7 Ağustos 1890

Özet:

Babü's-Sor mahallesinden Hazne binti Ahmed bin Mahmud ed-Daşi'nin vekili Rauf Efendi bin Hacı Yusuf, Hazne'nin eşi Şeyhmus bin Yahya huzurunda müvekkilesine ait eşyaların tespit edilmesini istemiş ve eşya tespiti yapılmıştır.

Sayfa No/Belge No : 36/64
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Mülk Satışı/Ücret Teslimi
Belgenin Tarihi : 29 Z 1307/16 Ağustos 1890

Özet:

İslamı seçmiş olan kadının yetimlerine vasi tayin olunan Sado bin Cercis Sai, daha önce satılan evin parasını 8 güne kadar mahkemeye teslim edeceğini bildirmiştir.

Sayfa No/Belge No : 37/65
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Mülkiyet Davası
Belgenin Tarihi : Selh-i Z 1307/16 Ağustos 1890

Özet:

Medrese mahallesinden Faris Bey bin Hüsnü Bey, mahkemede, Tekke mahallesinden amcasıoğlu Reşid Efendi bin Hüseyin Bey hakkında; kardeşi Derviş Efendi ile ortak olduğu eve vekâleti gereğince bakım yaptıracağı, dolayısıyla amcası oğlunun eve müdahalesinin önlenmesini talep etmiştir. Amcası oğlu ise vekâletin kendinde olduğunu, 8 yıldan beri bu evin bakım ve onarımını yaptığını söyleyerek iddiayı inkâr etmiştir.

Sayfa No/Belge No : 37-38/66
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Komşuluk İlişkisi
Belgenin Tarihi : 3 M 1308/19 Ağustos 1890

Özet:

Cami-i Kebir mahallesinden ve çörekçi esnafından Hüseyin ve Hasan ibni Şeyh Mehmed el-Kerdani-Kervani, mahkemede, Hüsniye binti Ahmed Hamdullah'ın vekili Ali bin Hızır el-Paşalı hakkında; Ali'nin müvekkilesi Hüsniye tarafından kendisine ait olan damın üzerinde uyumak üzere bir duvar örüldüğünü bildirmiş ve Hüsniye'nin bundan böyle söz konusu dam üzerinde yatmamasını talep etmiştir. Hüsniye'nin vekili Ali ise bu evin 40 yıldan beri müvekkilesinin kullanımında olduğunu ve bunun böyle olduğuna birden fazla şahidi bulunduğunu söylemiş, Süleyman bin Mahmud, ile Halime binti Molla Mehmed de olayın Ali'nin dediği gibi olduğuna şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 39/67
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : 7 RA 1308/21 Ekim 1890

Özet:

Kiki Çerkan nahiyesi Tekyenişin köyünden Sofu Ahmed bin Hüseyin bin Ahmo'nun vekili Şeyh Çabuk mahallesinden Yakubi milletinden Bahri-Bahdi veledi Şammas Zakrasi(?), mahkemede, Tell Ermen köyünden ve Ermeni milletinden Aro bin Osoçel'in mirasının eşi Meryem binti Maksî Agob, küçük oğlu Bero ile küçük kızı Hani'ye kalmış olduğunu, ölen Aro'nun, müvekkili olan Sofu Ahmed'e yapağı, sadeyağ ve koyun bahasından 1.930 kuruş borcu olduğunu ve bu parayı çocuklarına vasi tayin olunan Meryem adlı kadının vekili Latifiye mahallesinden Keldani milletinden Nikola'dan talep ettiğini bildirmiştir. Meryem'in vekili bunu inkâr etmiş,

ancak borcun olduğu Şeyh Çabuk mahallesinden Pirot (Protestan) milletinden tüccar Hanna bin Emsih Karakin-Karakelle(?)ve diğer şahitlerce doğrulanmıştır.

Sayfa No/Belge No : 40/68
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası
 Belgenin Tarihi : 16 M 1308/1 Eylül 1890

Özet:

Mardin'de piyade 26. alayın 2. taburu binbaşısı Eyyub Sabri Efendi bin Abdullatif Efendinin vekili alayın mülazım taburunun 2. bölüğünde teğmen olan Midyat kazası Hasankeyf nahiyesinden Abdulah Ağa bin Ali, mahkemede, Mardin'in Şehidiye mahallesinden berber esnafından Gurslu Abdulkadir bin İşar'ın mirasının her iki eşi Zemzem binti Kasım ile Semra binti Abdullah el-Kolcu'ya, ayrıca küçük oğlu Şeyhmus ile küçük kızı Finci(?) ve Hamlan'a kaldığını, müvekkilinin müteveffadan 15 adet tam Mecidi altın alacak hakkının olduğunu ve bunu müteveffanın eşlerinin vekilleri olan Abdullah bin Ahmed ve Abdurrahman Efendi bin Bekir'den talep ettiğini bildirmiş, bu husus 26 alay 2. tabur imamı Abdullatif Ağa bin Mehmed Ağa ile aynı taburun kâtibi olan Osman Nuri Efendi bin Eyyub Efendi adlı şahitler tarafından doğrulanmıştır.

Sayfa No/Belge No : 41/69
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası
 Belgenin Tarihi : 16 M 1308/1 Eylül 1890

Özet:

Mardin'in Şeyh Şeyhullah mahallesinden Vesile Hatun binti Hacı Ahmed Efendinin vekili ve biraderzadesi Ahmed Efendi bin Mehmed Hulusi Efendi bin Hacı Ahmed Efendi, mahkemede, Eminüddin mahallesinden olup vefat eden Abdulkadir bin Mustafa bin Ali Gülo'nun mirasının eşi Şeno binti Ali Şeno adlı kadın ve büyük oğlu Ferec ile küçük kızları Emine, Şerife ve Hatice'ye kaldığını, ancak müvekkilesinin müteveffa Abdulkadir ile ortakları Abid ve Halil'e yarısını kiraya verdiği Maristan Hamamı'nın yarı kira bedeli olan 11 aylık 5.959 kuruş 10 paradan 2.182,5 kuruş alacak hakkı bulunduğunu ve bunu Şeno adlı kadının vekili olan Latifiye mahallesinden debbağ Şeyh Faris'ten talep ettiğini bildirmiştir. Olayın bu şekilde olduğuna Babü's-Sor mahallesinden Molla Yusuf bin Seyyid Mehmed ve Şeyh Çabuk mahallesinden cerrah İbrahim Efendi bin mataracı Molla Ali şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 42/70
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : 19 M 1308/4 Eylül 1890

Özet:

Mardin'in Tekye mahallesi tüccarından Hacı Gözüzade Abdulkadir Çelebi bin Hacı Derviş Ağanın vekili Kesparyan Naum veledi Nasri, mahkemede, Eminüddin mahallesinden olup vefat eden Abdulkadir bin Mustafa bin Ali Gülo'nun mirasının eşi Şeno binti Ali Şeno adlı kadın ve büyük oğlu Ferec ile küçük kızları Emine, Şerife ve Hatice'ye kaldığını, ancak müvekkilinin müteveffa Abdulkadir ile ortakları Abid ve Halil'e kiraya verdiği Maristan Hamamı'nın diğer yarısının kira bedeli olan 11 aylık 5.959 kuruş 10 paradan 1.208,5 kuruş alacak hakkı bulunduğunu ve bunu Şeno adlı kadının vekili olan Latifiye mahallesinden debbağ Şeyh Faris'ten talep ettiğini bildirmiştir. Olayın bu şekilde olduğuna Babü's-Sor mahallesinden Molla Yusuf bin Seyyid Mehmed ve Şeyh Çabuk mahallesinden cerrah İbrahim Efendi bin mataracı Molla Ali şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 43/71
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : 19 M 1308/4 Eylül 1890

Özet:

Mardin'in Gölasıyan mahallesinden oturakçı Abdulkadir bin Hacı Ahmed bin kâtib Şeyhmus, mahkemede, Rişmil (Yeşilli) köyünden İşar bin Esad Ali Büro hakkında aşar mültezimi olmasından dolayı köyün buğday, arpa ve kişnesini(?) 5.750 kuruşa sattığını ve 2.650 kuruşu kendisine ödediğini, ancak 3.100 kuruş alacak hakkının kaldığını iddia etmiştir. İşar ise bütün parayı davacıya ödediğini beyan ile iddiayı reddetmiş, fakat delil getiremediği için itirazı kabul edilmemiştir.

Sayfa No/Belge No : 45-46/72
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Vakıf Davası
Belgenin Tarihi : 16 B 1177/20 Ocak 1764

Özet:

Mardin'in Şehidiye mahallesinden Zemzem binti Mehmed bin Hacı Mehmed el-Mükahhal (Sürmeli)'in vekili Necmeddin mahallesinden debbağ esnafından Mahmud bin Şeyh Abdullah, mahkemede, Mardin'de evail-i Zilkade 1240 (3) tarihli ve Naib Mehmed Necib Efendi bin Ömer tarafından imzalı ve mühürlü Zemzem Hatun binti Osman Ağanın vakfiyesinde olduğu belirtilen bir tarafı Molla Halil Mescidi diğer tarafları yol ile sınırlı ev ile

ilgili olarak vâkıfenin şartları gereği önce kendisinin, kendisinden sonra oğulları Mehmed Said, Mehmed Reşid ve Ahmed'in, onlardan sonra da oğullarının çocuklarının eşit olarak mutasarrıf olsunlar şeklinde şart koştuğunu, ancak şu anda hayatta kalan vâkıfenin oğlu Ahmed ve kızları Zemzem Hatun ve İmoş Hatun binti Mehmed'e intikal ettiği halde Ahmed'in bu eve tevliyet ve tasarruflarda ortak olduklarını ikrar etmesine rağmen aradan geçen 15 yıl sonra Ahmed'in söz konusu evin sahibi olduğunu iddia ettiğini ve el çektilmesi gerektiğini söyleyerek dava açmıştır. Ahmed'in vekili Cemal Efendi bin Mehmed Kâmil Efendi ise buna itiraz ederek evin mülk olduğunu, vakıf olmadığını ve hem miras paylaşımı esnasında hem de tereke defterinde bunun mülk olarak geçtiğini söyleyerek itiraz etmiştir. Belge sonunda bu konu ile ilgili olarak fetvalar ve şahitlerin dinlenmesi sonucu dinlenen şahitlerden kiminin yalancı şahit olduğu hususu ve kiminin yakın akraba olduğunun red edildiği ve vâkıfenin söz konusu vakfiye tarihinden 15 yıl önce vefat ettiği hususu zikredilmiştir.

Sayfa No/Belge No : 48/73
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Tereke-Miras/Hibe
 Belgenin Tarihi : 27 S 1308/12 Ekim 1890

Özet:

Mardin'in Latifiye mahallesinden iken ölen Ermeni milletinden Emsih veledi Davud Tarin'in(?) terekesi. Tereke 3.880 sehim(hisse-pay) olup söz konusu sehimden 612'şer paydan 2.448 pay Terzo ve Sofi ve Lui ve Hili adlı kadınlara, 216 sehmi eşi Hanna'ya, 153 payın diğer eşi Sofi adlı kadına, 238 paydan 952 payın oğulları Hanna, Emsih, Aşaluy(?) ve Nasri'ye, 139 payın kızı Verdoş'a isabet ettiği hususu belirtildikten sonra Hili adlı kadının kendi hissesi olan 612 hissesini küçük çocuklarına hibe ettiğine ve vasiyyeleri olan anaları Sofi binti İstapan'a vermiş olduğuna dair hüccet.

Sayfa No/Belge No : 49/74
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Tereke-Miras-Mülk Taksimi
 Belgenin Tarihi : 9 CA 1308/21 Aralık 1890

Özet:

Mardin'in Cami-i Kebir mahallesinden iken 12 sene önce vefat eden Salih Çelebi bin Mahmud bin İbrahim Çelebinin mirası eşi Hanife binti Abdurrahman eş-Şatır ile büyük oğulları Sadık ve Şakir ile büyük kızları Latife, Adliye, Semra ve Nuriye'ye kalmıştır. Kızların vekilleri Hakizade Arif Efendi bin Abdullah, mahkemede, mirasçılardan Sadık Efendi huzurunda; murisin hayatında mülkü olan ve ölümünden sonra miras kalan dükkânlarından Öküz(?) çarşısında bir taraftan Ermeni Kilisesi vakfı olan dükkân ve

bir tarafı Keyko veledi Sarı dükkânı ve iki taraftan yol sınırlı bir adet dükkân ile Tekye mahallesinde bir taraftan Millizade İbrahim Beyin evi bir taraftan Gelmedizade Mehmed Çelebinin mülk ahır ve bir taraftan Mumcuzade Şeyh Davud'un evi diğer taraftan yol ile sınırlı bir bab ahır mirasçılardan müvekkileleri Nuriye ve Latife'ye; yine Öküz çarşısında bir taraftan Keyko ve bir taraftan aynı kilesiye ait vakıf dükkânı ve iki taraftan yol ile sınırlı bir adet dükkânın müvekkilesi Hanife'ye; yine Öküz çarşısında bir taraftan aynı kiliseye ait vakıf dükkânı ve bir taraftan Sadık'a ait dükkân ile iki taraftan yol ile sınırlı bir adet dükkânın Şakir'e; yine Öküz çarşısında bir tarafı Şakir dükkânı bir tarafı Ali Efendi bin kavas Derviş dükkânı bir taraftan Hacı Kermozade Hacı Mehmed'in dükkânı ve iki tarafı yol ile sınırlı bir adet dükkânın yarısının Sadık'a; Bedestende bir taraftan Millizade İbrahim Bey dükkânı bir taraftan Hüseyin bin Abdullah dükkânı ve iki tarafı yol ile sınırlı bir adet dükkânın ortaklaşa Semra ve Adliye'ye olmak üzere aralarında taksim edilmiş olduğuna dair hüccet.

Sayfa No/Belge No : 51-52/75
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Kayıp Öküz Davası
 Belgenin Tarihi : 11 ZA 1308/18 Haziran 1891

Özet:

Diyarbakir'in Şark nahiyesi Zozenç (Bağpınar) köyünden Mehmed bin Ali bin Gencer, Mardin mahkemesine müracaat ederek kendisine ait 4 adet öküzün Zozenç köyü topraklarında gece kaybolduğunu ve öküzlerin Mardin Kiki Çerkân nahiyesine bağlı Harabilme (aslı Harabi'l-ma) köyünde sâkin Mehmed bin Arab bin Matar'da bulunduğunu söylemiştir. Davalı Mehmed bin Arab ise 5 gün önce söz konusu öküzleri Mardin redif yüzbaşısı Hacı Salih Ağanın kefaletiyle Diyarbakir'e tabi Lici (aslı Lice) kazası Lici kasabası ahalisinden Mehmed ve Hamza'dan 310 kuruşa satın aldığı söylenerek itirazda bulunmuş, ancak şahitler söz konusu öküzlerin Mehmed bin Ali bin Gencer'e ait olduğuna şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 53/76
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası
 Belgenin Tarihi : 12 ZA 1308/19 Haziran 1891

Özet:

Mardin'in Gölasıyan mahallesinden Abdulmecid Ağa bin Şeyh Ahmed Efendi, mahkemede, Babü's-Sor mahallesinden Ahmed bin Cabir'in hayatta iken kendisine 300 kuruşluk kuru üzüm sattığını ve sadece 200 kuruş aldığı, geriye kalan 100 kuruşu ise müteveffa Ahmed'in eşi Aişe binti Abdulaziz bin en-Nasır'dan istediğini bildirmiş, ancak Aişe bunu inkâr et-

miştir. Babü's-Sor mahallesinden Salih bin Abuş, Abdulmecid Ağanın doğru söylediğine şahadet etmiştir.

Sayfa No/Belge No : 54/77
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası
 Belgenin Tarihi : 12 ZA 1308/19 Haziran 1891

Özet:

Mardin'in Koçhisar (Kızıltepe) nahiyesine bağlı Meşkok (Büyük Ayrık-Küçük Ayrık) köyünden iken vefat eden Halef bin Şemo'nun mirası büyük kızları Hüda ve Hani ile amcasıoğlu Mahmud'a intikal etmiştir. Hüda ve Hani'nin vekili Avine kazası Nehoril-i Evsat köyünden Mahmud bin Mehmed bin Molla Hacıem(?), mahkemede, müvekkilelerinin murislerinden kalan bütün menkul ve gayri menkul mallarına el koyan söz konusu Meşkok köyü muhtarı Uso bin Halo'ya bu mallardan el çektirilmesini talep etmiştir. Mahmud'un 25 adet dişi koyun, 1 dişi deve ve 2 kile mahalli-i kandehari buğday vermesi sonucu sulh olmuşlardır.

Sayfa No/Belge No : 56/78
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Vekâlet
 Belgenin Tarihi : 9 ZA 1308/16 Haziran 1891

Özet:

Aslen Kütahya'nın Maruf mahallesinden olup Mardin'in Gölesiyan mahallesinde ikamet eden Ali Ağa bin Hacı İsmail bin Bayezid, mahkemede, Bitlis'in Daşi mahallesi halkından olup Gölesiyan mahallesinde sakin olan Hanife Hatun binti Mehmed bin Yakub'u, Harput'a bağlı Kozat (aslı Hozat olmalı) Sancağı Pah kasabasında bir taraftan asker-i nizamiye 26. alayı 2. taburu 1. bölümü yüzbaşısı Osman Efendi bin Mehmed'in evi, diğer tarafı 3. bölük yüzbaşısı Selman Efendi bin Yusuf bin Abdullah'ın evi, birtarafı Mir (Bey) Hamamı ve bir tarafı yol ile sınırlı, yeri miri arazi binası mülk evinin kiracısı olan Pah kasabasından 28. alay 3. tabur eczacısı Halil Efendi bin Abdullah'tan kira bedelini alması için vekil olarak tayin etmiştir.

Sayfa No/Belge No : 57/79
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası
 Belgenin Tarihi : 18 Z 1308/25 Temmuz 1891

Özet:

Meşkin mahallesinden olup vefat eden Davud bin Davud bin Mahmud'un varisi olan Halil bin Davud bin Mahmud, mahkemede, babasının ölmeden önce Tekke mahallesinden Hasan Efendi bin Şeyhmus Ağa

Bekori'ye borç olarak 10 kuruş verdiğini iddia ile bu meblağı babasının mirasçıları olan kendisi, kendi annesi Naime binti Ahmed, kardeşleri Şeyhmuş, Hüseyin ve Fatıma adına talep etmiş, ancak davalı bunu inkâr etmiştir. Meşkin mahallesinden Abd bin Mehmed Mermuti ile Latifiye mahallesinden Şeyhmuş Çavuş bin Musa bin Hızır ise Halil'in doğru söylediğine şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 58/80
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Nafaka Tayini
Belgenin Tarihi : 2 ZA 1309/29 Mayıs 1892

Özet:

Tekye mahallesinden Naime binti Hacı Derviş el-Oturakçı, mahkemede, eşi İbrahim bin Badin(?)'in kendisini nafakasız bırakarak şehri terk etmiş olduğunu şikâyet ile nafakaya ihtiyacı olduğundan mahkemeye tarafından kendisine nafaka tayin edilmesini talep etmiş, bu husus ile ilgili olarak Faris bin Molla Mehmed ve Abdulkadir bin Hasan'ın şahitliği ile her ay kendisine 30 kuruş nafaka bağlanmasına karar verilmiştir.

Sayfa No/Belge No : 58/81
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Nafaka Tayini
Belgenin Tarihi : 25 M 1309/31 Ağustos 1891

Özet:

Tekye mahallesinden Yılduze binti Yahya bin Hacı Hüseyin, mahkemede, eşi Sadık bin Hasan'ın kendisini ve kendisi gittikten 6 ay sonra doğan çocuğu Hüsnü'yü nafakasız bırakarak şehri terk etmiş olduğunu bildirmiş, nafakaya ihtiyacı olduğunu söyleyerek mahkemeye müracaat etmiş ve husus ile ilgili olarak Tekye mahallesinden Mehmed Said ve Hasan evladı Derviş bin Hüseyin'in şahitliği ile her ay kendisine 30 kuruş nafaka bağlanmasına karar verilmiştir.

Sayfa No/Belge No : 59/82
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : 2 ZA 1309/29 Mayıs 1892

Özet:

Mardin'in Babü's-Sor mahallesinden olup 7 yıl önce vefat eden Halil bin Halef bin Mahmud Ağanın mirası eşi Nuri binti Ali ile büyük oğlu Halef ve büyük kızı Halime'ye intikal etmiştir. Nuri ve Halime'nin vekili olan Halef, çırçır esnafından Ahmed bin Halil ed-Dilki'nin vekili Abdulhafız bin Abdulkadir hakkında, elindeki 25 Zilhicce 1298 tarihli hüccette de belirt-

tiği üzere, babasının hayatta iken Ahmed bin Halil'e borç olarak 100 kuruş verdiğini iddia ile bunu talep etmiş, davalı ise bunu inkâr etmiştir.

Sayfa No/Belge No : 60/83
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası
 Belgenin Tarihi : 18 ZA 1309/14 Haziran 1892

Özet:

Mardin'in Cami-i Kebir mahallesinden olup vefat eden atik 1. tali alayının 1. Harput taburunun 1. bölüğü yüzbaşısı Süleyman Efendi bin Hacı Halil bin Mehmed'in varisleri olduklarını iddia eden erkek kardeşi Salih bin Hacı Halil, mahkemede, kızkardeşleri Zemin ve Emine'ye vekâleten, kardeşinin hayatta iken aynı mahalleden Numan bin Seyyid Mahmud'a 200 kuruş borç verdiğini iddia ile bunu talep etmiş, ancak davalı bunu inkâr etmiştir. Bu iddianın doğru olduğuna Tekye mahallesinden Hüseyin bin Seyyid Hasan bin Molla Ali ile Mehmed Said bin Molla Kasım, yine Tekye mahallesinin imamı Mehmed Efendi bin Abdalbaki Efendi ile mahallenin ileri gelenlerinden Derviş Efendi bin Halil bin Ali Ağa, Şehidiye mahallesinden Abdulkadir Çelebi bin Mehmed Emin bin Seyyid Hasan ve diğerleri şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 61/84
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Vasi/Nafaka Tayini
 Belgenin Tarihi : 1 RA 1309/5 Ekim 1891

Özet:

Mardin'in Şeyh Çabuk mahallesinden ve Ermeni Katolik milletinden Mahbube binti Sanağzi(?), mahkemede, daha önce vefat eden eşi Nasri veledi İstapan'ın küçük oğulları İstapan ve Gosto ile küçük kızları Melike ve Nazile'nin ihtiyaçlarını karşılamak üzere vasileri olan amcaları Emsih veledi İstapan tarafından vekil olarak tayin olunan Cami-i Kebir mahallesinden Emsih bin Cercis Barış hakkında, müteveffa eşinden olma ve kendisinden doğma çocuklarının giyecek ve yiyecek ihtiyaçları için kendilerine miras kalan maldan pay verilmesi talep etmiştir.

Sayfa No/Belge No : 62/85
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası
 Belgenin Tarihi : 21 RA 1308/4 Kasım 1890

Özet:

Mardin'in Tekye mahallesinden Hacı Gözizade Abdulkadir Çelebi bin Hacı Derviş Ağa, Necmeddin mahallesinden olup vefat eden Yusuf veled-i Hanna ...'ın veresesinden oğlu Hanna hakkında, mahkemede, 9 Safer 1302 yılında babasından alacak hakkı olan 8.000 kuruşa karşılık olarak Kiki

Çerkân nahiyesinde Mezraa-i Kantar (mezraakantar=Eşme) köyünde babasının Hacı Kermozade Hacı Faris Çelebi bin Abdülkerim ile ortak oldukları ve tapulu olarak mutasarrıf olduğu tarlanın yarısını söz konusu borcuna karşılık kendisine verdiğini iddia etmiş, ancak oğlu Hanna bu durumdan haberi olmadığını söyleyerek inkâr etmiştir. Davacıdan delil getirmesi istendiğinde Cami-i Kebir mahallesinden Pirot (aslı Protestan) milletinden Maksi Said veledi Mihail ile Nasri veledi Şammas Hanna davacının doğru söylediğine şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 63/86
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Tereke-Miras Tespiti ve Paylaşımı
Belgenin Tarihi : Tarihsiz

Özet:

Mardin'in Eminüddin mahallesinden Süryani Yakubi milletinden olup vefat eden Melki veledi Circus el-Koçhisari'nin mirasının eşi Meri binti Osi Boğos ile büyük oğulları Nasri ve Bahdi ile büyük kızları Şems, Necmi, Sabr ve Selime'ye kalmış olduğunu, başka da varisi olmadığını ve mirasın 64 pay olduğunu; 8 payın eşine, 14'er paydan 28 payın oğullarına, 7'şer paydan 28 payın kızlara ait olduğu belirtir belge.

Sayfa No/Belge No : 63/87
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Tereke-Miras Tespiti ve Paylaşımı
Belgenin Tarihi : 13 R 1309/16 Kasım 1891

Özet:

Mardin'in Medrese mahallesinden iken vefat eden Faris bin Mehmed'in mirasının eşi Henase binti Taha el-Kassab ile büyük oğulları Sadık, Hasan ve Mehmed ile büyük kızı Emine'ye kalmış olduğunu, başka da varisi olmadığını ve mirasın 8 pay olduğunu; 1 payın eşine, 2'şer paydan 6 payın oğullarına, 1 payın da kızına ait olduğunu belirtir belge

Sayfa No/Belge No : 64/88
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Tereke-Miras Tespiti ve Paylaşımı
Belgenin Tarihi : 13 R 1309/16 Kasım 1891

Özet:

Mardin'in Şehidiye mahalesinden olup vefat eden Hacı Ramazan bin Hacı Mehmed bin Hamdun'un mirası eşi Saide binti Casim eş-Şabo ile annesi Keçey binti koltukçu Hacı Abdulkadir, yine büyük oğlu Şeyh Davud ile büyük kızları Zemin, Aişe ve Naime'ye kalmıştır. 120 pay olan miras paylaşımının 15 payı Saide'ye, 20 payı Keçey'e, 17'şer paydan 51 payı kızlara, 34

payı Şeyh Davud'a verilmiş olup daha sonra mirasçılardan Aişe öldüğünden mirasından eşi Mehmed Şabo, anası Saide ve oğlu Abdurrahman'a kalan evi Şeyh Davud ile Zemin ve Naime satın alarak bu evin toplam 120 payından 71 payı Şeyh Davud'a, 32 payı Naime'ye ve 17 payı ise Zemin'e ait olduğunu belirtir belge.

Sayfa No/Belge No : 65/89
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Tereke-Miras Tespiti ve Paylaşımı
 Belgenin Tarihi : 13 R 1309/16 Kasım 1891

Özet:

Mardin Havass-ı Hümayun köylerinden Salah (Gökçe) köyünden olup vefat eden İsa bin Ahmedük el-Garib'in mirası babası Ahmedük ile validesi Hüda binti Mehmed el-Garib ve oğulları Yahya ile İbrahim'e, ancak Hüda'nın da vefatı ile mirası eşi Ahmedük'e kalmıştır. 48 pay olan mirasın 10 payı baba Ahmedük'e, 19 paydan 38 payı oğullara kalmıştır. Ancak Arazi-i Kanunname-i Hümayunun tevsi-i intikalat hakkında olan hususi maddesi ile zeyli gereği müteveffa-yı evvelin baba ve anasına miri araziden intikal edemeyeceğinden bahisle mirasın Yahya ve İbrahim arasında paylaşılmasının gerekliliğini belirten belge.

Sayfa No/Belge No : 66/90
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Tereke-Miras Tespiti ve Paylaşımı
 Belgenin Tarihi : Selh-i R 1309/2 Aralık 1891

Özet:

Mardin Etraf-ı Şehr köylerinden Kabala köyünden olup vefat eden Nuh(?) bin Abdullah bin Mustafa'nın mirasının eşi Münici binti Davud Hazruki ile büyük oğlu Mehmed ve büyük kızı Vahide'ye kaldığı, mirasının 24 pay olduğu; 3 payın eşi Müniciye'ye, 14 payın oğlu Mehmed'e ve 7 payın kızı Vahide'ye kaldığı belirtir belge.

Sayfa No/Belge No : 66/91
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Miras
 Belgenin Tarihi : 6 CA 1309/8 Aralık 1891

Özet:

Mardin'in Cami-i Kebir mahallesinden olup vefat eden Şeyh Hattab bin Abdullah bin İbrahim'in mirası eşleri Emine binti Şeyho Cello ile Halime binti Boz Bey ve büyük oğulları Şeyh Mahmud, Hacı Hüseyin, Yahya, Yunus, Mehmed ve Abdulkadir ile büyük kızları Havva ve Hüsnüye'ye kalmıştır. Müteveffanın bir sandık içinde olan eşyasının eşi Emine binti Şeyho

Cello tarafından alıkonulduğunu ve diğer mirasçılara düşen payın verilmesini belirtir belge.

Sayfa No/Belge No : 67/92
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Vefat-Eşya Tespiti
Belgenin Tarihi : 3 CA 1309/5 Aralık 1891

Özet:

Aslen Diyarbakırlı olup misafir olarak kaldığı Mardin'in Medrese mahallesinde Mehmed bin Hacı Derbas'ın evinde ölen Mehmed bin Arab Mahmud'un yanında mevcut eşya ve mallarının mahalle muhtarı ve imamı da olduğu halde tespit edilip satıldığı, ayrıca Süleyfa köyünden Derviş Buşatı zimmetinde 117 kuruş alacak hakkı olduğu kâtip Azmi Efendi tarafından yazılarak ev sahibi Mehmed bin Hacı Derbas'a bildirilmiştir.

Sayfa No/Belge No : 68/93
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : 5 CA 1309/7 Aralık 1891

Özet:

Mardin'in Şeyh Şeyhullah mahallesinden ve Ermeni Katollik milletinden tüccar ...zade Hoca Yusuf veledi Cercis, aynı mahallede ikamet ederken vefat eden Süleyman Ağa bin Hacı Hasan eş-Şaar'ın mirasının eşi Aişe binti Hacı Ali Bey bin Süleyman Bey ile küçük oğlu Şeyh Davud ile büyük kızları Naime, Vesile ve Kamile'ye kalmış olduğunu belirttikten sonra müteveffadan alacak hakkı olduğunu ve bu alacağını istediği bildirmiştir. Bu hususun doğru olduğuna Gölasıyan mahallesinde ikamet eden Belediye kâtibi Şeyhmus Efendi bin Halil bin Receb ile Süleyman bin Maksud Ağa şahitlik etmişlerdir. Böylece davacı ...zade Hoca Yusuf veledi Cercis'in iddiası doğrulandığı için anılan 1.644 kuruş alacak hakkının terekeden verilmesi mirasçı Şeyh Davud'a bildirilmiştir.

Sayfa No/Belge No : 70/94
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Aile Hukuku-Nafaka Davası
Belgenin Tarihi : 14 CA 1309/16 Aralık 1891

Özet:

Mardin'in Şehidiye mahallesinden bakkal esnafından Abdulaziz bin Esad Hallabe ed-Decac, mahkemede, Babü's-Sor mahallesinde ikamet eden ve işbu dilekçede ismi yazılı Naime binti Mustafa bin Hızır Ağazadenin vekili bağban esnafından Hacı Mehmed bin Ali bin Molla Bekir hakkında, Naime'nin kendisinin eşi olduğunu ve nafaka olarak kendisine aylık 20 ku-

ruş verdiğini, kendisini buradan 9 saat mesafe uzaklıkta bulunan kendi yerleştiği Nusaybin'deki evine yerleştirmek istediğini, ancak Naime'nin buna yanaşmadığını ve kendisine kadınlık yapmadığını söyleyerek nafaka vermekten vazgeçeceğini bildirmiştir. Naime'nin vekili ise müvekkilesinin eşinden 150 kuruş mehir alacağı olduğunu ve Abdulaziz'in bu borcunu ödemedikçe müvekkilesinin nafakasını kesmesine hakkı olmayacağını söylemiştir. Abdulaziz ise kendisinin böyle bir mehir borcu olmadığını söyleyerek iddiayı inkâr etmiştir. Naime şahidinin olmadığını ve Abdulaziz'in yemin etmesini talep etmiş o da olmadığına yemin etmiştir.

Sayfa No/Belge No : 71/95
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Mal Paylaşımı
Belgenin Tarihi : 20 CA 1309/22 Aralık 1891

Özet:

Mardin'in Babü's-Sor mahallesinden Naime binti Mustafa bin Hızır Ağazadenin vekili bağban esnafından Hacı Mehmed bin Ali bin Molla Bekir, mahkemede, Şehidiye mahallesinden ve bakkal esnafından Abdulaziz bin Esad Hallabe ed-Decac hakkında; elinde bulunan 1307 tarihli çeyiz defterinde 220 kuruş kıymetli altından yapılmış bohça ve diğer eşyaların müvekkilesi Naime'ye ait iken bunlara eşi Abdulaziz tarafından el konulduğunu şikâyet ile eşyaların toplam 805 kuruş olan değerinin müvekkilesi adına kendisine verilmesini talep etmiş ve bu konuda Abdulaziz'e tenbih olunmuştur.

Sayfa No/Belge No : 72/96
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Miras/Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : 20 CA 1309/22 Aralık 1891

Özet:

Mardin'in Şehidiye mahallesinden olup vefat eden Mehmed Derviş bin Seyyid Ahmed en-Nezzam'ın varisi Şeyh Musa bin Mehmed Derviş, mahkemede, Cami-i Kebir mahallesinde sakin Numan bin Seyyid Mahmud hakkında; Numan'ın vefat eden babasına 10 kuruş borcu olduğunu iddia ile bu borcunu kendisi ve diğer mirasçılar olan vefat edenin eşi Fatıma binti Mehmed ve kendi kardeşi İbrahim adına talep etmiş, Numan ise bu borcunu ikrar, ancak fazlasını inkâr etmiştir. Vefat edenin, isimleri zikredilenlerden başka varisinin olmadığına Şeyh Davud bin Şeyh Mehmed Efendi es-Sadi ile Mehmed bin Musa bin Molla Hüseyin şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 73/97
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Vasi Tayini
Belgenin Tarihi : 23 CA 1309/25 Aralık 1891

Özet:

Mardin'in Şeyh Çabuk mahallesinde ikamet etmekte iken vefat eden Süryani Yakubi milletinden Maksî Mihail veledi Hanna Abdulaziz'in küçük oğulları Abdülkerim, İlyas, Said ve küçük kızı Mecidiye'nin kendilerine babalarından kalan miraslarını koruma ve olgun yaşa gelinceye kadar işlerini görme ve gözetmek üzere, dede ve nineleri yaşlı olduklarından, anneleri Maksîye Nesro binti Kıs Eblahad veledi Yusuf Zaor(?) vasi olarak tayin olunmuştur. Annelerinin vasi olabilecek özellikler taşıdığına dair Süryani milletinden Gölasıyan mahallesinden Kıs Emsih veledi Cercis, Şeyh Şeyullah (aslı Şeyhullah olmalı) mahallesinde ikamet eden Maksî Emsih veledi Maksî Aslan ve Şehidiye mahallesinde ikamet eden Davud veledi Maksî Hoş allaf şahitlik etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 73/98
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Vasi Tayini
Belgenin Tarihi : 3 S 1310/27 Ağustos 1892

Özet:

Mardin'in Babü's-Sor mahallesinde ikamet eden Adliye binti Mustafa el-Gamayi, aynı mahallede ikamet eden ancak daha önce vefat eden oğlu Salih bin Seyyid Ahmed Bekir Ağanın küçük çocukları Ahmed ve Saruhan ile küçük kızı Namiye üzerine vasi olmak istediğini bildirmiş, buna ehil olduğuna dair Şehidiye mahallesinden Halil bin Mahmud Bey ile Tekye mahallesinden Amayizade Mahmud Efendi bin Molla Şeyhmuş şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 74/99
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Ev Kiralama
Belgenin Tarihi : 27 CA 1309/29 Aralık 1891

Özet:

Aslen Nevşehirli olup Mardin'in Gölasıyan mahallesinde ikamet eden jandarma piyade 2. taburunun 1. bölümü mülahım-ı sanisi Hurşid Ağa bin Mecidullah'ın vekili olan Cami-i Kebir mahallesinden Süryani Katolik milletinden Cercis veledi İlyas veledi Cercis, Gölasıyan mahallesinde bulunan ve mecliste olmayan Mahmud el-Musuli'ye ait evi kiraya verme ve gelirini almaya vekil olan Mehmed bin İbrahim Mirzo hazır olduğu halde ve ev sahibinin vekili tarafından tekrar kiraya verdiği kiracısı 2. tabur süvari 2. bölü-

ğü mülazım-ı evveli Numan Ağa bin Habib Bey huzurunda; müvekkili Hurşid Ağanın söz konusu evde kiracı iken henüz kira müddeti dolmadan evi Numan Ağaya kiraya verdiğini, dolayısıyla Numan'ın bu eve olan müdahalesinin menini talep etmiştir.

Sayfa No/Belge No : 76/100
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Borç/Rehin
Belgenin Tarihi : 27 CA 1309/29 Aralık 1891

Özet:

Mardin'in Etraf-ı Şehr köylerinden Rişmil (Yeşilli) köyünden İbrahim bin Esad bin Ali Büro'nun, Tekye mahallesinde ikamet eden Abdulkadir ve Mehmed ibni Şeyhmus bin Molla Hızır'dan aldığı 3.500 kuruş ile sabun borcundan olan 7 kuruş ki toplam 3.507 kuruş eder borcunu 7 sene müddetle her sene 501 kuruş ödemek kaydıyla kendileriyle anlaştıklarına, borcuna karşılık olarak tasarrufu kendisine ait, ancak yeri miri olan hududu belli ve içinde yemişli-yemişsiz ağaçlar bulunan 2 bahçesini rehin olarak verdiğine dair hüccet.

Sayfa No/Belge No : 76/101
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Borç/Rehin
Belgenin Tarihi : 27 CA 1309/29 Aralık 1891

Özet:

Mardin'in Etraf-ı Şehr köylerinden Rişmil (Yeşilli) köyünden İbrahim bin Esad Ali Büro, Tekye mahallesinde ikamet eden Abdulkadir ve Mehmed ibni Şeyhmus bin Molla Hızır'dan aldığı 3.500 kuruş borcun 2.100 kuruşuna karşılık olarak tasarrufu kendisine, ancak yeri miriye ait olan 2 bahçesini rehin olarak verdiğini, fakat sonradan anlaşmayı bozduğunu şimdi ise tekrar aynı şartlarla bahçelerini rehin bıraktığını ikrar etmiş, karşı taraf da bunu kabul etmiştir.

Sayfa No/Belge No : 77/102
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Borç/Rehin/Mülk Satışı
Belgenin Tarihi : 27 CA 1309/29 Aralık 1891

Özet:

Mardin'in Etraf-ı Şehr köylerinden Rişmil (Yeşilli) köyünden İbrahim bin Esad Ali Büro, Tekye mahallesinde ikamet eden Abdulkadir ve Mehmed ibni Şeyhmus bin Molla Hızır'dan aldığı 3.500 kuruş borcun 2.100 kuruşuna karşılık olarak tasarrufu kendisine, ancak yeri miriye ait olan 2 bahçesini rehin olarak vermiş, ancak İbrahim'e ait 2 bahçenin rehinli-

ği alacaklıları tarafından kaldırılarak Hacı Yusuf bin Hacı Ramazan bin Yusuf'a satılmıştır.

Sayfa No/Belge No : 78/103
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : 5 B 1309/4 Şubat 1892

Özet:

Mardin'in Şeyh Şeyullah (aslı Şeyhullah olmalı) mahallesinde ikamet eden Ermeni Katolik milletinden bezzaz esnafından Rızkullah veledi İbrahim el-Hakem, kendisine ait olan merkebinin Eminüddin mahallesinden aynı milletten çulcu esnafından Yosef Tuma veledi Hanco'ya 230 kuruşa sattığını, 100 kuruşu peşin aldığını ve geriye 130 kuruş kaldığını, bu konuda Yosef'e tenbih olunmasını talep etmiş, Yosef de borcunu kabul etmiştir.

Sayfa No/Belge No : 80/104
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Merkebin Davası
Belgenin Tarihi : 28 CA 1309/30 Aralık 1891

Özet:

Mardin'in Şeyhullah mahallesinde ikamet eden Süryani Katolik milletinden Cercis veledi Melik Sofya, 3 sene önce Tay aşiretinden Sail bin Haso'dan 4 yaşında, burnu beyaz erzak (gök rengi) bir erkek merkebin satın aldığını ve bu merkebin 1,5 sene önce havass-ı hümayun köylerinden Çiftlik köyünde sakin Ali bin Kao'ya teslim ettiğini, kendisine ait olan merkebin kaybolduğunu ve merkebinin aynı köyden Süryani Yakubi milletinden Melik bin Yosef Nami'de bulunduğunu iddia ve alıverilmesini talep etmiştir. Davalı Melik ise iddiayı inkâr ve cevabında tarif edilen merkebin 1,5 sene önce 75 kuruşa Ali bin Kao'dan satın aldığını ve Cercis'in merkebinin satması için Ali bin Kao'yu vekil tayin ettiğini söylemiştir.

Sayfa No/Belge No : 82/105
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Miras Paylaşımı
Belgenin Tarihi : 28 CA 1309/30 Aralık 1891

Özet:

Mardin'de Şeyh Şeyullah mahallesinde ikamet etmekte iken 25 yıl önce vefat eden Keldani milletinden Miho veledi Musa el-Cezervi'nin mirası, eşi Hili binti Kötü ile büyük oğlu Refi, büyük kızları Seydi, Nesro ve Keto ve Feride'ye kalmış, bu arada 17 yıl önce vefat eden Refi'nin mirası da eşi Nesro binti Eblahad ile büyük oğlu Cebi ve büyük kızı Verdime'ye kalmıştır. Keto ve Feride, 3 ay önce vefat eden Cebi'nin terekesinin eşi Verdi

binti Tumacan ile küçük oğlu diğer Refi, küçük kızı Hili'ye kaldığını, küçük-
lere vasi olarak mahkemece tayin olunan aynı milletten Yuhanna veledi
Şeyho hakkında şu iddiada bulunmuşlardır. Babaları Refi öldüğünde tereke-
sine Cebi'nin el koyduğunu ve Cebi ölmeden 7 sene önce her birine 2.300
kuruş vermesi kaydıyla ki 4.600 kuruşa sulh olduklarını, Cebi ölmeden bu-
nun 4.000 kuruşunu verdiğini ve 600 kuruşun kaldığını, bu parayı çocukların
vasisi olan Yuhanna'dan talep ettiklerini söylemişlerdir. Yuhanna ise bunu
inkâr etmiş, bunun üzerine Şeyh Çabuk mahallesinden Süryani Katolik mil-
letinden Amuş veledi Miholi Ecmil ile Şeyh Şeyullah mahallesinden aynı
milletten Nasri veledi Maksi Hanna Kavak isimindeki şahitler Keto ve Feri-
de'nin doğru söylediğine şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 84/106
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : 7 C 1309/8 Ocak 1892

Özet:

Mardin'in Tekye mahallesinden Kattanî (pamukçu) esnafından Hacı
Mustafa bin Molla Ömer bin Ahmed, havass-ı hümayun köylerinden
Gülharrin (Ortaköy) köyünden Halef bin Hasan bin Nasır'dan cezeri (havuç)
cihetinden alacak hakkı olan 17 kuruşu talep etmiş, borçlu Halef ise borcunu
ikrar etmiştir.

Sayfa No/Belge No : 85/107
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : 28 CA 1309/30 Aralık 1891

Özet:

Mardin'in Şehidiye mahallesinden iken vefat eden Süryani Kadim
milletinden Şemsi binti Hanna Külhancının varisleri olan Ceci, Amo ve
Hanna Benu Melek veledi Hanna Marina(?), aynı milletten Yosef Efendi
veledi Yahya Tepleci'den annelerinin kendisine borç olarak verdiği 10 kuru-
şu talep etmiş, ancak davalı bu borcu kabul etmekle birlikte alacaklıların
mirasçı olup olmadıklarını bilmediğini söylemiştir. Bunun üzerine Gölasıyan
mahallesinden Süryani Yakubi milletinden Amsih veledi Maksi Yosef Deve-
li ile İlyas veledi Cerco Keço bunların mirasçı olduklarına şahadet etmişler-
dir.

Sayfa No/Belge No : 86/108
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : 11 C 1309/12 Ocak 1892

Özet:

Mardin'in Şeyh Çabuk mahallesinden Süryani Yakubi milletinden Maksi Hanna veledi Yakın(?) veledi Hanna, havass-ı hümayun köylerinden Bozkasrı (Bozkatri olmalı=Boztepe) köyünde ikamet ederken bundan 4 yıl önce vefat eden Emin bin Amuri bin Hüseyin'den alacak hakkı olan 1.388 kuruşu mirasçılarının vekili olan Abdurrauf Efendiden talep etmiş, ancak vekil bu borcu inkâr etmiştir.

Sayfa No/Belge No : 88/109
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Miras Davası
Belgenin Tarihi : 11 C 1309/12 Ocak 1892

Özet:

Mardin'in Şeyh Şeyullah mahallesinden olup vefat eden Keldani milletinden Cebrail veledi Refi veledi Miho el-Cezrevi'nin mirası eşi Verdi binti Hanna Tumacan ile küçük oğlu Refi, küçük kızı Hili ve Nesro'ya kalmıştır. Ancak miras paylaşılmadan Nesro da vefat etmiş ve miras diğer üçüne intikal etmiştir. Çocuklar mirastan kendilerine kalan eşyaya anneleri Verdi'nin tek başına el koyduğunu ve bundan men edilmesi gerektiğini talep etmişlerdir. Verdi eşyanın kendisinde bulunduğunu kabul, ancak eşya içerisinde sayılan yüzük ile diğer bazı eşyanın kendisine ait olduğunu iddia etmiştir.

Sayfa No/Belge No : 90/110
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : 11 C 1309/12 Ocak 1892

Özet:

Mardin'in Tekye mahallesinde ikamet eden ve meşayihden Ensarizade Şeyh Mehmed Ali Efendi bin Şeyh Abdulfettah Efdendi bin Şeyh İbrahim, Şehidiye mahallesinden tüccar esnafından Mahmud bin Ahmed el-Hoca'ya 2 sene önce 65 kuruş borç verdiğini söylemiş ve alacağını talep etmiş, borçlu Mahmud ise borcunu kabul etmiştir.

Sayfa No/Belge No : 90/111
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası
 Belgenin Tarihi : 14 C 1309/15 Ocak 1892

Özet:

Mardin'in Tekye mahallesinde ikamet eden ve meşayihтен Ensarizade Şeyh Mehmed Ali Efendi bin Şeyh Abdulfettah Efendi bin Şeyh İbrahim'in vekili Latifiye mahallesinden ve Keldani milletinden Nikola veledi Eblahad Şoha, müvekkilinin Babü's-Sor mahallesinde sakin Şeyh Musa bin Halil Şeyhi Velo'dan 678 kuruş 25 para alacak hakkı olduğunu ve bunun 455 kuruş 10 parasını aldığını, geriye 223 kuruş 10 para alacağı kaldığını söyleyerek kalanı talep etmiş, borçlu da borcunu kabul etmiştir.

Sayfa No/Belge No : 92/112
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası
 Belgenin Tarihi : 19 C 1309/20 Ocak 1892

Özet:

Mardin'in Medrese mahallesinde sakin ketebeden Abdulaziz Beşar Ağa bin Mehmed Ağa, ortağı Mansuri (Yalım) köyünden Pori Temo'nun, ortaklaşa sahip oldukları 60 adet koyunun vergi parası olan 750 kuruşu mal sandığına teslim etmesi için Babü's-Sor mahallesinden Hacı Mehmed bin Şeyhmus bin Ahmed'e verdiğini, ancak Hacı Mehmed'in bu parayı teslim etmediğini, bu durumda kendilerinin parayı mal sandığına teslim ettiklerini söyleyerek parayı Hacı Mehmed'den talep etmişlerdir. Hacı Mehmed ise itiraz ederek bu paranın bir kısmını ödediğini ve sadece 150 kuruş kaldığını söylemiş, bunun üzerine Abdulaziz 26 Şevval 1309 tarihinde davalı ile sulh olmuştur.

Sayfa No/Belge No : 94-95/113
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Miras Davası
 Belgenin Tarihi : 27 C 1309/28 Ocak 1892

Özet:

Mardin'in Cami-i Kebir mahallesinden iken vefat eden Şeyh Hattab bin Abdullah'ın mirası eşleri Halime binti Boz Bey ve Emine binti Şeyho bin Celö ile büyük oğulları Şeyh Mahmud, Şeyh Yahya, Yunus, Hacı Hüseyin, Abdulkadir, Meri(?), Mehmed ve büyük kızları Hüsniye, Vesile ve Havva'ya kalmıştır. Toplam 272 payın 17'şer paydan 34 payı iki eşe, 14'der paydan 42 payı kızlara ve 28'er paydan 192 payı oğullara kalmıştır. Şeyh Mahmud'un vekili Latifiye mahallesinde sakin ve Ermeni Katolik milletinden Naum veledi Nasri Kespar, müvekkilinin babası Şeyh Hattab'ın hayatta

iken eşi Emine'ye emanet olarak 170 adet Mahmudi altını bıraktığını söyleyerek müvekkili Mahmud'un hissesine düşen meblağı Emine'den talep etmiş, Emine'nin vekili Şehidiye mahallesinden Ali bin Hızır el-Başlı ise bunu inkâr etmiştir. Yapılan muhakeme ve şahitlerin dinlenmesi sonucu iddianın doğru olmadığına 20 Receb 1309 tarihinde karar verilmiştir.

Sayfa No/Belge No : 96/114
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Miras Davası
Belgenin Tarihi : 23 RA 1309/27 Ekim 1891

Özet:

Mardin'in Medrese mahallesinden iken vefat eden Şehdanezade Hacı Hızır Ağa bin Mehmed bin Hızır'ın mirası eşi Naime binti Halil Bey bin Temir Bey ile büyük oğlu Ahmed Çelebi ve küçük oğlu Abdurrezzak, yine büyük kızları Ammuşe, Vesile, Fatıma ve Adile'ye kalmıştır. Mirasın tamamı 64 hisseye ayrılmıştır. Mirasçılardan Ahmed Çelebi, Hacı İbrahim Ağa bin Mehmed bin Hacı Hızır Ağa'nın vefat eden babaları ile ortaklaşa sahip oldukları eve el koyduğunu şikâyet ve hissesine düşenin kendisine verilmesini talep etmiştir. Yapılan mahkeme neticesinde bu evin daha önce eski naib Ragıp Efendi zamanında çözüme kavuşturulduğu ve bab-ı meşihat-tan dönüncüye kadar dava edilmeyeceğine 29 Rebiülevvel 1309 tarihinde karar verilmiştir.

Sayfa No/Belge No : 98/115
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Zabitin Ailesi
Belgenin Tarihi : 7 B 1307/27 Şubat 1890

Özet:

Mardin'de liva zabıtasının 4 Kanun-ı Sani 1307 tarihli ve nöbetçi zabiti yüzbaşı Mustafa bin Derviş mührü ile mühürlü yazıda seyyare bölüğü efradından Mardinli Ahmed ve diğer Ahmed Azo, 20 gün evvel Midyat'ta Hasan Siirdliye: "senin Mardin'de eşin var neden gidip getirmiyorsun?" dediklerinde "benim orda eşim yok benim eşim Siird'dedir" diyerek cevap verdiği dair belge ile aynı tarihli Mardinli İlyas bin Mehmed Rahme 20 gün evvel Mardinli Abdulmecid bin Mehmed Said menziline gidip orda bulunan Abdulkerim'in eşinin kendisine Midyat'a gittiğinde bu kadının eşine şöyle 2 Mecidi altın göndersin şeklinde yazılı olan belge.

Sayfa No/Belge No : 99/116
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Vakfiye
 Belgenin Tarihi : 15 B 1309/14 Şubat 1892

Özet:

Mardin'in Etraf-ı Şehr köylerinden Kabala köyünden bağban esnafından Mustafa Ağa bin Salih bin Ömer en-Neccar, Mardin mahkemesinde itirafta bulunarak tayin ettiği mütevellî büyük oğlu Hüseyin huzurunda; köy hududu dahilinde bulunan ve bir tarafı Fettaho bin Haso bin Mehmed Alo bahçesi ve diğer üç tarafı yol ile sınırlı bir adet bahçesini ve Renciyü'l-Asfer denilen yerde bir tarafı Ali bin Ahmed bin Hamki bin Hamiço ve Hacı Mehmed bin Zinnun Cizrevi Elhevi'nin ortak bağı, yine Peri bin Mahmud bin Hacı Salih tarlası, bir tarafı Mahmud bin Davud bin Mahmud'un susuz tarlası, bir tarafı Peri'nin susuz tarlası ve yol ile sınırlı zemini miri arazi ve üzümleri mülk bir adet bağının üzümlerini bütün hakları ve eklentileri ile Allah rızası için vakfetmiştir. Vakfın gelirinden 7 kuruşun köyde bulunan Şeyh Abdulaziz Türbesi'ne harcanmasını, bağ ve bahçenin önce kendi tasarrufunda olduğunu, kendisinden sonra oğulları Hüseyin Ağa, Süleyman, Salih ve Mehmed Ali'ye, sonra oğullarının erkek çocuklarına, sonra kız evlatlarının erkek çocuklarına, soyu tükendiğinde mutlaka köydeki Şeyh Abdulaziz Türbesi'ne harcanmasını şart koşmuş, şayet vakfının şartları uygulanamaz ise vakfının mutlaka fakirlere harcanmasını söylemiştir.

Sayfa No/Belge No : 100/117
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Miras/Alacak-Verecek Davası
 Belgenin Tarihi : 7 CA 1310/27 Kasım 1892

Özet:

Mardin'in Babü's-Sor mahallesinden olup vefat eden Ali bin Mahmud bin Şeyho'nun varisi büyük oğlu İsmail, mahkemede, babasının mirasının kendisi ile merhumun eşi Amşe binti İbrahim Mirzo, oğulları Abdurrahman, Abdulkadir, Abdulkerim, büyük kızı Emine'ye kalmış olduğunu ve babasının Cami-i Kebir mahallesinde ikamet eden Numan bin Seyyid Mahmud mütevellide 10 kuruş alacak hakkı olduğunu idia ile aliverilmesini talep etmiştir. Numan ise borcu olduğunu kabul, ancak mirasçılar hakkında itirazda bulunmuştur. Yapılan mahkeme neticesinde belgede sayılan mirasçılardan doğru olduğu başkaca mirasçısı bulunmadığı şahitler Ahmed bin Şeyho ile Hacı Kermozade Abdulhafız bin Seyyid Abdulkadir tarafından tasdik edilmiştir.

Sayfa No/Belge No : 101/118
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Miras/Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : 25 B 1309/24 Şubat 1892

Özet:

Mardin Havass-ı hümayun köylerinden Tümk-i Süfla (Aşağı Tümk=Aşağı Azıklı) köyünden olup vefat eden Musa bin Hacı Mehmed bin Hacı Nimet'in varislerinden olan oğlu İbrahim, mahkemede, Cami-i Kebir mahallesinde sakin Numan bin Mahmud hakkında; babasının mirasının kendisine ve merhumun eşleri Bizi binti Remo bin Abdullah ve Dürü binti Mehmed bin Abdullah ile oğlu Alo, kızları Aduli(?), Hedo(?)'ya intikal ettiğini ve kardeşi Reşid'in ölümüyle de mirasının eşi Meyte binti Ömer Selo Mirhan ile oğulları Hasan ve Hüseyin'e kalmış olduğu vurgulandıktan sonra babalarının Numan bin Seyyid Mahmud'dan alacak hakkı olan 10 kuruşu talep etmiştir. Numan ise borcu kabul, ancak mirasçıları inkâr etmiştir. Yapılan mahkemede şahitler Abdullah bin Mehmed bin Abdurrahman ile Haso bin Hemi tarafından mirasçıların doğru olduğu tasdik olunmuştur.

Sayfa No/Belge No : 102/119
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Nafaka Tayini
Belgenin Tarihi : 30 B 1309/29 Şubat 1892

Özet:

Mardin'in Babü's-Sor mahallesinden Emine binti Ali Nesli, mahkemede, eski eşi Gölasıyan mahallesinde sakin mimar esnafından Hamo bin Derviş bin Mehmed hakkında; kendisinin yanında ve gözetiminde olan küçük çocuklarından Derviş'in 13 ve Abdullatif'in 7 yaşında olduğunu ve hidane hakkından düştüklerini, ancak Abdülkerim'in 6 ve Abdulhalim'in 3 yaşında ve henüz küçük olduğunu söyleyerek Abdülkerim ve Abdulhalim için 15 kuruş nafaka talep etmiş ve çocukların babası da bunu kabul etmiştir.

Sayfa No/Belge No : 103-105/120
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Borç-Alacak/Rehin/İpotek
Belgenin Tarihi : 30 B 1309/29 Şubat 1892

Özet:

Mardin'in Eminüddin mahallesinden Latin milletinden tüccar esnafından Hanna ve Yosef veledi Maksi Mihail ed-Dokmak ile kardeşleri İlyas ve İskender isimli küçüklerin vasileri anneleri aynı milletten Sidi binti Yosef Mirzayo taraflarından vekil olarak atanan Ermeni Katolik milletinden Naum veledi Nasri Kesbarem, mahkemede, Latifiye mahallesinden yine Ermeni Katolik milletinden Hanna veledi İlyas Ahmerani'nin vekili Keldani milletin-

den Nikola veledi Eblahad Şuma hakkında; müvekkillerinin alcaklarına karşılık Hanna'nın 1 sene 10 ay önce onlara Latifiye mahallesinde bir taraftan Hanna veledi Eblahad Şuma evi, bir taraftan Protestan milleti kilisesi ve iki tarafı yol ile sınırlı evini borcuna karşılık olarak rehin bıraktığını ve borcunu süresi zarfında ödeyemediğini, rehini kaldırmak mümkün olamaz ise evi satmaya Şeyh Şeyullah mahallesinden ve Ermeni milletinden Yosef veledi Adem Karabit'i naib-i vekil tayin ederek müvekkillerinin alacak hakkı olan 62 adet tam yüzlük Mecidi altını Hanna'dan kesilmek üzere vekili Nikola'dan talep etmiştir.

Hanna'nın vekili ise Yosef veledi Adem Karabit'in isteğine itirazda bulunarak müvekkili Hanna'dan kendisinin alacak 44 adet Mecidi altını borcuna karşılık bu evin kendisine rehin olarak bırakıldığını ve kendisinin müvekkili Hanna'ya 56 adet Mecidi altın daha verdiğini ve müvekkili Hanna'nın 62 adet Mecidi altın borcu ile ilgili olarak sadece 4.000 kuruş borcu olduğunu ve bu borcunu ise ancak 10 yıl içerisinde ödeyebileceğini bildirmiş, ancak bu teklifi kabul edilmemiştir.

Bu husus ile ilgili olarak 104 nolu sayfada devam eden kayıtlarda 16 Şevval 1309 tarihli belgede Hanna'nın vekili Nikola'ya 44 adet Mecidi altın borcuna karşılık olarak evini rehin olarak bıraktığı ve yine 16 Şevval ile Selh-i Şevval 1309 tarihli 2 belgede ise yine Hanna'nın vekili Nikola, Hanna'dan alacağı yüzlük Mecidi altını kendisine vereceklerini, ancak buna karşılık olarak evi kendilerine teslim edilmesinin Hanna ve Yosef veledi Mihail tarafından istenildiğine dair Süryani milletinden Anton Efendi veledi Said mimarbaşı ile Latin milletinden bezzaz esnafından Mihail veledi Emsih Mecdiyo'nun şahitlik zabtı bulunmaktadır.

Sayfa No/Belge No : 106/121
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : 30 B 1309/29 Şubat 1892

Özet:

Mardin'in Tekye mahallesinden Esad Ağa bin Mehmed bin Hacı Ali, mahkemede, Cami-i Kebir mahallesinde sakin iken 2 sene önce vefat eden Seyyid Ahmed Çelebi bin Mehmed Ağa Abdulkerimzade'nin mirasının eşi Meryem ile büyük oğulları İbrahim ve Abdulhamid, büyük kızları Aişe, Nazile, Adile ve Naime'ye kalmış olduğunu, daha sonra Abdulhamid'in de vefat edip mirasının kardeşlerine intikal ettiğini söylemiş ve vefat eden Seyyid Ahmed Çelebiye satmış olduğu tereyağ ücretinden 350 adet tam yirmilik gümüş Mecidi alacak hakkı olduğunu iddia ile bunu merhumun oğlu İbrahim Çelebiden talep etmiştir. Mahkeme İbrahim Çelebinin babasının borcunu ödemesine hükmetmiştir.

107. sayfada 108. sayfada yer alan kaydın ayınası bulunmakta olup, ancak kâtip tarafından üzeri çizilerek iptal olunmuştur. Bu sebeple bu kaydın özeti çıkarılmamıştır.

Sayfa No/Belge No : 108/122
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Nafaka Takdir ve Tayini
Belgenin Tarihi : 29 B 1309/28 Şubat 1892

Özet:

Mardin'in Tekye mahallesinden Vesile binti İsmail bin neccar Kasım, mahkemede, zevce-i mutallıkı Hamo bin Mustafa Alice hakkında; hâlâ aralarında nikâh kaim olan eşinin kendisini ve küçük çocuğunu terk ederek başka şehre gittiğini, kendilerinin nafakaya çok ihtiyaçları olduğunu söyleyerek mahkemece nafaka takdir edilmesini talep etmiştir. Bunun üzerine Medrese mahallesinden Osman Ağa bin Osman ile Abdulkadir bin Hasan bin Abdullah olayın doğru olduğuna şahadet etmişler ve kendilerine aylık 20 kuruş nafaka tayin ve takdir olunmuştur.

Sayfa No/Belge No : 108/123
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Aile Hukuku/Anlaşmazlık/Şartlı Barışma
Belgenin Tarihi : 21 Ş 1309/21 Mart 1892

Özet:

Mardin'in Şehidiye mahallesinden Haco bin Mehmed Cerado'nun vekili Babü's-Sor mahallesi ahalisinden Hacı Kermozade Abdulhafız Efendi bin Seyyid Abdulkadir, mahkemede, müvekkilinin eşi Şehidiye mahallesinde ikamet eden Nuri binti Hasan bin Abdullah'ın vekili Tekye mahallesinden Abdurrauf Efendi bin Seyyid Ahmed bin Hacı Yusuf bin Seyyid İsmail hakkında: adı geçen Nuri binti Hasan bin Abdullah'ın müvekkilinin eşi olduğunu, 1,5 ay önce izinsiz olarak evi terk ettiğini ve babasının evinde ikamet ettiğini şikâyet ile eve dönmesi ve evliliğin gereğini yerine getirmesini talep etmiştir. Nuri'nin vekili Abdurrauf Efendi ise müvekkilinin adı geçen Haco'nun eşi olduğunu kabul, ancak Haco'nun Nuri'yi nikâhlarken 875 kuruş mehr-i muaccel ve bilinen ölçüde mehr-i müccel ile onu nikâhladığını, mehrinin 415 kuruşunu ödemekle birlikte 460 kuruşu ödemediğini, Haco'nun evinde müvekkilesinin anlaşamadığı kaynanası İmiş ile onun kız kardeşi Hüsniye'nin bulunduğunu, müvekkilesi ile adı geçenlerin aralarında anlaşmazlık çıktığını, şayet onlardan ayrı olarak evinde bağımsız bir oda ayırırsa ve mehrinden geriye kalanı teslim ederse Nuri'nin eve döneceğini bildirmiştir. Haco ise oda ayırmayı ve annesi ile teyzesini evine almayacağını kabul, ancak mehrden geriye kalanın 400 kuruş olduğunu iddia ve gerisini inkâr etmiştir.

Sayfa No/Belge No : 110/124
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : 21 Ş 1309/21 Mart 1892

Özet:

Mardin'in Şeyh Şeyullah mahallesinden Ermeni Katolik milletinden allaf esnafından işbu arzuhalin sahibi Davud veledi Sergi veledi Yosef, mahkemede, aynı milletten terzi esnafından Said veledi Maksi Cercis Tumas'ın vekili Babü'l-Cedid mahallesinde sakin Süryani Katolik milletinden ketebeden Nasri veledi Maksi Yunan veledi Cercis hakkında; zabıt tarihinden 8 yıl önce müvekkilinin Said'in babası Maksi Cercis zimmetinde 1.545 kuruş alacak hakkı olduğunu iddia ile Maksi Cercis'in ölümü üzerine bu parayı oğlu Said ile vekili Nasri Efendiden talep etmiştir. Ancak davalı taraf bunları inkâr etmiştir. Bunun üzerine Şeyh Şeyullah mahallesinden Süryani Katolik milletinden habbaz (ekmekçi) esnafından Mahi veledi Musa veledi Abdullah ile oğlu Şammas Yosef Davud'un doğru söylediğine şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 112/125
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Miras/Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : 25 Ş 1309/25 Mart 1892

Özet:

Mardin'in Babü's-Sor mahallesinden olup vefat eden Süryani Yakubi milletinden Meryem binti Eblahad Sabiğ'in mirasçıları oğlu Hano veledi Maksi Cerco veledi Abdo ile kızları Hili ve Şemin'in vekilleri Eminüddin mahallesinden aynı milletten Bahs(?) veledi Şammas Emsih Hüdayi, mahkemede, müvekkillerinin Cami-i Kebir mahallesinde ikamet eden Süryani Katolik milletinden İbrahim veledi Eblahad zimmetinde 10 kuruş alacak haklarının olduğunu iddia ile alıverilmesini talep etmiştir. İbrahim borcu kabul, ancak mirasçılardan haberi olmadığını söyleyerek inkâr etmiştir. Bunun üzerine Babü's-Sor mahallesinden Süryani Yakubi milletinden Behni veledi Sado ve Sado veledi İlo veledi Yosef mirasçıların doğru söylediğine şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 113/126
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Miras/Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : 27 Ş 1309/27 Mart 1892

Özet:

Mardin'in Babü's-Sor mahallesinden jandarma seyyare 4. taburunun 3. bölüğü neferlerinden iken 1,5 ay önce vefat eden Mahmud bin Hacı Ömer

bin Hacı Mehmed'in mirasçılarında Mehmed Efendi bin Hacı Ömer, mahkemede, Mahmud'a borçlu olan Cami-i Kebir mahallesinde sakin Numan bin Seyyid Mahmud hakkında; kendisinin merhumun erkek kardeşi olduğunu, merhumun mirasının kendisi ile merhumun eşi Aişe binti Mehmed'e ve valideleri Hazne binti kapıcı Hacı Ahmed, erkek kardeşi Esed, kız kardeşi Hatice, Adile ve Aişe'ye intikal ettiğini, dolayısıyla merhumun alacağını Numan'dan talep ettiklerini bildirmiştir. Numan ise borcu kabul, ancak mirasçılar hakkında bilgisi olmadığını söyleyerek itiraz etmiştir. Bunun üzerine Babü's-Sor mahallesinden jandarma piyade çavuş Derviş Ağa bin Halil Ağa ile Babü'l-Cedid mahallesinden bakkal esnafından Abdulkadir bin Hacı Hüseyin mirasçıların adı geçenler olduğuna şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 114/127
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Nafaka Tayini
Belgenin Tarihi : 5 L 1309/3 Mayıs 1892

Özet:

Mardin'in Babü's-Sor mahallesinden Sayasi(?) binti Şelal bin Abdullatif, mahkemede, aynı mahalleden olup Savur'da kalmakta olan eşi Yahya bin Ahmed es-Soraniden olma ve kendinden doğma 6 yaşındaki Ahmed ve 2 aylık Mehmed ile 2 yaşındaki kızı Halime'nin kendi yanında kaldıklarını, eşinin kendilerini nafakasız bırakarak terk ettiğini iddia ile kendilerine mahkemece nafaka verilmesini talep etmiştir. Bu hususun doğru olduğuna dair Babü's-Sor mahallesinden attar esnafından Haso bin Şeyho bin Hızır Şeyh Meşil ile diğer Hızır bin Mehmed bin Hacı Mustafa şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 114/128
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Nafaka Tayini
Belgenin Tarihi : 1 L 1309/29 Nisan 1892

Özet:

Mardin'in Babü's-Sor mahallesinden İyde binti Mehmed bin Hasan, mahkemede, eşi Abdulkadir bin Süleyman bin Ahmed el-Hamd ile aralarında nikâh olduğu halde eşinin kendisini 20 gün önce nafaksız bırakarak terk ettiğini iddia ile kendisine nafaka takdir edilmesini talep etmiştir. Bunun üzerine yapılan mehkemede Babü's-Sor mahallesinden Hüseyin bin Ahmed bin Hüseyin Hamid ile Halef bin Ehlişo bin Hasan el-Molla, İyde'nin doğru söylediğine şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 115/129
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Miras Anlaşmazlığı
Belgenin Tarihi : 6 L 1309/4 Mayıs 1892

Özet:

Mardin'in Latifiye mahallesinden iken 24 yıl önce vefat eden Yusuf bin Hacı Hamidere'nin mirası eşi Finci binti İsmail Kabalati ile o zaman küçük, ancak şimdi büyük olan oğlu Hüseyin ve o zaman küçük, ancak şimdi büyük olan kızı Emine'ye intikal etmiş olup miras 24 hisseye ayrılmış, 3 hisse Finci'ye, 14 hisse Hüseyin'e ve 7 hisse Emine'ye intikal etmiştir. (Burada davacının ismi belirtilmemiş, ancak çocuklarından birisi olduğu anlaşılmaktadır) Finci'nin vekili Cami-i Kebir mahallesinden İsmail Efendi bin Mustafa hakkında; Latifiye mahallesinde bulunan ve bir tarafı Emsih veledi Evakim Malo evi, diğer üç tarafı yol ile sınırlı evden kendisine düşen hisseye annesi Finci'nin el koyduğunu iddia ile alıverilmesini talep etmiştir. İsmail Efendi iddiayı inkâr ve evin müvekkilesinin mülkü olduğunu iddia etmiştir.

Sayfa No/Belge No : 116/130
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Vekalet
Belgenin Tarihi : 11 L 1309/15 Mayıs 1892

Özet:

Aslen Trabzon vilayeti dahilinde Gümüşhane sancağı ahalisinden olup Mardin'in Tekye mahallesinde ikamet eden Mardin polis komiseri Mevlüd Efendi bin Hacı Arif Efendi bin Emin Efendi ile kardeşi Rıza, kardeşleri Mustafa Tevfik Efendi ile ortak oldukları Gümüşhane'de Kasrhane ve Kalederesi bahçesi denilen iki adet bahçelerinin içindeki 2 adet ev ile diğer emlak ve akarlarından kendilerine ait 2/3 hisselerini satmaya kardeşleri Mustafa Tevfik'i vekil tayin etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 116/131
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Nafaka Tayini
Belgenin Tarihi : 19 L 1309/17 Mayıs 1892

Özet:

Mardin'in Gölasiyan mahallesinden Fatıma binti Seyyid İsmail bin Seyyid Mustafa Mizci, mahkemede, aynı mahallede sakin olan büyük oğulları Halil ve Ali bin İbrahim Ağa bin Salih hakkında; kendisinin durumunun iyi olmadığını söyleyerek kendi nafakası için oğlu Halil üzerine 10, İbrahim üzerine de 20 kuruş olmak üzere toplam 30 kuruş nafaka tayin edilmesini talep etmiş, oğulları da bunu kabul etmiştir.

Sayfa No/Belge No : 117/132
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Nafaka Tayini
Belgenin Tarihi : 19 L 1309/17 Mayıs 1892

Özet:

Mardin'in Şeyh Şeyullah mahallesinde ikamet eden Vesile binti Yunus Şemi, mahkemede, eşi Şeyhmus Efendi bin Abdullah bin Hasan ile aralarında nikâh devam ettiği halde eşinin kendisini nafakasız olarak terk ederek başka şehre gitmiş olduğunu söylemiş ve eşinden alınmak üzere kendi ihtiyaçlarına yetecek kadar nafaka tayin edilmesini istemiştir. Durumun doğruluğuna aynı mahalleden Haso bin Mahmud bin Derbas ile Hicr(?) bin Şeyhi bin Ahmed Derbas şahadet etmişler ve nafaka olarak 30 kuruş tayin olunmuştur.

Sayfa No/Belge No : 118/133
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Borç/Rehin/İpotek
Belgenin Tarihi : 13 L 1309/11 Mayıs 1892

Özet:

Mardin'in Cami-i Kebir mahallesinden olup vefat eden Mahmud bin Seyyid Ali et-Tao'nun küçük oğlu Mehmed'in vasisi Ali bin Hacı Ömer el-Mişkini, mahkemede, eytam müdürü Abdulkadir Efendi bin Hızır Efendi hakkında; vasisi olduğu Mehmed'in Cami-i Kebir mahallesinde bulunan evini kiraya vererek yıllık 250 kuruşluk gelirini değerlendirmek üzere eytam sandığına teslim ettiğini, söz konusu sandıktaki mevcuttan 200 kuruşu Mehmed'in olmak üzere toplam 950 kuruş borç alıp harcadığını, ayrıca eytam müdüründen ve Mehmed'in malından aldığı 115 kuruş ki toplam 1.065 kuruşu küçük Mehmed'e ödemesi gerektiğini, bu borcuna karşılık olarak Bagane Vadisi'nde bulunan bir taraftan Esad Efendi bahçesi, bir taraftan meşhur Hali el-Hakim bahçesi, bir taraftan Hacı Osman bin Seyyid Haso bahçesi ve diğer tarafı yol ile sınırlı bahçesini rehin olarak eytam müdürüne verdiği dair hüccet.

Sayfa No/Belge No : 118-119/134
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Borç/Rehin/İpotek
Belgenin Tarihi : 6 L 1309/4 Mayıs 1892

Özet:

Mardin'in Şehidiye mahallesinden bezzaz esnafından Abdulkadir bin Seyyid Mehmed'in Cami-i Kebir mahalesinden iken vefat eden Mahmud bin Seyyid Ali et-Tao'nun oğlu Mehmed'in vasisi Ali bin Hacı Ömer el-

Mişkini'den, eytam müdürü Abdulkadir Efendi bin Hızır Efendi huzurunda, vasisi olduğu Mehmed'in malından 1.120 kuruş borç aldığına ilişkin hüccet.

Sayfa No/Belge No : 119/135
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Ev Kiralama
 Belgenin Tarihi : 23 L 1309/21 Mayıs 1892

Özet:

Mardin'in Şeyh Şeyullah mahallesinde sakin Süryani Katolik milletinden Verdi binti Hanna Tumacan, mahkemede, bundan önce vefat eden Keldani milletinden Cibi veledi Refi el-Cizrevi'nin küçük oğlu Refi ve küçük kızı Hili'nin vasisi Keldani milletinden attar esnafından Yuhanna veledi Şemmas Yosef hakkında; küçüklere ait olup aynı mahallede bulunan ve bir tarafı Şeyh Abdulaziz Cami-i Şerifi ve bazen Ahmed ve İzzet bin Hacı Abdalbaki evi ve bir taraftan adı geçen Ahmed ve İzzet'in evi, bir tarafı da yol ile sınırlı evlerini bir yıl süre ile ... kuruşa kiraladığını ve bedelini de Yuhanna'ya verdiğini ikrar etmiştir.

Sayfa No/Belge No : 120/136
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Aile Anlaşmazlığı
 Belgenin Tarihi : 20 L 1309/18 Mayıs 1892

Özet:

Mardin'in Avine kazası Ömerkan nahiyesi Hirbakefir (Hirbakevir=Öztaş) köyü ahalisinden olup Mardin'in Şehidiye mahallesinde ikamet eden Halil bin Mahmud bin İbrahim, mahkemede, havass-ı hümayun nahiyesi köylerinden Kavs (Yaylı) köyünden 1.000 kuruş mehr-i muaccel ile evlendiği Fatıma binti Mehmed'in evlilik hukukuna riayet ve kendisine itaat etmediğini şikâyet ile mahkemeden Fatıma'nın kendisine itaat etmesini ve evlilik hukukuna riayet etmesini istediğini bildirdiği hüccet.

Sayfa No/Belge No : 121/137
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Miras/Alacak-Verecek Davası
 Belgenin Tarihi : 25 L 1309/23 Mayıs 1892

Özet:

Mardin'in Tekye mahallesinden Piroze binti Hacı İsmail Ağa Gelmedi'nin vekili aynı mahalleden Abdurrauf Efendi bin Hacı Yusuf Naime, mahkemede, müvekkilinin babası Hacı İsmail bin Hacı İbrahim'in Necmeddin mahallesinden debbağ esnafından Mahmud Efendi bin Şeyh Abdullah'ta 500 kuruş alacak hakkı olduğunu iddia ve alıverilmesini talep etmiştir. Mahmud Efendi cevabında borcunu kabul, ancak mirasçılara ilişkin

iddiayı reddetmiştir. Bunun üzerine Tekye mahallesinden Şakir Efendi bin Ataullah Efendi bin Abdurrahman ve Ali Efendi bin Ahmed bin Ali Ağa Gelmedi belgede zikredilen mirasçıların doğru olduğuna şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 122/138
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Vakıf/Kiralama/Alacak
Belgenin Tarihi : 26 L 1309/24 Mayıs 1892

Özet:

Mardin'in Tekye mahallesinden ve Eminüddin Timarhanesi Vakfı'nın mütevellisi olan Fethullah Sami Efendi bin Esad Efendi bin Zeyneddin Efendinin vekili Abdurrauf Efendi bin Yusuf Naime'nin, mahkemede, Evkaf Müdürü Bekir Sıdkı Efendi bin Seyyid Ömer hazır bulunduğu halde babası Esad Efendinin ölümünden sonra aynı zamanda akrabası olan Necmeddin mahallesinden ulemadan Hacı Ahmed Efendi bin Şeyh Musa Efendi bin Mehmed Efendi'nin Eminüddin Timarhanesi'nin 1290-1305 yılları arası kira bedelinden 12.170 kuruş 20 para ile Mardin'e mülhak köylerin gelirlerinden 19.400 kuruş ki toplam olarak mal sandığından aldığı 30.570 kuruş 20 parayı müvekilinin tevliyeti hasebi ile onun adına vermesi için Hacı Ahmed Efendiden istediğine dair hüccet.

Sayfa No/Belge No : 124-125/139
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : 20 L 1309/18 Mayıs 1892

Özet:

Mardin'in Babü'l-Cedid mahallesinden olup Ermeni Katolik Milletinden ve tüccar esnafından olan Yosef veledi Şemmas İlya ve Şeyh Şeyullah mahallesinden Cercis veledi İlya Maşka ve Şeyh Çabuk mahallesinden Yosef veledi Amuş Taze mahkemeye müracaat ederek; kendilerinin mal sandığından 7.500 kuruş alacakları olduğunu, Cami-i Kebir mahallesinde ikamet etmekte olup vefat eden Seyyid Ahmed Çelebi bin Molla Mehmed bin Abdulkarim'in ise mal sandığına 7.500 kuruş borcu olduğunu, kendilerinin onun yerine mal sandığına 7.500 kuruş vererek takasta bulunacaklarını ve kendilerinin de ayrıca kendisinden alacakları olan 900 kuruş ile birlikte kendisinden alacaklarının toplam 8.400 kuruş olup müteveffanın ölmeden önce borcuna karşılık olarak ellerindeki 1296 Kanun-ı Sani ayının 22. günü tarihli senedde belirtildiği gibi Mardin Tavin çarşısındaki bir tarafı Hacı Kermozade Hacı Yahya bin Abdullah ile Ahmed bin Pazarbaşı aralarında ortak dükkânı, bir taraftan Numan Efendi bin İsmail Efendi Necmizade ile Ali bin Ahmed bin Molla Şeyhmus'un ortak dükkânları, bir taraftan Saraçlar çarşısı ve diğer tarafı ana cadde ile sınırlı dükkânını bir yıllık süre ile rehin

verdiğini ve kendilerinin de rehni kabul ettiklerini bildirmiştir. Ancak Ahmed Çelebi kendilerine olan borcunu vermeden öldüğünden rehin bırakılan dükkânın satılarak alacaklarının kendilerine ödenmesini mirasçılardan Hüseyin ve İbrahim Çelebiden istemişlerdir. Mirasçılar bu iddiayı inkâr etmişler, ancak şahitler olayın böyle olduğuna şahadet etmişler ve davalıların borçlarını davacılaraya vermesine karar verilmiştir.

Sayfa No/Belge No : 126/140
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Miras/Alacak-Verecek Davası
 Belgenin Tarihi : Selh-i L 1309/27 Mayıs 1892

Özet:

Mardin'in Etraf-ı Şehr nahiyesine bağlı Mansuriye (muhtemelen Yalım) köyünden olup 4. ordu 31. alay 4. tabur 2. bölümü neferlerinden olup Musul vilayetinde bulunuyor iken vefat eden Ahmed bin Salih bin Bozo'nun vairisi olan Hansi(?) binti Temo bin Sado Hüseyino, Şeyh Şeyullah mahallesinden Abdurrahman Efendi bin Şeyhmus Efendi Hindi hakkında; vefat eden oğlunun verasetinin kendisine ve eşi Salih'e intikal ettiğini ve başkaca da varisi olmadığını beyan ile merhumun Abdurrahman'dan alacağı olan 12 kuruştan hissesine düşen 4 kuruşu talep etmiştir. Abdurrahman ise borcunu ikrar, fakat mirasçılara ilişkin iddiayı reddetmiştir. Şehidiye mahallesinden Ahmed bin Molla Esad bin Hacı Mehmed ile Ali bin Hızır el-Başlı'nın şahadetleri sonucunda Hansi'nin doğru söylediğine karar verilmiştir.

Sayfa No/Belge No : 127/141
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Tuz Taşımacılığı
 Belgenin Tarihi : 6 ZA 1309/2 Haziran 1892

Özet:

Mardin'in Babü's-Sor mahallesinden allaf esnafından İbrahim bin Halil bin Mehmed, Tekye mahallesinden Ömer bin Abeyşerki(?), Süryani Yakubi milletinden allaf esnafından Mıho veledi Lülü veledi Yosef, Lülü veledi Circis veledi İlya ile Midyat kazasına tabi Estel köyünden Mustafa bin Üveys bin Mustafa, mahkemede, Düyun-ı Umumiye Müdürü Bekir Efendi bin Salih hakkında; 1 gün önce tuz götürmek için her batmanı 40'ar paraya olmak üzere 6 adet beygir, 6 adet katır ve 21 adet merkep kiraladıklarını, ancak Milli nahiyesi ağası Yusuf Ağanın bu yükleri götürmelerine engel olduğunu, yükleri götürmeler de kiraladıkları hayvanların ücreti olan 750 kuruşun kendilerine ödenmesini talep etmişler, ancak Bekir Efendi ise yapılmayan işe ücret ödenmeyeceğini bildirmiştir.

Sayfa No/Belge No : 127-128/142
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : 29 ZA 1311/3 Haziran 1894

Özet:

Mardin'in Latifiye mahallesinden Süleyman bin Said, mahkemede, Babü'l-Cedid mahallesinden Ermeni Katolik milletinden ve kuyumcu esnafından Anton veledi Cebi Menazır(?) hakkında; 4 sene önce Anton'dan 260 kuruşa aldığı küpeyi beğenmeyip geri iade ettiğini, geri alması gereken 260 kuruştan kendi rızası ile 20 kuruş kesinti yaparak kalan 240 kuruşun 200 kuruşunu aldığını, ancak kalan 40 kuruşun henüz kendisine ödenmediğini iddia ile alıverilmesini talep etmiştir. Kuyumcu Anton ise aralarında böyle bir alış verişin vuku bulmadığını belirterek itiraz etmiş, fakat Tekye mahallesinden Mehmed Tevfik bin Arif Ağa ve Abdülkerim bin Şeyhmus Ağa Bekuri'nin şahadetleri sonucunda Süleyman'ın iddiasının doğru olduğuna, Anton'un 40 kuruş borcu bulunduğuna karar verilmiştir.

Sayfa No/Belge No : 128-129/143
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Miras/Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : 5 ZA 1309/1 Haziran 1892

Özet:

Mardin'in Gölasıyan mahallesinden jandarma süvari Mardin 2. taburu 1. bölümünde çavuş iken 3 ay önce vefat eden Mahmud Çavuş bin Esad Ağa bin Halil Ağanın veraseti eşi Nebule(?) Hatun binti Abdulhalık bin Abdulkadir ile küçük kızı Nazile, küçük oğulları Abdülkerim, Mehmed ve Abdulazize intikal etmiş, çocukları vasi olarak anneleri Nebule Hatun tayin olunmuştur. Nebule Hatun mahkemede, merhum eşinin Şeyh Şeyullah mahallesinden Abdurrahman Efendi bin Şeyhmus Efendi Hindi'den 10 kuruş alacağı olduğunu, mirasçısı ve çocukların vasisi olarak bu parayı kendisinden talep ettiğini söylemiş, Abdurrahman Efendi ise borcunu ikrar, ancak mirasçıları inkâr etmiştir. Babü's-Sor mahallesinden Mehmed Efendi bin Hacı Ömer ve Hüseyin Çavuş bin Ahmed bin Hüseyin'in şahadetleri sonucunda Nebule'nin doğru söylediğine karar verilmiştir.

Sayfa No/Belge No : 129/144
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Miras/Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : 25 L 1309/23 Mayıs 1892

Özet:

Mardin'in Cami-i Kebir mahallesinden Necmezade Hacı Mahmud, mahkemede, Zor(?) sancağına bağlı Resulayn kazası nahiyelerinden Harab

Nasri(?) nahiyesi Arade(?) köyünde ikamet etmekte iken 2 yıl önce vefat eden Salih bin Hasan bin Abdullah'ın mirasının eşi Meryem binti Casim ile büyük oğulları Abdulhay ve Abdulhamid, küçük oğulları Hüseyin, İsmail, Mahmud ve büyük kızları Meryem, Hud ve Adile'ye intikal ettiğini, vefat etmeden önce merhumdan 100 kuruş alacağı olduğunu ve bu meblağı varislerinden istediğini beyan etmiştir. Merhumun oğullarından Abdulhay babasının borcu olduğunu kabul etmiştir.

Sayfa No/Belge No : 130/145
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Kayıp Deve Davası
Belgenin Tarihi : 11 ZA 1309/7 Haziran 1892

Özet:

Mardin'in Kiki nahiyesi Tibyat (Eymirli) köyünden Mehmed bin Fendi bin ..., mahkemede, aslen Musul'un Hazrec mahallesinden olup Mardin'in Şehidiye mahallesinde ikamet eden Mehmed bin Hasun bin Mahmud Ağa hakkında; 4 yıl önce kendisine ait olan sağ gözü altında dağ nişanı bulunan 10 yaşındaki erkek boz devesini Kavsi adlı yerde kaybettiğini ve şimdi bu deveyi Medmed'de bulunduğunu iddia ile alıverilmesini talep etmiştir. Mehmed ise cevabında bu devenin 4 senedir babasına ait olup 4 ay önce kendisine verdiğini söyleyerek iddiayı reddetmiştir. Şehidiye mahallesinden tüccardan Hacı Kermozade Derviş Ağa ve Ahmed bin Yunus ile Musul'da esb (at) tüccarından olup Mardin'de bulunan Hacı Sadık Ağa Hanında misafir olarak kalan Mahmud bin Osman bin Batoş, söz konusu devenin Hasun bin Mahmud Ağanın olduğunu, Mehmed'in elinde bulunmasına sebebin ise emanet ve kiraya verilmişinden olduğuna şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 131/146
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Gasb/Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : 20 ZA 1309/16 Haziran 1892

Özet:

Mardin'in Medrese mahallesinden Emine binti Fettah Remo'nun vekili Şehidiye mahallesinden Ali bin Hızır el-Başlı, mahkemede, müvekkilesi Eminenin eşyalarına haksız yere el koyan Gölasiyan mahallesinden Jandarma Abdullatif bin Ahmed Efendi bin Abdullatif'ten, eşyaların kıymeti olan 1.006 kuruş parayı müvekkilesi Emine adına talep etmiş, ancak Abdullatif ise inkâr etmiştir.

Sayfa No/Belge No : 132/147
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : 20 ZA 1309/16 Haziran 1892

Özet:

Mardin'in Tekye mahallesinden rençber esnafından Aryo bin İbrahim bin Kablo, mahkemede, Şehidiye mahallesinden habbaz (ekmekçi) esnafından Ali bin Hasan ed-Dekuri hakkında; elindeki 27 Şaban 1309 tarihli sened gereği alacağı olan 180 kuruştan geriye kalan 100 kuruşu vermediğini şikâyet ile alıverilmesini talep etmiştir. Ali bin Hasan ise cevabında borcu olduğunu ikrar etmiştir.

Sayfa No/Belge No : 132/148
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : 20 ZA 1309/16 Haziran 1892

Özet:

Mardin'in Eminüddin mahallesinden Ermeni Katolik milletinden ve kasap esnafından Venis(?) veledi Hanna Vezir, mahkemede, Maho-Miho veledi İlya Bogos hakkında; 2 ay 10 gün önce 185 koyununu Maho'ya 7.770 kuruşa sattığını ve bunun 7.000 kuruşunu aldığı halde geri kalan 770 kuruşu Maho'nun vermekten imtina ettiğini bildirerek kalan 770 kuruşu kendisine vermesini istemiş, Maho da borcu olduğunu kabul etmiştir.

Sayfa No/Belge No : 132/149
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Nafaka Takdiri
Belgenin Tarihi : 11 ZA 1309/7 Haziran 1892

Özet:

Mardin'in Şeyh Şeyullah mahallesinden ve Ermeni Katolik milletinden Fuli(?) binti Maksi Eblahad Hanım, mahkemede, vefat eden eşi aynı milletten İbrahim veledi Cercis veledi Eblahad'dan olma ve kendisinden doğma yanında bulunan kızı Belaciye'nin vesayetinin kendisinde olduğunu söylemiş, bu sebeple küçük kızı için nafaka takdir olunmasını istemiştir. Necmeddin mahallesinden Süryani Yakubi milletinden Anton veledi Amsih veledi Anton ve Genco-Kinco veledi Maksi Melki mimarbaşı adlı kimselerin küçük kız için 20 kuruş nafakanın yeterli olduğuna dair şahadetleri.

Sayfa No/Belge No : 133/150
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Miras/Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : 1 Z 1309/27 Haziran 1892

Özet:

Mardin'in Eminüddin mahallesinden olup vefat eden Remo bin Süleyman Bederati'nin varisi olan oğlu Süleyman bin Remo Bederati, mahkemede, Cami-i Kebir mahallesinden Numan bin Seyyid Mahmud el-Müezzın hakkında; vefat eden babası Remo'nun varisleri olarak kendisi ve kız kardeşi Emine'nin olduğunu, babasının Numan'da olan 10 kuruş alacağını varisleri olarak istediğini bildirmiş, ancak Numan borcu kabul etmesine rağmen mirasçılara ilişkin itirazda bulunmuştur. Meşkin-Mişkin mahalesinden Mehmed bin Ahmed Hamki(?) ve İsmail bin Mehmed el-Kürdi adlı şahitler müteveffa Remo'nun Süleyman ile Emine'den başka varisi olmadığına şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 134/151
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Nafaka Tayini
Belgenin Tarihi : 3 Z 1309/29 Haziran 1892

Özet:

Mardin'in Medrese mahallesinden Fatıma binti Derviş Ağa bin Mehmed Ağanın vekili Şehidiye mahallesinden Ali ağa bin Hızır el-Başlı, mahkemede, müvekkilesinin eşi Ahmed bin Ahmed Efendi en-Naib hakkında; Ahmed'in eşi Fatıma'yı nafakasız bırakarak başka şehre gittiğini ve müvekkilesinin nafakaya ihtiyacı olduğunu bildirerek yeteri kadar nafaka tayin edilmesini talep etmiştir. Cami-i Kebir mahallesinden Abdulkadir Efendi bin Hacı Abdullah bin İbrahim ve Medrese mahallesinden Abdulaziz bin el-Beşar Ağa Daşlı adlı şahitler Fatıma'nın nafakaya nuhtaç olduğuna ve 30 kuruş nafaka tayin edilmesi gerektiğine şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 135/152
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Vasi Tayini
Belgenin Tarihi : 18 Z 1309/14 Temmuz 1892

Özet:

Mardin'in Milli Nahiyesi Ağbiri köyünden Hindi binti Hasan bin Ömer, mahkemede, ölen oğlu Eyyub bin Davud'un küçük oğlu Halef ile kızları Aişe, Zeyni-Zini ve Hünsa'nın bülüğ çağına erişinceye kadar üzerlerine vasi olarak tayin olunmasını talep etmiş, aynı köyden ve çiftçi esnafından Esfuk-Esgük bin Hasan bin Ömer ile Molla Abdullah bin Şeyhmus bin

Mehmed adlı şahitler adı geçen Hindi'nin vasi olmaya ehliyetli olduğuna şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 135/153
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Vasi Tayini
Belgenin Tarihi : 18 Z 1309/14 Temmuz 1892

Özet:

Mardin'in Babü's-Sor mahallesinden ve bağban esnafından Hüseyin bin İbrahim bin Şeyho, mahkemede, eşi Fazile binti Hacı Halil hazır bulunduğu halde, katlen vefat eden kardeşi Hasan Çelebinin küçük oğulları Halil, Mehmed ve Ferec ile kızları Yudri ve Sadi'nin erginlik çağına erişinceye kadar üzerlerine kendisinin vasi, eşinin ise nazır olarak tayinini talep etmiştir. Babü's-Sor mahallesinden Veli Çavuş bin Derviş Ağa ed-Daşi ile Hüseyin Çavuş bin Ahmedki ed-Daşi adlı şahitler adı geçenlerin vasi ve nazır olmaya ehliyetli olduklarına şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 136/154
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Miras/Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : 25 Z 1309/21 Temmuz 1892

Özet:

Mardin'in Şehidiye mahallesinden iken vefat eden Süleyman bin Mehmed bin Süleyman'ın veraseti eşi Amuşe binti Hüseyin ile oğulları Şeyhi ve Hüseyine intikal etmiş, müteveffanın eşi Amuşe Hanım mahkemede, Cami-i Kebir mahallesinden Numan bin Seyyid Mahmud müteveli hakkında; vefat eden eşi Süleyman'ın Numan'da 10 kuruş alacağı olduğunu ve vefat etmesiyle birlikte bu borcun kendisine ödenmesi gerektiğini ifade etmiş, ancak Numan borcu kabul etmekle birlikte mirasçılar ile ilgili kısıma itiraz etmiştir. Babü's-Sor mahallesinden ve bakkal esnafından Hızır bin Ali Heko ile Tekye mahallesinden Hızır Ağa bin Mahmud bin Hasan Maksud adlı şahitlerin şahadetleri sonucunda müteveffanın varislerinin adı geçenler olduğuna hükmedilmiştir.

Sayfa No/Belge No : 136-137/155
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Miras/Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : 17 Z 1309/13 Temmuz 1892

Özet:

Mardin'in Necmeddin mahallesinden Süryani Yakubi milletinden ve tüccardan Amus veledi Maksi Cercis Saristan, mahkemede, aynı mahallede ikamet etmekte iken 6 ay önce vefat eden ve kendisinden 3.500 kuruş alacak

hakkı bulunan Maksî Şemun veledi Circo Şemmas'ın mirasının eşi Verdi binti Maksî Yakub ile küçük oğlu Şemun'a kaldığını, Amus'un terekesine eşi Verdi'nin el koyduğunu ve alacağı olan 3.500 kuruşu ondan talep ettiğini bildirmiştir. Ancak adı geçen Verdi, eşinin bu kadar borcu olmadığını söyleyerek itirazda bulunmuştur. Şehidiye mahallesinden Süryani Yakubi millerinden ve bezzaz esnafından Melki veledi İllo Batri ile Necmeddin mahallesinden berber esnafından Meti veledi Kıs Yuhanan veledi Cercis adlı şahitler, adı geçen Amus'un vefat eden Maksî Şemun'da 3.500 kuruş alacağı olduğuna şahadet ettiklerinden Verdi'nin borcu Amus'a ödemesine karar verilmiştir.

Sayfa No/Belge No : 137/156
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Kayıp Tay Davası
 Belgenin Tarihi : 7 M 1310/1 Ağustos 1892

Özet:

Mardin'in Eminüddin mahallesinden ve bağban esnafından Ramazan bin Osman bin Mirhan, mahkemede, Gölesiyan mahallesinden Osman Ağa bin Ömer Ağa bin Osman Ağa hakkında; kendisine ait olan 3 yaşında demir kır tayının 16 ay önce kaybolduğunu ve şimdi onu Osman Ağada bulunduğunu iddia ile aliverilmesini talep etmiştir. Osman Ağa da Ramazan'ın dediğini kabul etmiştir.

Sayfa No/Belge No : 138/157
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Miras/Alacak-Verecek Davası
 Belgenin Tarihi : 7 M 1310/1 Ağustos 1892

Özet:

Mardin'in Şehidiye mahallesinden olup vefat eden Seyyid Ali bin Abdullah bin Seyyid Ali Yezro'nun varisi olduğunu iddia eden aynı mahalleden Abdullah bin Seyyid Ali bin Abdullah, mahkemede, Tekye mahallesinden Mehmed Said bin Molla Kasım hakkında; vefat eden babasının mirasının kendisi ile kardeşi Hacı Mehmed'e intikal ettiğini, adı geçen Mehmed Said'in vefat eden babası Seyyid Ali'ye olan 10 kuruş borcunu müteveffanın varisleri olmaları hasebiyle kendilerine ödemesini talep etmiştir. Ancak borçlu Mehmed Said borcunu kabul etmekle birlikte mirasçılar ile ilgili kısma itiraz etmiştir. Şehidiye mahallesinden Süleyman Ağa bin Hüseyin Ağa el-Kazzaz (ipekçi) ve Abdulgani bin Mustafa adlı şahitler, mirasçıların adı geçenler olduğuna şahadet etmişler ve 10 Muharrem 1310 tarihli belge ile Mehmed Said'in borcunu ödemesine karar verilmiştir.

Sayfa No/Belge No : 138-139/158
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Vasi Tayini
 Belgenin Tarihi : 10 M 1310/4 Ağustos 1892

Özet:

Mardin'in Şehidiye mahallesinden ve bakkal esnafından Ömer bin Mahmud Bey el-Afruk(?), aynı mahallede ikamet ederken vefat eden jandarma taburunun mülazım-ı evveli (teğmen) amcazadesi Afrukzade Mehmed Bey bin Seyyid Hızır'ın küçük oğlu Abdülkerim üzerine ergenlik çağına erişinceye kadar vasi olarak tayin olunmasını talep etmiş, Ömer bin Mahmud Beyin vasi olma ehliyetine sahip olduğuna Tekye mahallesinden Afrukzade Reşid Efendi bin Hüseyin Bey ile Abdülmecid Efendi bin Molla Mehmed Şemdin şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 139/159
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Miras/Alacak-Verecek Davası
 Belgenin Tarihi : 10 M 1310/4 Ağustos 1892

Özet:

Mardin'in Şeyh Çabuk mahallesinden olup vefat eden Şeyh Ali bin Şeyh Ramazan bin Pazari'nin varisi olduğunu iddia eden Halef bin Şeyh Ali bin Şeyh Ramazan, mahkemede, Tekye mahallesinden ve ulemadan Halil Münib Efendi bin Seyyid İbrahim eş-Şeyh hakkında; kendisinin müteveffa Şeyh Ali'nin büyük oğlu olduğunu, müteveffanın mirasının kendisi, yine erkek kardeşleri Şeyhi, Abdal, Abdulaziz ve Abdurrahman ile kız kardeşi Sultani'ye intikal ettiğini iddia ile babalarının Halil Münib Efendide alacak hakkı olan 10 kuruştan 2 kuruşun kendisine ödenmesini talep etmiştir. Halil Münib Efendi borcu olduğunu kabul, ancak mirasçıları inkâr etmiştir. Şehidiye mahallesinden ve bakkal esnafından Abdullah bin Seyyid Ali Ziro ile Şeyh Çabuk mahallesinden ve allaf esnafından Halil Efendi bin Ömerki Abdalo adlı şahitler Halef'in doğru söylediğine şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 140/160
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Vasi Tayini
 Belgenin Tarihi : 10 M 1310/4 Ağustos 1892

Özet:

Mardin'in Milli nahiyesine bağlı Tell Şair (Arpatepe) köyünden Hani binti Halef bin Terzi(?), mahkemede, kendisinin bundan önce vefat eden Hir(?) bin Osman'ın küçük oğulları Mehmed, Ali ve Osman üzerine kendileri ergenlik çağına erişinceye kadar vasi olarak tayin olunmasını talep etmiş, Babü's-Sor mahallesinden Ahmed bin Mehmed Şeyh es-Saya(?) ile

Karangöz(?) köyünden Ali bin Halef bin Terzi ve Mehmed bin Halef Terzi adlı şahitler Hani'nin vasi olmaya ehliyetli olduğuna şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 140/161
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Vasi Tayini
 Belgenin Tarihi : 17 M 1310/11 Ağustos 1892

Özet:

Mardin'in Necmeddin mahallesinden ve Süryani Yakubi milletinden Verdi binti Maksî Yakub bin Hanna İlyâ, mahkemede, bundan önce vefat eden eşi Yuhanna Şemun veledi Cercis eş-Şemmas'ın oğlu Şemun üzerine ergenlik çağına erişinceye kadar kendisinin vasi tayin olunmasını talep etmiş, Necmeddin mahallesinden ve aynı milletten Sado veled-i Cercis eş-Şemmas ve İlyas veled-i Retmo(?) veledi Şemun adlı şahitler Verdi'nin vasi olmaya ehliyeti olduğuna şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 141/162
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Miras/Alacak-Verecek Davası
 Belgenin Tarihi : 21 M 1310/15 Ağustos 1892

Özet:

Mardin'in Cami-i Kebir mahallesinden 4. ordunun 28. alayı 1. taburu 1. bölümünden olup Mardin'de bulunur iken 8 ay önce vefat eden Abdulkadir bin Şeyhi bin Taha'nın babası olduğunu iddia eden Şeyhi, mahkemede, Numan bin Seyyid Mahmud el-Mütevelli'nin oğlu Abdulkadir'e 10 kuruş borcu olduğunu iddia ile müteveffanın tek mirasçısı olarak kendisinin hayatta olduğundan borcun kendisine ödenmesini talep etmiştir. Numan ise borcu ikrar, lâkin mirasçısı olduğunu inkâr etmiş, Gölasiyan mahallesinden Hacı Hasan bin Hacı Mehmed Cemile(?) ile Necmeddin mahallesinden İsmail Efendi bin Mustafa bin Ahmed'in şahadetleri sonucunda Şeyhi'nin doğru söylediğine ve 22 Muharrem 1310 tarihli belge ile de davalının borcunu ödemesine karar verilmiştir.

Sayfa No/Belge No : 142/163
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Miras/Alacak-Verecek Davası
 Belgenin Tarihi : 1 S 1310/25 Ağustos 1892

Özet:

Mardin'in Tekye mahallesinden iken 3 yıl önce vefat eden Mehmed bin Ahmed bin Said Cigero-Çekro'nun varisi olduğunu iddia eden eşi Aişe binti Hacı Hızır bin Mehmed Said Gömili, mahkemede, Cami-i Kebir mahallesinden Abdulkadir Efendi bin Hızır Efendi hakkında; müteveffa eşinin

mirasının kendisine, müteveffanın kız kardeşi Hazne'ye ve kızı Vesile'ye intikal ettiğini iddia ile müteveffanın Abdulkadir Efendi'de alacak hakkı olan 8 kuruştan kendi hissesine düşen 1 kuruşu talep etmiştir. Abdulkadir Efendi ise borcu olduğunu kabul, ancak mirasçıları inkâr etmiştir. Tekye mahallesinden Abdulgani Efendi bin Ali el-Müftü ve Hacı Ahmed bin Hacı Mahmud Cigero ise Aişe'nin doğru söylediğine şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 143/164
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Seyislik-Çobanlık Ücreti Davası
Belgenin Tarihi : 8 S 1310/1 Eylül 1892

Özet:

Aslen Bağdad'ın Kamer-Kamber Ali mahallesinden olup Mardin'in Gölasıyan mahallesinde ikamet etmekte olan seyis esnafından Abdullah bin Ahmed bin Salih, mahkemede, Basra eski valisi olup İstanbul'a gitmek üzere Gölasıyan mahallesinde misafir olarak kaldığı esnada vefat eden Mehmed Hidayet Paşa bin Yunus Ağanın, eşi Hafize Saide Hanım binti Ömer Fevzi Paşadan başka mirasçısını olmadığını, müteveffanın mirasının $\frac{3}{4}$ 'ünün beytülmale kaldığını ifade ile Mardin muhasebeci vekili ve beytülmal müdürü Mehmed Vahid Efendi bin Hafız Zulfikar Efendinin vekili muhasebe başkâtibi Maruf Efendi bin Mustafa Ağa hakkında; müteveffa Mehmed Hidayet Paşanın hayatta iken 27 Haziran 1308 tarihinde hayvanlarına bakması şartıyla kendisini aylık 120 kuruşa seyis tuttuğunu, çalıştığı 1 ay 22 gün karşılığı olan 208 kuruştan 125 kuruşunu aldığını, ancak 83 kuruş alacak hakkının kaldığını iddia ile mirasın $\frac{3}{4}$ 'ü beytülmale devredildiğinden beytülmal baş muhasebecisi Maruf Efendi bin Mustafa Ağadan alacak hakkı olan 83 kuruşun alıverilmesini talep etmiştir. Maruf Efendi ise mirasın $\frac{3}{4}$ 'üne kendisinin el koyduğunu ikrar, ancak müteveffanın borcu olduğunu inkâr etmiştir. Aslen Bağdadlı olup akkam (deve kiracısı) esnafından Hacı Abdulazim bin Halife Selim bin Mehmed Salih ile Musul'un Babü'l-Beyz mahallesinden hademe esnafından Süleyman bin Eyyub bin Casim'in şahadetleri sonucunda Abdullah'ın doğru söylediğine karar verilmiştir.

Sayfa No/Belge No : 144/165
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Kahvecilik Ücreti Davası
Belgenin Tarihi : 8 S 1310/1 Eylül 1892

Özet:

Aslen Kale-i Sultaniye (Çanakkale) Aziziye mahallesinden olup Mardin'in Gölasıyan mahallesinde ikamet etmekte olan kahveci esnafından Selim bin Abdullah bin Ahmed, mahkemede, Basra eski valisi olup İstanbul'a gitmek üzere Gölasıyan mahallesinde misafir olarak kaldığı esnada

vefat eden Mehmed Hidayet Paşa bin Yunus Ağanın, eşi Hafize Saide Hanım binti Ömer Fevzi Paşadan başka mirasçısını olmadığını, müteveffanın mirasının $\frac{3}{4}$ 'ünün beytülmale kaldığını ifade ile Mardin muhasebeci vekili ve beytülmal müdürü Mehmed Vahid Efendi bin Hafız Zulfikar Efendinin vekili muhasebe başkâtibi Maruf Efendi bin Mustafa Ağa hakkında; müteveffa Mehmed Hidayet Paşanın hayatta iken 4 Haziran 1308 tarihinde kahvecisi olması için kendisini aylık 100 kuruşa tuttuğunu, toplam çalıştığı 2 ay 16 gün karşılığı olarak 253 kuruş 10 para alacak hakkının olduğunu iddia ile mirasının $\frac{3}{4}$ 'ü beytülmale devredildiğinden beytülmal başmuhasebecisi Maruf Efendi bin Mustafa Ağa'dan alacak hakkı olan 253 kuruş 10 parayı talep etmiştir. Maruf Efendi ise mirasın $\frac{3}{4}$ 'üne kendisinin el koyduğunu ikrar, ancak müteveffanın borcu olduğunu inkâr etmiştir. Malatya sancağına bağlı Behisni kazasından Mehmed bin Mustafa bin Mehmed ve Musul'un Babü'l-Beyz mahallesinden hademe esnafından Süleyman bin Eyyub bin Casim'in şahadetleri sonucunda Selim'in doğru söylediğine karar verilmiştir.

Sayfa No/Belge No : 145/166
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Arabacılık Ücreti Davası
 Belgenin Tarihi : 8 S 1310/1 Eylül 1892

Özet:

Aslen Bağdad'ın Sabuncular mahallesinden olup Mardin'in Gölasıyan mahallesinde ikamet etmekte olan arabacı esnafından Mehmed bin Salih bin Abdullah, mahkemede, Basra eski valisi olup İstanbul'a gitmek üzere Gölasıyan mahallesinde misafir olarak kaldığı esnada vefat eden Mehmed Hidayet Paşa bin Yunus Ağanın, eşi Hafize Saide Hanım binti Ömer Fevzi Paşadan başka mirasçısını olmadığını, müteveffanın mirasının $\frac{3}{4}$ 'ünün beytülmale kaldığını ifade ile Mardin muhasebeci vekili ve beytülmal müdürü Mehmed Vahid Efendi bin Hafız Zulfikar Efendinin vekili muhasebe başkâtibi Maruf Efendi bin Mustafa Ağa hakkında; müteveffa Mehmed Hidayet Paşanın hayatta iken 27 Haziran 1308 tarihinde arabacısı olarak kendisini aylık 160 kuruşa tuttuğunu ve toplam çalıştığı 1 ay 22 gün karşılığı olan 277 kuruş 13 para 1 akçeden 160 kuruşunu aldığını, ancak 177 kuruş (117 kuruş olmalı) 13 para 1 akçe alacak hakkının kaldığını iddia ile müteveffanın mirasının $\frac{3}{4}$ 'ü beytülmale devredildiğinden beytülmal başmuhasebecisi Maruf Efendi bin Mustafa Ağa'dan alacak hakkı olan 177 kuruş 13 para 1 akçeyi talep etmiştir. Maruf Efendi ise mirasın $\frac{3}{4}$ 'üne kendisinin el koyduğunu ikrar, ancak müteveffanın borcu olduğunu inkâr etmiştir. Bağdad'ın Sebau'l-Batar(?) mahallesinden Hacı Ahmed bin Mehmed bin Eblad ile Kale-i Sultaniye (Çanakkale) Üzeyir (Aziziye olmalı) mahallesinden kahveci esnafından Selim bin Abdullah bin Ahmed'in şahadetleri sonucunda Mehmed bin Salih'in doğru söylediğine karar verilmiştir.

Sayfa No/Belge No : 146/167
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Seyislik-Çobanlık Ücreti Davası
Belgenin Tarihi : 8 S 1310/1 Eylül 1892

Özet:

Aslen Süleyman sancağı Revanduz kazasından olup Mardin'in Gölasıyan mahallesinde ikamet etmekte olan seyis (çoban) esnafından Mehmed bin Molla Hızır bin Abdullah, mahkemede, Basra eski valisi olup İstanbul'a gitmek üzere Gölasıyan mahallesinde misafir olarak kaldığı esnada vefat eden Mehmed Hidayet Paşa bin Yunus Ağanın, eşi Hafize Saide Hanım binti Ömer Fevzi Paşadan başka mirasçısını olmadığını, müteveffanın mirasının $\frac{3}{4}$ 'ünün beytülmale kaldığını ifade ile Mardin muhasebeci vekili ve beytülmal müdürü Mehmed Vahid Efendi bin Hafız Zulfikar Efendinin vekili muhasebe başkâtibi Maruf Efendi bin Mustafa Ağa hakkında; müteveffa Mehmed Hidayet Paşanın hayatta iken 18 Temmuz 1308 tarihinde hayvanlarına bakması için kendisini aylık 100 kuruşa tuttuğunu, toplam çalıştığı 1 ay 2 gün karşılığı olan 110 kuruştan 30 kuruşunu aldığını, ancak 80 kuruş alacak hakkının kaldığını iddia ile müteveffanın mirasının $\frac{3}{4}$ 'ü beytülmale devredildiğinden beytülmal başmuhasebecisi Maruf Efendi bin Mustafa Ağa'dan alacak hakkı olan 80 kuruşu talep etmiştir. Maruf Efendi ise mirasın $\frac{3}{4}$ 'üne kendisinin el koyduğunu ikrar, ancak müteveffanın borcu olduğunu inkâr etmiştir. Musul'un Babü'l-Beyz mahallesinden hademe esnafından Süleyman bin Eyyub bin Casim ile Bağdad'ın Meydan mahallesinden Süleyman bin Gıyaş bin kör Mehmed'in şahadetleri sonucunda Mehmed bin Molla Hızır'ın doğru söylediğine karar verilmiştir.

Sayfa No/Belge No : 147/168
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Akkamlık-Deve Kiracılığı Ücreti Davası
Belgenin Tarihi : 8 S 1310/1 Eylül 1892

Özet:

Aslen Bağdad'ın Babü's-Şeyh, Meydan, Barutçu ve Akis mahalleleri ahalisinden olup Mardin'in Gölasıyan mahallesinde ikamet etmekte olan akkam (deve kiracılığı) esnafından Hacı Ecdad(?) bin Salih bin Abdulmeysen-Abdülhüseyin(?), Süleyman bin Gıyaş bin Kör Mehmed, Abdulazim bin Halife Selim bin Mehmed Salih ve Mahmud bin Mesud bin Şeyh Ali, mahkemede, Basra eski valisi olup İstanbul'a gitmek üzere Gölasıyan mahallesinde misafir olarak kaldığı esnada vefat eden Mehmed Hidayet Paşa bin Yunus Ağanın, eşi Hafize Saide Hanım binti Ömer Fevzi Paşadan başka mirasçısını olmadığını, müteveffanın mirasının $\frac{3}{4}$ 'ünün beytülmale kaldığını ifade ile Mardin muhasebeci vekili ve beytülmal müdürü Mehmed Vahid Efendi bin Hafız Zulfikar Efendinin vekili muhasebe başkâ-

tibi Maruf Efendi bin Mustafa Ağa hakkında; müteveffa Mehmed Hidayet Paşanın hayatta iken 27 Haziran 1308 tarihinde Bağdad'dan Diyarbekir'e kadar akkamlık görevi için kendilerini 960 kuruş peşin para ile tuttuğunu ve 960 kuruştan 640 kuruşu aldıklarını geriye kalan 320 kuruş alacak haklarının kaldığını iddia ile müteveffanın mirasının $\frac{3}{4}$ 'ü beytülmale devredildiğinden beytülmal başmuhasebecisi Maruf Efendi bin Mustafa Ağa'dan alacak hakları olan 320 kuruşu talep etmişlerdir. Maruf Efendi ise mirasın $\frac{3}{4}$ 'üne kendisinin el koyduğunu ikrar, ancak müteveffanın borcu olduğunu inkâr etmiştir. Musul'un Babü'l-Beyz mahallesinden hademe esnafından Süleyman bin Eyyub bin Casim ile Bağdad'ın Babü'l-Cisr mahallesinden Hacı Elmas bin Ahmed bin Halil'in şahadetleri sonucunda Hacı Ecdad bin Salih'in doğru söylediğine karar verilmiştir.

Sayfa No/Belge No : 148/169
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Aşçılık Ücreti Davası
Belgenin Tarihi : 8 S 1310/1 Eylül 1892

Özet:

Aslen Musul'un Havşü'l-Han (Han Avlusu) mahallesinden olup Mardin'in Gölasıyan mahallesinde ikamet etmekte olan aşçı esnafından Mehmed bin Süleyman bin Mehmed Halil, mahkemede, Basra eski valisi olup İstanbul'a gitmek üzere Gölasıyan mahallesinde misafir olarak kaldığı esnada vefat eden Mehmed Hidayet Paşa bin Yunus Ağanın, eşi Hafize Saide Hanım binti Ömer Fevzi Paşadan başka mirasçısını olmadığını, müteveffanın mirasının $\frac{3}{4}$ 'ünün beytülmale kaldığını ifade ile Mardin muhasebeci vekili ve beytülmal müdürü Mehmed Vahid Efendi bin Hafız Zulfikar Efendinin vekili muhasebe başkâtibi Maruf Efendi bin Mustafa Ağa hakkında; müteveffa Mehmed Hidayet Paşanın hayatta iken 18 Temmuz 1308 tarihinde aşçılık için kendisini aylık 440 kuruşa tuttuğunu, çalıştığı 1 ay karşılığı olan 440 kuruştan 200 kuruşunu aldığını, ancak 220 kuruş alacak hakkının kaldığını iddia ile müteveffanın mirasının $\frac{3}{4}$ 'ü beytülmale devredildiğinden beytülmal başmuhasebecisi Maruf Efendi bin Mustafa Ağa'dan alacak hakkı olan 220 kuruşu talep etmiştir. Musul'un Babü'l-Beyz mahallesinden hademe esnafından Süleyman bin Eyyub bin Casim ile Bağdad'ın Meydan mahallesinden Süleyman bin Gıyaş bin kör Mehmed'in şahadetleri sonucunda Mehmed bin Süleyman'ın doğru söylediğine karar verilmiştir.

Sayfa No/Belge No : 149-150/170
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Miras Davası
Belgenin Tarihi : 13 S 1310/6 Eylül 1892

Özet:

Mardin'in Tekye mahallesinden olup 23 yıl önce vefat eden Şeyh Ahmed Efendi bin Molla Mehmed bin Hacı Yunus'un mirası eşleri Halime binti Osman, Adile binti Mehmed es-Sayığ ve Halime binti Siirdli Abdullah ile büyük oğulları Süleyman, Mustafa ve Yunus Efendiler, büyük kızları Hatice, Saide, Emine ve Piruze hanımlara kalmıştır. Toplam miras 240 pay olup eşlere 10'ar hisseden 30 hisse, oğullara 42 hisseden 126 hisse ve kızlara da 21 hisseden 84 hisse isabet etmiştir. Kızlardan Saide ve Hatice'nin vekili olan Latifiye mahallesinden ve Keldani milletinden Nikola veledi Eblahad Şoha(?), mahkemede, varislerden Tekye mahallesinde sakin Mustafa ve Yunus Efendiler hakkında; miras dahilinde bulunan ve Yumurta Çarşısında iki tarafı müteveffanın mülk evi, bir taraftan Ali Efendi bin Seyyid Hasan dükkânı ve diğer tarafı yol ile sınırlı birbirine bitişik zemini dahi mülk olan 4 dükkândan, yine Tekye mahallesinde bir taraftan söz konusu mülk dükkân, bir taraftan Zeynizade Hacı Ahmed Efendi bin Molla Şeyho evi, iki tarafı yol ile sınırlı birbirine bitişik 3 evden, havass-ı hümayun köylerinden Tell Ermen köyünde temlikname ile Şeyh Ahmed'e temlik kılınan 2/3 araziden adı geçen Mustafa ve Yunus efendilerin 9,5 seneden beri müvekkileleri Hatice ve Saide'nin hisselerini vermediklerini şikâyet ile 9,5 senelik icar bedeli olan 60.000 kuruşun aliverilmesini talep etmiştir. Mustafa ve Yunus ise adı geçen kız kardeşleri ile aynı şehirde birlikte yaşıyor olmalarına rağmen onların 23 senedir kendileri aleyhine herhangi bir dava açmadıklarını ve sükut ettiklerini söyleyip davanın dikkate alınmamasını talep etmişlerdir. 5 Receb 1310 tarihli belgede ise Mustafa ve Yunus, kızkardeşleri Hatice'nin 3.000 kuruş alarak kendileriyle anlaştığını, Saide'nin de dükkân ve evde hakkı olmasına rağmen diğer zikrolunan yerlerde hakkının bulunmadığını ifade etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 151/171
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Miras/Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : Tarih Bulunmamaktadır

Özet:

Mardin'in Babü's-Sor mahallesinden 4. orduya mensup 26. alay 2. tabur 2. bölük onbaşılarından olup Mamuretülaziz (Elazığ)'de bulunuyor iken vefat eden Abdulkerim bin Ahmed bin Abdurrahim'in varisi aynı mahalleden babası Ahmed bin Abdurrahim bin Seyyid Ahmed, mahkemede, Tekye mahallesinden Mehmed Said bin Molla Kasım Acice(?) hakkında; müteveffa Abdulkerim'in verasetinin kendisi ile eşi Aişe binti Behmer(?) en-

Numan, annesi Zemzem binti Mehmed, oğulları Receb, Esad ve İsmail'e intikal ettiğini, müteveffanın Mehmed Said'de 36 kuruş alacağı olduğunu iddia ile kendi hissesine düşen 6 kuruşun aliverilmesini talep etmiştir. Mehmed Said ise borcunu ikrar, lâkin varisleri inkâr etmiştir. Babü's-Sor mahallesinden Hacı Kermozade Abdulfafız bin Seyyid Abdulkadir ile Medrese mahallesinden jandarma Mehmed bin Mahmud el-Genco adlı şahitler Ahmed bin Abdurrahim'in doğru söylediğine şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 152/172
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Miras/Alacak-Verecek Davası
 Belgenin Tarihi : 14 RA 1310/6 Ekim 1892

Özet:

Mardin'in havass-ı hümayun nahiyesi köylerinden Salah (Gökçe) köyünden olup vefat eden Hacı Reşid bin Mehmed bin Yusuf'un varisi olduğunu iddia eden Ali bin İsmail, mahkemede, Cami-i Kebir mahallesinden Numan bin Seyyid Mahmud hakkında; Hacı Reşid vefat ettiğinde verasetinin büyük oğlu ve kendisinin babası İsmail ile oğulları Radoş ve Osman'a, Radoş'un ölümü ile de büyük oğlu Mehmed'e, bu esnada Osman'ın da vefatı ile mirasının oğulları Salih ve Abdulkadir'e, babası İsmail'in vefatı ile mirasının kendisine ve kardeşleri Ali ile İbrahim'e intikal ettiğini söylemiş ve dedesi Hacı Reşid'in Numan bin Seyyid Mahmud'da olan 10 kuruş alacak hakkından kendi hissesine düşen miktarı talep etmiştir. Numan borcu olduğunu kabul, ancak varisleri inkâr etmiş, Selah köyünden ve çiftçi esnafından İsmail bin Mehmed bin İsmail ile Molla İbrahim bin Molla Ali bin Molla Hasan adlı şahitler Ali bin İsmail'in doğru söylediğine şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 152-153/173
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Mülk Alım-Satım Anlaşmazlığı
 Belgenin Tarihi : 14 RA 1310/6 Ekim 1892

Özet:

Mardin'in Tekye mahallesinden olup Mardin'de polis komiseri Mevlüd Efendi bin Hacı Arif Efendi bin Mehmed Efendi, mahkemede, Gölasiyan mahallesinden ve bağban esnafından Hüseyin bin Hamoş(?) bin Abdulgafur hakkında; elindeki 1 Muharrem 1310 tarihli ve Hüseyin'in imzasını taşıyan mübayaa (satış) hücceti gereği Zinar-Zinnar Vadisi'nde bir tarafı Reşid Efendi bin Hüseyin Bey bin Seyyid Hızır bağı, bir tarafı Ömer ve Abdulkadir bin Mahmud Bey bağları, bir tarafı Reşid bin İbrahim bin Mustafa bin Bekir Ağa bağları ve bir tarafı adı geçen Hüseyin'in mülk bağı ile sınırlı ve ... demekle bilinen yeri arazi-yi emiriyye ağaçları mülk olan bağını kendi malı ile değiştirdiklerini, ancak Hüseyin'in şimdi el koyduğunu şikâ-

yet ile el çektirilmesini talep etmiştir. Ancak davalı Hüseyin ise adı geçen bağın kendisi ile eşi Fatıma binti Hüseyin'in ortak malı olduğunu ve eşinin izni olmadan bağı sattığını, bu nedenle bugün bağa el koyduğunu bildirmiştir.

Sayfa No/Belge No : 153/174
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Miras /Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : 5 Ş 1310/22 Şubat 1893

Özet:

Mardin'in Gölasıyan mahallesinden olup Nusaybin'de vefat eden Davud bin Yusuf eş-Şabo'nun veraseti büyük oğulları Yusuf, Mehmed Said ile büyük kızı Fatıma'ya intikal etmiştir Yusuf kendisine asaleten, Mehmed Said ve Fatıma'ya vekâleten mahkemede, muhızır Numan hakkında; babaları Davud'un muhızır Numan'da 3 kuruş alacak hakkı olduğunu iddia ve alıverilmesini talep etmiştir. Numan ise borcu kabul, ancak varisleri inkâr etmiş, Gölasıyan mahallesinden Süleyman Efendi bin Maksud Ağa ve Şehidiye mahallesinden Abdulkadir bin Mehmed adlı şahitler Yusuf'un doğru söylediğine şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 154/175
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası
Belgenin Tarihi : 13 RA 1310/5 Ekim 1892

Özet:

Mardin'in Necmeddin mahallesinden Mahmud bin İbrahim Bey bin İsmail Bey Molla Zübeyr, mahkemede, Tekye mahallesinden Mardin polis komiseri Mevlüd Efendi bin Hacı Arif Efendi bin Mehmed Efendi hakkında; 2 sene 3 ay önce Mevlüd Efendiye 340 kuruş borç verdiğini, bunun 97 kuruşunu aldığını, Mevlüd Efendinin geri alan 243 kuruşu vermekten imtina ettiğini şikâyet ile alıverilmesini talep etmiştir. Mevlüd Efendi ise bütün iddiayı inkâr etmiştir.

Sayfa No/Belge No : 155/176
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Nafaka Tayini
Belgenin Tarihi : 11 L 1310/28 Nisan 1893

Özet:

Mardin'in Şeyh Şeyullah mahallesinden ve Keldani milletinden Verdo binti Abdal Ahbablı(?)'nın vekili Babü'l-Cedid mahallesinden ve Katolik milletinden Nasri veledi Maksi Yunan, mahkemede, müvekkilesinin eşi Keldani milletinden Yosef veledi Yakub el-Buhtanlı hakkında; adı geçen

Yosef'in eşi Verdo'yu nafakasız bir şekilde bırakarak 2,5 sene önce başka bir yere gittiğini, 5 ay önce evine döndüğünü, ancak eşi Verdo'ya sahiplenmediğini, 5 yaşındaki Feride isimdeki kızı ve henüz doğmamış 3 aylık çocuğunu bırakarak yine başka bir yere gitmeyi murad ettiğini şikâyet ile Verdo'nun ve kızı Feride'nin malı olmadığından şiddetli bir şekilde nafakaya ihtiyacı olduğunu bu sebeple kendilerine nafaka takdir edilmesini talep etmiştir. Yosef ise cevabında başka şehre gitmek istediğini ikrar, ancak fakir olduğunu ve bir sanatı olmadığını söyleyerek eşinin kendisi ile gelirse onu götürebileceğini, fakat nafaka ve kisve baha veremeyeceğini söylemiştir. Verdo ve Feride'ye aylık 35 kuruş nafaka verilmesi halinde borcunu ödeyeceğini kabul etmiştir.

Sayfa No/Belge No : 155/177
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Vasi Tayini
 Belgenin Tarihi : 3 S 1310/27 Ağustos 1892

Özet:

Mardin'in Babü's-Sor mahallesinden Adile binti Mustafa, mahkemede, aynı mahallede ikamet ederken vefat eden büyük oğlu Salih bin Seyyid Ahmed bin Seyyid Bekir Ağanın küçük oğlu Ahmed ve kızı Naime'nin üzerlerine kendileri ergenlik çağına erişinceye kadar vasi olarak tayinin talep etmiş, Tekye mahallesinden ..zade Mahmud Efendi bin Molla Şeyhmus ile Şehidiye mahallesinden Halil bin Mahmud Afrun(?) adlı şahitler, Adile'nin vasi olmaya ehliyetli olduğuna şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 156/178
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Miras/Alacak-Verecek Davası
 Belgenin Tarihi : 23 RA 1310/15 Ekim 1892

Özet:

Mardin'in havass-ı hümayun nahiyesi Şağlan (Çalışlı) köyünden olup 1 yıl önce vefat eden Abdullah bin Ahmed bin Halo'nun varisi olduğunu iddia eden aynı köyden ve çiftçi esnafından Sadun bin Süleyman bin Ahmed, mahkemede, Tekye mahallesinden muhızr Mehmed Said bin Molla Kasım hakkında; müteveffa Abdullah ile kendi babası Süleyman'ın ana-baba bir kardeş olduklarını, amcası Abdullah'ın verasetinin eşi Fatıma binti Osman ile büyük kızı ve kendisinin de eşi olan Fatoş'a, Fatoş'un da vefatıyla verasetinin kendisi ile müteveffiyenin annesi Fatıma, büyük oğlu Mehmed Ali, küçük oğlu Ahmed ve küçük kızı Aliye'ye kalmış olduğunu ve bundan başka da varisi olmadığı söyledikten sonra, merhum amcası Abdullah'ın Tekye mahallesinden muhızr Mehmed Said'den 10 kuruş alacak hakkı bulunduğunu ve kendisine isabet eden 5 kuruşu talep ettiğini bildirmiştir. Mehmed Said

borcu ikrar, ancak varisleri inkâr etmiş, Şağlan (Çalışlı) köyünden Mehmed bin Ahmed bin Halid ile Süleyman bin Halil bin Semo'nun şahadetleriyle Sadun'un doğru söylediğine karar verilmiştir.

Sayfa No/Belge No : 157/179
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Nikâh Akdinin Feshi
Belgenin Tarihi : 3 R 1310/25 Ekim 1892

Özet:

Mardin'in Şehidiye mahallesinden evlilik çağına erişmiş Bessi(?) binti Süleyman Çavuş bin Halef, mahkemede, Tekye mahallesinden saffar(?) esnafından Seyyid Haco bin Seyyid Said Hacı Emir Hac hakkında; Seyyid Haco'nun küçük oğlu Abdurrezzak ile kendisinin annesi Sultane binti Kumlo(?) da hazır oldukları halde, annesi Sultane'nin kendisinin velisi olduğunu ve 5 yıl önce daha küçükken adı geçen Haco'nun küçük oğlu Abdurrezzak'a kendisini 250 kuruş mehr-i muaccel ve miktarı belli mehr-i müeccel ile velayeten nikâhladığını, ancak bülüğ çağına geldiğinde nikâh akdini kendi isteği ile fesh etmiş olduğunu söylemiş, Haco da bu şekildeki evlilikten haberi olduğunu, ancak fesihten haberi olmadığını bildirmiştir.

Sayfa No/Belge No : 158/180
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Başkasının Mülkünü Rehin Bırakma
Belgenin Tarihi : 6 R 1310/28 Ekim 1892

Özet:

Mardin'in Etraf-ı Şehr nahiyesi Mansuri (Yalım) köyünden bağban esnafından Derviş bin Şeyho'nun vekili Babü's-Sor mahallesinden Abdulhafız Efendi bin Seyyid Abdulkadir, mahkemede, tapu memuru Abdulkadir Efendi bin Abdulhafız Süleyman Efendi de hazır bulunduğu halde, Şehidiye mahallesinden Nuri binti Ali'nin vekil kılmış olduğu Abdullah bin Ahmed Kötü hakkında; elindeki 29 Şevval 1309 tarihli Mardin mahkemesinden verilen ilamda belirtildiği üzere, adı geçen Derviş tarafından vekil kılınması sebebiyle, Kadiş (Akdiş olmalı) Vadisi'nde bir tarafı Ali bin Hamdo Kabalati bahçesi, bir tarafı Derviş bin Alo bağı, ve bir tarafı Beşi(?) bin Çelo Daşı bahçesiyle sınırlı yeri miri arazi ve ağaçları mülk bahçenin Nuri'nin mülkü iken 9 yıl 8 ay oğlu müteveffa Mehmed Emin'in annesinin izni ve haberi olmadan bahçeyi müvekkili Derviş'e olan 800 kuruşluk borcuna karşılık rehin olarak verdiğini ve yapılan mahkemede bu olaydan Nuri'nin haberi olduğunu ve onayının da alındığını iddia ile şimdi Nuri'ye haksız olarak el koyduğu bahçeden el çektirilmesi ve bahçenin müvekkili Derviş'e verilmesini talep etmiştir. Şeyh Şeyullah mahallesinden arzuhalci Hacı

Ali Efendi bin Seyyid Ömer ile Kabala köyünden Şabo bin Ahmed bin Şabo iddianın doğruluğuna şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 159/181
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Mülk Alım-Satımı
 Belgenin Tarihi : 16 C 1311/25 Aralık 1893

Özet:

Mardin'in Etraf-ı Şehr nahiyesi Mansuri (Yalım) köyünden Daşıyan aşiretinden İbrahim bin Hamoski bin Büro, mahkemede, Babü's-Sor mahallesinden Mahmud Efendi bin Hacı Yunus Ağa ve Mardin haricinde Safa Vadisi'nde ikamet eden Selo bin Hasan Maho hakkında; Safa Vadisi'nde bulunan iki tarafı Hindizade Salih bin Şeyh Osman Efendi veresesinin bahçesi, diğer iki tarafı yol ile sınırlı bir adet sulu bahçesini, Aynü's-Sebil isimindeki 4 gün ve 4 gece 24 saat su nöbetini, Salih Efendinin bahçesinde bulunan havuzun ¼ hissesini, yine Salih Efendinin bahçesindeki harabenin ¼ hissesini, Safa Vadisi'nde bir taraftan Salih Efendi bin Şeyh Osman Efendi el-Hindi bağı ve bir taraftan Davacı Büro'nun bağı ile Ahmed bin Bilalo bin İsonun bağı, iki tarafı yol ile sınırlı zemini miri arazi ve kürümü (üzüm ağacı) mülk Molla Halil dikimi denilen bağını, aynı vadide Mağarat-ı Davud ismi ile anılan mağaradan kazılmış 1 adet mağaranın ¼ hissesini bütün hakları ve eklentileri ile 2.700 kuruşa Mahmud Efendi bin Hacı Yunus Ağa ile Selo bin Hasan Maho'ya satmıştır.

Sayfa No/Belge No : 160/182
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası
 Belgenin Tarihi : ... R 1310/Ekim-Kasım 1892

Özet:

Mardin'in Cami-i Kebir mahallesinden Abdurrahman bin Ahmed bin Şeyhmus, aynı mahalleden ve ketebeden Abdurrahman Efendi bin Abdullah Efendi bin Abdurrahman Efendiye 5 yıl önce 38 kuruş borç verdiğini iddia etmiş, Abdurrahman efendi bin Abdullah Efendi de borcu olduğunu itiraf etmiştir.

Sayfa No/Belge No : 160/183
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Buğday Satışı/Alacak-Verecek Davası
 Belgenin Tarihi : 10 R 1310/1 Kasım 1892

Özet:

Mardin'in Tekye mahallesinden Hacı İsmail Efendi bin Hacı İbrahim bin Ali, mahkemede, Havas-ı Hümayun nahiyesine bağlı Göllü köyün-

den ve Süryani Yakubi milletinden Piri(?) veledi Yahya Hani(?) hakkında; 2 yıl önce 8 ay vade ile 435 kuruşa 2 kile 7 ölçek kanderhari(?) buğdayını sattığını ve Piri'den buğday parasını talep ettiğini bildirmiştir. Piri ise buğdayı davacı İsmail ile kardeşi Mehmed'den aldığını ve parasını da Mehmed'e verdiğini muhızır Numan ile Attarzade Mehmed Şükrü isimindeki şahitler huzurunda söyleyerek suçlamayı reddetmiştir.

Sayfa No/Belge No : 162-163/184
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Mülk Alım-Satım Anlaşmazlığı
Belgenin Tarihi : 25 R 1310/16 Kasım 1892

Özet:

Mardin'in Tekye mahallesinden ve tüccardan Hacı Gözüzade Abdulkadir Çelebi bin Hacı Derviş Ağa, mahkemede, Necmeddin mahallesinden ve Protestan milletinden olup 4 yıl önce vefat eden Yosef veledi Hanna el-Basil'in verasetinin eşi Sofi binti Ceci Rumi ile büyük oğulları Hanna ve Naum, küçük oğlu Haco, büyük kızları Cud-Cevo(?) ve Rado ile küçük kızı Melki'ye intikal ettiğini belirterek Hanna hakkında; Yosef'in, vefatından 3,5 sene önce tapu ile malik olduğu Mezraa-i Kantar (Mezraakantar=Eşme) köyünde bulunan arazisinin yarısını kendisine 8.000 kuruş karşılığında sattığını ve parasını da aldığını iddia ile araziye Yosef'in oğlu Hanna'nın el koyduğunu şikâyet etmiş ve vermiş olduğu 8.000 kuruşu Hanna'dan talep etmiştir. Hanna ise babası Yosef'in Abdulkadir Çelebiye olan 8.000 kuruşluk borcuna karşılık arazisini takas ettiğini ve Abdulkadir Çelebinin emriyle araziyi Abdi Çelebiye sattığını ve 8.000 kuruşu da Abdulkadir Çelebinin aldığını iddia ile borçları olduğunu inkâr etmiştir. Tekye mahallesinden ...cızade Mehmed Said bin İbrahim ile Hasan bin Seyyid Hasan bin Molla Ali ise adı geçen Hanna'nın arazisini Abdulkadir Çelebiye sattığını ve 8.000 kuruşu da tamamen aldığını bizzat Hanna'nın kendi huzurlarında itiraf ettiğine şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 163/185
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Nafaka Tayini
Belgenin Tarihi : 3 Ş 1310/20 Şubat 1893

Özet:

Mardin'in Tekye mahallesinden Naşi binti Sadi bin Derviş el-Vetar(?), mahkemede, kayın biraderi Ali bin Faris el-Vetar hakkında; vefat eden eşi Sadık bin Faris el-Vetar'dan olma ve kendisinden doğma, hidane gereği yanında bulunan 5 yaşındaki oğlu Yunus ile 6 aylık oğlu Sadık'ın nafakaya muhtaç olduklarını ve babalarının hiç malı olmadığını söyleyerek

çocukların amcası Ali tarafından kendilerine yeteri kadar nafaka verilmesini talep etmiştir.

Sayfa No/Belge No : 164/186
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Miras/Alacak-Verecek Davası
 Belgenin Tarihi : ... CA 1310/ Kasım-Aralık 1892

Özet:

Mardin'in Gölasıyan mahallesinden olup vefat eden Kütükzade(?) Ali bin İbrahim'in varisleri olduğunu iddia eden aynı mahalleden İbrahim bin Ali, mahkemede, Cami-i Kebir mahallesinden Numan bin mütevellî Seyyid Mahmud hakkında; merhum Ali bin İbrahim'in büyük oğlu babasının verasetinin kendisi ile merhumun eşi Amuşe binti Şehval ve büyük oğulları İbrahim, Sadık, Numan ile büyük kızı Adliye'ye intikal ettiğini, babasının Numan'da olan 10 kuruş alacağını varisi olmaları hasebiyle Numan'ın kendilerine ödemesini talep etmiştir. Numan ise cevabında borcu ikrar, lâkin varisleri inkâr etmiştir. Şehidiye mahallesinden Ahmed bin Salih bin Berkam ile Gölasıyan mahallesinden Abdulkadir bin Ahmed Bazarbaşı isimli şahıslar adı geçenlerin Ali'nin varisleri olduğuna şahadet etmişlerdir.

Sayfa No/Belge No : 164/187
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Mülk Alım-Satımı
 Belgenin Tarihi : 13 B 1310/31 Ocak 1893

Özet:

Mardin'in Gölasıyan mahallesinden Atiye Hatun binti Abdulkadir Kerküki, bir tarafı Salih bin Hano evi, bir tarafı Halil bin İbrahim bin Salih Ağa evi, iki tarafı da yol ile sınırlı Gölasıyan mahallesindeki evini 600 kuruş Medrese mahallesinden Daşlı Mahmud Efendi bin Abdulkadir Ağaya satmıştır.

Sayfa No/Belge No : 165/188
 Belgenin Dili : Türkçe
 Belgenin Konusu : Nafaka Tayini
 Belgenin Tarihi : Gurre-i R 1310/23 Ekim 1892

Özet:

Mardin'in Şeyh Şeyullah mahallesinden ve Ermeni Katolik milletinden Habo binti Ceci Agob(?), mahkemede, aynı mahalleden Hanna, Yosef ve Amso evlad-ı Yosef adlı kayınbiraderleri hakkında; adı geçenlerin erkek kardeşleri İlyas'ın vefat ettiğini ve verasetinin eşi olması hasebiyle kendisine ve 5 yaşındaki kızı Nazliye'ye intikal ettiğini, ancak ölen İlyas'ın malı olmadığından kendisinin ve kızı Nazliye'nin nafakaya muhtaç olduklarını

iddia ile kızının amcalarından yeteri kadar nafaka tayin edilmesini talep etmiştir. Babü'l-Cedid mahallesinden ve Süryani Katolik milletinden Nasri Efendi veledi Maksi Yunan ile Latifiye mahallesinden ve Ermeni Katolik milletinden Yosef Efendi veledi Rahi Bogos adlı kimseler olayın Habo'nun dediği üzere olduğuna şahadet ettiklerinden kayınbiraderlerin her birinden aylık 7 kuruş 25 para ki toplam 22,5 kuruşun Hano ve Nazliye'ye ödenmesine karar verilmiştir.

Sayfa No/Belge No : 166/189
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Kefalet
Belgenin Tarihi : 7 ZA 1309/3 Haziran 1892

Özet:

Mardin'in Necmeddin mahallesinden ve Süryani Yakubi milletinden Sado veledi Cercis'in, kardeşi Sehut'un(?) terekesinden 3.000 kuruş aldığını ve gelecek hafta Pazar günü ödeyeceğini, şayet ödemez ise kendisinin buna kefil olduğunu bildiren Ceci veledi Agob(?)'un ikrarı.

Sayfa No/Belge No : 166/190
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Kefalet
Belgenin Tarihi : 16 ZA 1309/12 Haziran 1892

Özet:

Mardin'in Sürgücü nahiyesi Elfan (Pınardere) köyünden Mehmed bin Abdullah bin Halid'in kefalet ciheti ile Babü's-Sor mahallesinden Yusuf bin Hamki el-Mahli'ye 20 kuruş borcu olduğunu ve 8 güne kadar borcunu vermez ise kendisinin borca kefil olduğunu bildiren Babü'l-Cedid mahallesinden Abdulgani bin Ahmed eş-Şahm'ın ikrarı.

Sayfa No/Belge No : 166/191
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Borç
Belgenin Tarihi : 4 Ş 1310/21 Şubat 1893

Özet:

Hacı Ahmed bin Hacı Mehmed'in Mahmud Efendi bin Şeyh İbrahim'den 40 kuruş alacağı olduğuna ve Mahmud'un 15 güne kadar borcunu ödeyeceğine dair ikrarı.

168/192

Sayfa No/Belge No :
Belgenin Dili : Türkçe
Belgenin Konusu : Nafaka Tayini
Belgenin Tarihi : 22 Ş 1310/11 Mart 1893

Özet:

Mardin'in Tekye mahallesinden olup vefat eden Mahmud bin usta Ahmed el-Kazancı'nın veraseti eşi Fatıma binti Bekir ile küçük oğulları Abdulkerim, Şakir, Abdurrezzak, küçük kızı Gülliye'ye intikal etmiş, çocukların vasileri olan anneleri Fatıma, çocuklarının nafakaya muhtaç olduklarını beyan ile amcaları İsmail'den yeteri kadar nafaka vermesini talep etmiştir. Sonuçta İsmail'in çocuklara, yani yeğenlerine ayda 15 kuruş nafaka ödemesi kararlaştırılmıştır.

Son sayfada 2 adet kayıt olmakla beraber bu kayıtların başka defterlerden alındığına hüküm ile özetleri çıkarılmamıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

183 NOLU MARDİN ŞER'İYE SİCİLİ VE 19. YÜZYILDA MARDİN

Mardin'in İdari Yapısı

Mardin ve çevresinin Osmanlılarca ilhakı, Yavuz Sultan Selim'in takip ettiği doğu siyasetinin bir sonucu ve Şah İsmail'e karşı elde ettiği Çaldıran Zaferi sonrasında Doğu Anadolu'nun Osmanlı Devleti'ne bağlanması hadiseleri ile ilgilidir. Bölgedeki diğer yerlerin alınmasında olduğu gibi, Mardin'in alınmasında da İdris-i Bitlisi'nin etkisi vardır. Mardin'in Osmanlı hâkimiyeti altına girmesi hadisesi şöyle özetlenebilir: Diyarbakır alındıktan sonra, Şah İsmail tarafından Diyarbakır'ı muhasaraya tayin edilen Karahan'ın Mardin istikametine çekilmesi üzerine Safevi kuvvetleri Osmanlı ordusu tarafından takip edilir, ancak Karahan Mardin'de durmayarak çöle doğru yoluna devam eder. Bunun üzerine İdris-i Bitlisi'nin teklifiyle Mardin'in alınması kararlaştırılır. Mardin'in bu ilk muhasarasında, iç kale hariç, hiçbir çatışmaya girilmeden şehir teslim alınır. Çok geçmeden Osmanlı kumandanları arasında çıkan bir ihtilaf sebebiyle, Mardin tekrar Safevilerin eline geçer. Osmanlıların bölgedeki faaliyetleri sonucu 1516 yılında Mardin kesin olarak Osmanlı hâkimiyeti altına girer¹⁷.

Mardin, Osmanlı sınırlarına katıldıktan sonra yapılan ilk idari taksimatta, bir livaya olarak Diyarbakır Eyaleti'ne bağlanmıştır. Mardin'in Diyarbakır'a bağlanmasında, idari bakımdan ilk çağlardan beri Diyarbakır ile bağlantısının önemli rolü olmuştur¹⁸.

17. yüzyılın ortalarından itibaren Mardin'in zaman zaman Bağdat Eyaleti'ne, 19. yüzyılda ise bir ara Musul Eyaleti'ne bağlandığı görülmektedir. Mardin'in idari bakımdan Bağdat'a bağlanmasının temel sebebi, bölgede

¹⁷ Nejat Göyünç, **XVI. Yüzyılda Mardin Sancağı**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1991, s. 15-33.

¹⁸ Göyünç, **age**, s. 37.

etkin olan aşiretlerin eşkıyalık faaliyetleri ve bölgeye hâkim olmak için birbirleriyle giriştikleri mücadeledir. 1647'de Mardin Bağdat'a ilk bağlandığında sebep olarak; Sincar aşiretinin eşkıyalık faaliyetleri gösterilir. 1711'de tekrar bağlandığı zaman ise bu kez sebep, Milli aşireti ile Yakup Paşazadeler arasındaki gerginlik sonucu bölgede oturanların iki taraf olup çarpışmalarıdır¹⁹. Bununla birlikte, Mardin'in 17. ve 18. yüzyıllarda Bağdat'a, 19. yüzyılda ise bazen Musul'a bağlanmasını, daha açık bir ifadeyle Bağdat, Musul ve Diyarbakır eyaletleri arasında gidip gelmesini sadece bölgedeki aşiretlere bağlamak doğru olmaz. Bu değişikliklerde Mardin'in ticari öneminin etkisi büyüktür. Mardin, çevresindeki tarımsal üretimin ve aşiretlerin denetlendiği bir merkez olduğu gibi, Halep ve Musul ile bağlantılı transit ticaret yollarının da (Hint-İran ticaret yolları) denetim noktalarından biriydi. Bu nedenlerle Mardin, Hint-İran ticaretinin aksamaması ve aşiretlerin ortaya çıkardığı göçebe, köylü ve devlet düzeni çelişkilerinin çözümü için, bu alanın denetim merkezi olarak ortaya çıkan Bağdat'a bağlanmıştır²⁰.

Mardin'in bu üç eyalet arasında gidip gelmesinin sebepleri arasında, gümrük vergileri sebebiyle eyaletler arası rekabeti de saymak gerekir. 18. yüzyılın sonlarına doğru Bağdat ve Diyarbakır arasında gümrük vergileri sebebiyle mücadele artmıştır. Bu mücadeleye İstanbul'un, Bağdat yönetiminde etkili olan Memlûkler²¹ ile Mardin'e hakim olan Milli aşireti arasındaki ilişkiyi ve ittifakı sona erdirmek istemesi eklenince, Mardin 19. yüzyıla bir hakimiyet mücadelesi içinde girmiştir²². Aslında Osmanlı'nın içinde bulunduğu durum, Mardin'deki hâkimiyet mücadelesinde etkili olmasına izin vermemektedir. Birbirini takip eden olaylar, Kabakçı İsyanı (1807), Sened-i İttifak (1808), Sırp İsyanı ve Rus Savaşı (1809-1812), Yunan İsyanı, Kavalalı İsyanı derken Mardin idari anlamda daha karışık bir döneme girer. Bu arada, Diyarbakır da kendi iç sorunlarıyla uğraşırken Mardin'i unutmuştur²³. Bu ortamda Mardin'in kendi içindeki hâkimiyet mücadelesi şehri ve çevresini aşiretlerin savaş alanı haline getirmiştir²⁴. Mardin, bu durumdan 1835 yılında devrin güçlü devlet adamlarından olan ve Diyarbakır valiliğine atanan Reşit Mehmet Paşa'nın faaliyetleri sonucunda kurtulmuş ve Diyarba-

¹⁹ Abdulgani Efendi (Abdulgani Fahri Bulduk), **Mardin Tarihi** (Yayına Hazırlayan: Burhan Zengin), Ankara 1999, s. 188.

²⁰ Suavi Aydın; Kudret Emiroğlu; Oktay Özel ve Diğerleri; **Mardin Cemaat Aşiret Devlet**, Toplumsal ve Ekonomik Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul 2001, s. 175.

²¹ Sinan Marufoğlu, **Osmanlı Döneminde Kuzey Irak**, Eren Yayınları, İstanbul 1998, s. 37.

²² Aydın ve diğerleri, **age**, s. 76.

²³ Bkz. Şevket Beysanoğlu, **Anıtları ve Kitabeleri ile Diyarbakır Tarihi**, C. 2, Diyarbakır Belediyesi Yayınları, Ankara 1990, s. 684.

²⁴ Abdulgani Efendi, **age**, s. 198-213.

kır'a bağlanmıştır²⁵. Bu dönemde Mardin idari anlamda merkez tarafından atananlarca yönetilmişse de, Osmanlı ordularının Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın ordularına Nizip'te yenilmesi (1839) ile şehir ve çevresi aşiretlerin baskısı altında kısa bir süre daha kargaşa içinde kalmıştır²⁶.

Mardin, 1839 yılında Musul'a bağlanmıştır. 1840 yılında bir ara tekrar Diyarbakır'a bağlanmasına rağmen kısa bir süre sonra yine Musul'a bağlanmıştır²⁷.

Mardin, 1849-1851 tarihleri arasında Kürdistan Eyaleti'ne bağlı olarak görülmektedir²⁸. Çok geniş bir alanı kapsayan Kürdistan Eyaleti bir süre sonra bazı değişikliklere uğramıştır. Hakkâri Sancağı 1849 Aralık'ında eyalet haline getirildi²⁹. Devlet salnamelerinde Mardin 1852-1854 tarihleri arasında bu yeni eyalete bağlı bir liva olarak görülmektedir³⁰. 1854'te Zaho'ya bağlı bir müdürlük olan Cizre, Zaho'dan ayrılarak ve Mardin ile bir kaymakamlık olarak birleştirildi³¹. 1855-1865 tarihleri arasında ise tekrar Kürdistan Eyaleti'ne bağlı bir liva olarak görülmektedir³². Nihayet 1866'da Diyarbekir Eyaleti'ne bağlanmıştır³³. Mardin'in Diyarbakır'a bağlılığı Cumhuriyet kuruluncaya kadar, değişikliğe uğramadan devam etmiştir.

19. yüzyılın ilk yarısında Mardin'in idari yapısının bu kadar sık değişmesinin temel sebebi, bölgedeki huzursuzluklara son vermektir. Belki de Tanzimat'ta söz verilen, can ve mal güvenliği sağlanmaya ve bu amaçla bölgedeki merkezi otoritenin etkisi artırılmaya çalışılıyordu. Tüm bunlara rağmen, 19. yüzyılın ilk yarısında Tanzimat'ın öngördüğü düzen Mardin ve çevresinde gerçekleştirilememiş gibi görünmektedir.

Tanzimat'ın Mardin ve çevresinde etkisi 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren hissedilmeye başlanır. Tanzimat sonrası uygulanan idari yapı ve bu yapının Mardin'e yansımaları şöyle özetlenebilir:

Tanzimat yönetiminde ülke; eyalet, sancak ve kaza olarak üç ana birime bölünmüştü. Sancak, Tanzimat öncesinde olduğu gibi, asıl birim ol-

²⁵ Abdulgani Efendi, *age*, s. 218.

²⁶ Southgate, *Narrative of a tour Through Armenia, Kürdistan, Persia and Mesopotamia*, C. II, Londra 1840, s. 286; Austen Henry Layard; *Ninova ve Kalıntıları*, (Çeviren: Zafer Avşar), Avesta Yayınevi, İstanbul 2000, s. 20.

²⁷ Abdulgani Efendi, *age*, s.221.

²⁸ *Devlet-i Aliye-i Osmaniye Salnâmesi*, Def'a 4, sene 1266, s. 45

²⁹ Çadırcı, *age*, s. 196.

³⁰ *Devlet-i Aliye-i Osmaniye Salnâmesi*, Def'a 7, sene 1269, s. 85.

³¹ *BOA, Nezaret ve Deavi Evrakı* (Bundan sonra MKT. NZD. olarak geçecektir.), Dosya No:105 Gömlek No:31.

³² *Devlet-i Aliye-i Osmaniye Salnâmesi*, Def'a 11, sene 1272 ve Def'a 21, sene 1282 arasındaki tüm salnameler.

³³ *Devlet-i Aliye-i Osmaniye Salnâmesi*, Def'a 22, sene 1283 ve bundan sonraki tüm salnamelerde Diyarbakır'a bağlıdır.

makla birlikte, kazalara birer müdür atanması sonucunda en küçük idari birim olma niteliğini yitirmiştir. Sancakların yöneticisi olan kaymakamlar, doğrudan Dahiliye Nezareti'ne bağlı olup, atanma ve diğer özlük işleri buraca yapılırdı. Ancak, valilere karşı sorumlulukları olup, bağımsız olarak önemli kararlar alıp yürütme yetkileri sınırlı idi.

Ayrıca Tanzimat ile birlikte idari anlamda meydana gelen değişikliklerden biri de eyalet, sancak ve kazalarda oluşturulan meclislerdir.

Bu değişikliklerin Mardin'de uygulanması, yukarıda bahsettiğimiz olaylar sebebiyle Tanzimat'ın ilanından 8 yıl sonra olsa gerekir. Kaldı ki, Tanzimat'ın getirdiği yenilikler ülkenin tamamında aynı anda uygulamaya başlanmamıştır. Diyarbakır'ın Tanzimat'a dahil edildiği tarih 1845'dir³⁴. Mardin'in çevresinde 1847'ye kadar Bedirhan Bey isyanının devam ediyor olması, Mardin'de bu uygulamanın daha geç tarihlerde başladığını düşündürmektedir. Elimizdeki belgelerden 1847'de Bedirhan Bey isyanının bastırılmasından sonra da Mardin ve çevresindeki karışıklıkların devam ettiğini anlamaktayız. 1853 tarihli bir belgede Mardin ve Midyat'ta çıkarılmaya çalışılan karışıklığın bastırıldığı Mardin ve Midyat kaza meclisleri tarafından bir mazbata ile hükümete bildiriliyordu. Bu belge, bölgede karışıklıkların Bedirhan Bey isyanı sonrasında devam ettiğini göstermekle birlikte, 1853 tarihinden önce Tanzimat sisteminin bir gereği olarak meclislerin oluşturulduğunu ve Tanzimat sisteminin Mardin'de uygulanmaya çalışıldığını ortaya koymaktadır³⁵.

1860'lı yıllarda Mardin sancağı çöl taraflarında Kiki ve Milli aşiretlerin baskısı sonucunda yine bir takım karışıklıklar ortaya çıkmıştır. Bu karışıklıklar üzerine Diyarbakır'dan getirilen askeri bölükler ile asayiş sağlanmıştır³⁶. Öyle anlaşılıyor ki, bu gibi karışıklıklar Mardin merkezde uygulamaya başlanan Tanzimat sisteminin, Mardin çevresinde de uygulanması için birer sebep oluyordu. Çünkü bu karışıklıklar sonrasında, bölgede halka baskı uygulayan aşiret reisleri yargılanıyor ve İstanbul'dan Kürdistan Valisine gelen bir emirle olayların yaşandığı mahallere nevahi müdürleri tayin edilmesi ve bunların isimlerinin bildirilmesi isteniyordu³⁷.

Tanzimat'ın idari anlamda getirdiği düzenlemeler, Islahat Fermanı ile bazı değişikliklere uğramıştır. Bu değişikliklerin temelinde, Avrupalı devletlerin Tanzimat Fermanı sonrası yapılan yenilikleri gayrimüslimler açısından yeterli görmemeleri önemli rol oynamıştır. Özellikle gayrimüslimlerin vilayet, sancak ve kaza meclislerinde yeterince temsil edilmediklerini

³⁴ İbrahim Yılmazçelik; **XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Diyarbakır**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1995, s. 182.

³⁵ **BOA, Sadaret Umum Vilayet Evrakı** (Bundan sonra MKT. UM. olarak geçecektir), Dosya no: 154 Gömlek no: 35.

³⁶ **BOA, MKT. UM.**, Dosya no: 438, Belge no: 25.

³⁷ **BOA, MKT. UM.**, Dosya no: 445, Belge no: 9

ileri sürmüşler, ayrıca Meclis-i Ahkâm-ı Adliye’de de bunlara yer verilmesini istemişlerdir. Bu sebeple İslahat Fermanı’nda, eyalet ve sancak meclisleri yönetmenliğinin yeniden düzenlenerek, Müslümanlarla gayrimüslimlerin seçilmeleri, görev yapmaları ve benzeri konularda yeni bir düzenleme yapılacağı açıklanmıştır.

İslahat Fermanı’nda öngörülen düzenlemeler, uygulamaya konulmadan bazı yörelerde ayaklanmalar baş göstermiştir. Lübnan’da Dürziler ile Marunîler arasında çıkan çatışmalar sonrasında, Avrupa devletlerinin müdahalesi daha da artmıştır. Avrupalı devletlerin ve Osmanlı temsilcilerinden oluşan bir komisyon tarafından 1861’de “*Lübnan Nizamnamesi*” hazırlandı. Bu nizamname ile Lübnan, gayrimüslimlerin yönetiminde adeta bağımsızlık elde etmiştir. Avrupalılar bu nizamname ile istedikleri düzeni sağlamış oluyorlardı. Bu olayların etkisiyle ve Avrupalıların kışkırtması sonucu gayrimüslimlerin, yaşadıkları bölgelerde aynı sistemlerin oluşturulması amacıyla benzeri isyanlar çıkarmaları ihtimali üzerine, endişeye kapılan Osmanlı Devleti 1864’te yeni bir vilayet nizamnamesi hazırlayarak, Tanzimat’tan beri uygulanan yönetim sisteminde bazı değişiklikler yaptı. Bu nizamname ilk kez Mithat Paşa’nın valiliğinde Tuna Vilayeti’nde uygulandı. Bu düzenleme 1871’e dek yürürlükte kaldıktan sonra, yeniden formüle edilmiş ve “*İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi*” adı altında ilan edilmiştir. Bu düzenleme öncekinden farklı değildi. Ancak yöneticilerin unvan ve atamalarında bazı değişiklikler yapılmıştır. Eyalet adı “vilayet” olmuş, vali yönetici olarak durumunu ve unvanını korumuştur. Sancak yerine “liva” denilmekle birlikte iki ad eş anlamda kullanılmış, kaymakam yerine yönetici olarak bu düzeyde mutasarrıf görevlendirilmiştir. Kaza birimi, statüsünü korumakla beraber seçimle göreve getirilen kaza müdürü yerine hükümetçe atanan kaymakam iş başına geçmiştir. Vilayet yönetimi için oluşturulan organlara gelince; merkezde valinin başkanlığında Cuma günleri dışında toplanan “*Vilayet İdare Meclisi*” livalarda mutasarrıf başkanlığında liva idare meclis ile kazalarda “*Kaza İdare Meclisleri*” kurulmakta idi. Vilayet idare meclisine hâkim, mektupçu, defterdar, hariciye memuru doğal aza (aza-i tabiiye) olarak katılırken müftü ile gayrimüslimlerin dini önderleri de doğal aza idiler. Bunların dışında halk tarafından seçilen iki Müslüman ve iki gayrimüslim aza ile birlikte sayı onu geçiyordu. Bu meclislerin benzeri “*Sancak İdare Meclisleri*” adıyla sancaklarda da kuruluyordu³⁸.

19. yüzyılın son dönemlerine ait (1890-1893 tarihleri) kayıtları içeren 183 nolu defterde, Mardin’in idari yapısıyla ilgili veya yukarıda bahsettiğimiz değişikliklerin Mardin’e yansımaları hakkında bilgi veren kayıtlar

³⁸ Musa Çadırcı, **Tanzimat Döneminde Anadolu Kentleri’nin Sosyal ve Ekonomik Yapısı**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1997 s. 250-251.

bulunmamaktadır. Mardin bu dönemde idari yapısıyla ilgili bilgilere, Diyarbakır Salnamelerinde ulaşmaktayız.

Buna göre; 1891 tarihinde Mardin, Diyarbakır Vilayetine bağlı bir sancaktır. Mutasarrıf meciidiye 3 rütbesinde Enis Efendi'dir. Enis Efendi aynı zamanda Meclis-i idare reisidir.

Bu dönemde Mardin Sancağına bağlı kazalar ve bu kazalara bağlı nahiyeler ise şunlardır³⁹:

Cizre Kazası: Silopi nahiyesi bu kazaya bağlıdır.

Nusaybin Kazası: Salnamelerde kaza olarak zikredilmesine rağmen 183 nolu defterde köy olarak zikredilmektedir. Bu durum, muhtemelen mahkemede Nusaybin merkezinin küçüklüğünde dolayı köy ifadesinin kullanılmasından kaynaklanmaktadır⁴⁰.

Hamidiye Kazası; Bu kaza 1890 yılında devletin aşiretlere yönelik yürüttüğü politika çerçevesinde Midyat, Nusaybin, Cizre üçgeninde Hamidiye kazası oluşturulmuş, varlığı bir yıl devam etmiştir. İlyan nahiyesi, Hamidiye kazasına bağlıdır.

Midyat Kazası; Hasankeyf nahiyesi bu kazaya bağlıdır..

Avine Kazası; Ömerkan nahiyesi bu kazaya bağlıdır.⁴¹.

Bunlar dışında 183 nolu defterde Kiki-i Alihan, Kiki Çerkan, Koçhisar, Milli, Havass-ı Hümayun nahiyelerinin de adı geçmektedir.

183 nolu defterde adı geçen köy isimleri ise şunlardır: Agbiri, Bilali, Bozkatri, Dergüviz, Etsel, Göllü, Gülharrin, Harabilme, Hırbakefir, Kabala, Kürh-Kevrih, Mansuri, Maserti, Meşkok, Meyrik, Mezra-i Kantar, Nusaybin, Rişmil, Salah, Süleyfa, Şağlan, Tekyenişin, Tel Ermen, Tel Şair, Tell Enşer, Tibyat, Tümüki-i Sufla .

³⁹ **Salnâme-i Diyarbakır**, Def'a 13, sene 1308.

⁴⁰ Belge no: 53.

⁴¹ Belge no 137.

Mardin'in Sosyal Yapısı

Mardin ve çevresi, coğrafi konumuna bağlı olarak tarih boyunca birçok kavmin, etnik grubun ve dinsel cemaatin yurdu olmuştur. İlk çağlardan itibaren büyük imparatorlukların sınırı olan bölge, bu özelliği dolayısıyla imparatorluklar arası çatışmanın da merkezi olmuştur. Siyasi otoriteler arasındaki bu çatışmalar, çoğunlukla bölgede din ve etnik köken olarak farklı toplulukları da karşı karşıya getiren bir unsur olmuştur. Özellikle, İslam hâkimiyeti öncesinde Bizans-Sasani çatışmaları sırasında, her iki taraf da kendi taraftarı olarak kabul edip siyasi açıdan destekledikleri dini grupları bu çatışmalarının öncü kuvvetleri olarak kullanmışlardır. Bu durum bölgede yaşayan toplulukların, özellikle farklı mezhepteki Hıristiyan grupların, birbirlerine karşı katliamlara varan çatışmalarını da beraberinde getirmiştir. İslam hâkimiyetinin ardından bölgede, çatışma kültürünün yerini artık hoşgörü kültürünün aldığını söylemek mümkündür. İslami dönem içinde bu hoşgörü kültürünün, en sistematik haliyle yaşandığı dönem olarak Osmanlı hâkimiyeti dönemini gösterebiliriz.

19. yüzyılda, Mardin'in de içinde bulunduğu Musul ve Cizre bölgeleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde, göze çarpan ilk şey kargaşa ortamıdır. Bir yandan Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu zafiyet ve bu zafiyeti gidermek için yaptığı düzenlemeleri uygularken ortaya çıkan çelişkiler, diğer yandan bölgede etkisini misyonerler, konsoloslar vs. eliyle hissettiren dış müdahale bu kargaşa ortamını besleyen unsurlardır. Bu kargaşa ortamında, Müslüman aşiretler bölgedeki otorite boşluğundan faydalanıp rant elde etmek adına yoğun bir çatışma içine girmişlerdir. Genel anlamda sadece Müslüman aşiretlerin birbirleriyle çatışmaları söz konusuysen, özellikle bahsettiğimiz misyoner ve konsolosluklar eliyle yapılan dış müdahaleler bazı Hıristiyan topluluklar ile Müslüman aşiretlerin de dönemsel çatışmalara girmelerine sebep olmuştur. Bedirhan Bey ile Nasturilerin çatışması bu durumun bölgedeki en önemli örneğidir.

Bu kargaşada Mardin ve çevresinden sadece Müslüman-gayrimüslim değil aynı zamanda Müslüman aşiretlerin de birbirleriyle ilişkilerinden bahsederken karamsar bir tablo ortaya çıkmaktadır. Bu tablo çok yönlü çatışmalar yumağı şeklinde kendini gösterse de; Mardin merkezin "*yaşayan bir şehir*" olarak, tüm etnik ve dini unsurlarıyla, birlikte yaşamanın zorunlu kıldığı uyuma sahip olduğunu kabul etmek gerekecektir. Osmanlı mahkeme kayıtları, aynı şehri paylaşan toplumların, gerek yaşadıkları sorunlar gerekse dayanışmalarına dair sunduğu örneklerle Mardin'in bu özelliğini gözler önüne sermektedir.

183 nolu deftere göre Mardin'de yaşayan dini/etnik grupları şöyle sıralamak mümkündür: Müslümanlar, Süryani Yakubiler, Süryani Katolikler,

Ermeni Katolikler, Keldaniler. Elimizdeki deftere göre bu grupların arasında en azından şehir hayatında mahkemeye yansıyan, farklı cemaatlerden olmaktadır kaynaklanan bir sorun bulunmamaktadır. Ancak ihtida olaylarında, ihtida eden kişi ile ihtida etmeyen aile bireyleri arasında sorunlar yaşanabilmekteydi⁴².

Mardin'de sosyal hayatın belirleyici unsurlarından biri de mahallelerdir. Mahalle, Osmanlı şehrinin temel yerleşim birimi⁴³ ve idari açıdan da en alt birimi⁴⁴ olarak kabul edilmektedir. Mahallenin ön plâna çıkan özelliği idari birim olmasından çok, Osmanlı şehrine ait sosyal hayatın tüm ayrıntılarını veren, bu yönüyle Osmanlı hayatının siyasi-idari tarihinden farklı olarak sosyal tarihine dair ipuçlarını sunan yapısıdır.

Osmanlı fethinin hemen ardından yapılan tahrirlerde Mardin'in 9 mahalleye sahip olduğu anlaşılmaktadır⁴⁵. Bu mahalleler; zirvede ele geçirilmesinin zorluğundan değişik kaynaklarda bahsedilen, uzaklardan çok kolayca fark edilen oldukça etkileyici bir kalenin yamaçlarında yer almaktadır. Bu mahalleler, dönemin yerel kaynaklarında ve halk arasında "beden" olarak isimlendirilen bir sur ile çepeçevre kuşatılmıştı⁴⁶. 19. yüzyıla gelindiğinde eski ihtişamını kaybetmeye başlayan kaleden ve surlardan yüzyılın sonlarından itibaren artık sadece kalıntılar olarak bahsetmek gerekecektir. "Mardin kasabasının ittisâlinde bulunan kale-i cesime âsâr-ı atîke burc ve bârûları ve ebniye-i saire olup harab olmuştur."⁴⁷

Osmanlı fethinden sonraki ilk tahrirde adı geçen 9 mahalle şunlardır: Babü'l-Cedid Mahallesi, Zerraka Mahallesi, Kıssis Mahallesi, Babü'l-Hammara Mahallesi, Gölasıye Mahallesi, Şemsiyye Mahallesi, Zeytun Mahallesi, Kamil ve Bimaristan Mahallesi, Yahudiyan Mahallesi. 16. yüzyılın ortalarında ise; bunlarla birlikte Sündik (Sevindik) isimli bir mahalle daha kayıtlarda yer almaktadır⁴⁸. 17. yüzyılın başlarında şer'iyeye sicillerinde bu mahallelerle birlikte Babü's-Savur Mahallesi de geçmektedir⁴⁹.

⁴² Belge no: 44.

⁴³ Özer Ergenç, "Osmanlı Şehrinde Esnaf Örgütlerinin Fiziki Yapıya Etkileri", **I.Uluslararası Türkiye'nin Sosyal ve Ekonomik Tarihi Kongresi**, Ankara 1980, s. 103.

⁴⁴ İlber Ortaylı, **Osmanlı Toplumunda Aile**, Pan Yayıncılık, İstanbul 2001, s. 21.

⁴⁵ Göyünç, **age**, s. 97.

⁴⁶ Aydın ve diğerleri, **age**, s. 122.

⁴⁷ **Salnâme-i Diyarbekir**, Def'a 6 H. 1291/M.1874-1875, C. II, s. 114.

⁴⁸ Göyünç, **age**, s. 99-101.

⁴⁹ Ramazan Günay, **259 Numaralı Hicri 1006-1008 (Miladi 1598-1600) Tarihli Mardin Şer'iyye Sicilinin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi**, Dicle Üniversitesi-

19. yüzyılın başlarına gelindiğinde Mardin’de mahalle sayısı 13’e çıkmaktadır: Eminüddin Mahallesi, Babü’l-Cedid Mahallesi, Tekye Mahallesi, Cami-i Kebir Mahallesi, Şeyh Çabuk Mahallesi, Şeyh Şeyhullah Mahallesi, Şehidiye Mahallesi, Gölasıye Mahallesi, Latifiye Mahallesi, Medrese Mahallesi, Meşkin Mahallesi, Necmeddin Mahallesi⁵⁰. 19. yüzyılın sonlarına ait salnamelerde de Mardin’de mahalle sayısı, isimleri yazılmadan, 13 olarak gösterilmektedir⁵¹.

183 nolu defterde adı geçen mahalle ismi de 13’tür. Bu mahalleler şunlardır: Babü’l-Cedid, Babü’s-Sor, Cami-i Kebir, Eminüddin, Gölasıyan, Latifiye, Medrese, Meşkin, Necmeddin, Şehidiye, Şeyh Çabuk, Şeyh Şeyhullah, Tekye.

tesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır-2002, s. 307.

⁵⁰ Abdulgani Efendi, **age**, s. 220.

⁵¹ **Diyarbakır Salnamesi**, Def’a 7, H. 1292/M. 1875, C.II, s. 196.

Mardin'in Ekonomik Yapısı

Mardin, Osmanlı Devleti'ne katıldığı ilk yüzyılda ekonomik açıdan canlı bir tablo çizmektedir. Bu canlılık 3 temel kaynağa dayanmaktadır. İlki, bölgelerarası ticaretin kente olan ekonomik katkısıdır. İkincisi, kent merkezinde ve hemen civarındaki birkaç köyde zaman zaman önemli boyutlara varan dokumacılık, boyacılık gibi küçük işletmeler halinde örgütlenmiş el zanaatları, küçük çaplı sınıai üretimde bulunan imalathaneler ile mütevazı ölçekteki bağ ve bahçe tarımıdır. Kent ekonomisinin dayandığı üçüncü önemli sektör ise, kenti çevreleyen kırsal alandaki tarımsal faaliyet ile hayvancılıktır⁵².

19. yüzyılda Mardin'in ekonomisinin temelini yine bu üç kaynağın oluşturduğunu söylemek yanlış olmaz. Ancak hem dünya ekonomisinde hem de Osmanlı ekonomisinde meydana gelen değişikliklerin, tüm Osmanlı coğrafyasında olduğu gibi, Mardin ve çevresindeki etkilerini değerlendirmeye katmak gerekmektedir. Bu anlamda üzerinde durulması gereken iki önemli unsur bulunmaktadır. Birincisi, Yeniçağ boyunca hem siyasi hem de ekonomik anlamda dünyanın sayılı devletlerinden biri olan Osmanlı Devleti'nin, 17. yüzyılda başlayan gerileme ve çöküş süreciyle, 19. yüzyıla ekonomik özgürlüğünü yitirmiş olarak girmesidir. Diğer unsur ise; yüzyıl boyunca Mardin ve çevresinde yaşanan çatışmaların ekonomi üzerindeki olumsuz etkileridir.

Osmanlı fethinin ilk dönemlerinde olduğu gibi⁵³, 19. yüzyılda da şehirde oturan halkın önemli bir kısmının bağ-bahçe işleriyle uğraştığı anlaşılmaktadır. Zira sicillerde, Mardin'i çevreleyen değişik vadilerdeki bağ ve bahçelerin satışıyla ilgili pek çok mahkeme kaydı bulunmaktadır. Şehrin çevresinde geniş bir alana yayılmış olan bağ ve bahçelerde kentin ihtiyacını karşılayacak tarımsal üretim yapılmakta, belirli ürünler ise pazar için üretilmektedir. 183 nolu defterde adı geçen vadiler şunlardır: Bağıgara/Bağ-ı Gara vadisi, Kadiş (Akdiş) vadisi, Safa vadisi, Seba vadisi, Seyf vadisi, Şadol vadisi, Zinnar vadisi.

Günümüzde körelmeye yüz tutmuş birçok zanaatı yüzyıllar boyu bünyesinde barındırmış olan Mardin'de, 19. yüzyılda meslek grupları açısından zengin bir yapı sergilenmektedir. 183 nolu defterde adı geçen meslek grupları şunlardır: Akkam, allaf, arzuhalci, aşçı, bağban, berber, çörekçi, çubukçu, debbağ, dolmacı, habbaz, hamal, kahveci, kasap, katancı, katırcı, kazzaz, kuyumcu, külhancı, seyis, lüleci. Mardin'de meslek gruplarını bunlarla sınırlamak mümkün değildir. Bu meslekler sadece 183 nolu deftere değişik sebeplerle yansıyan davalardan elde edilen mesleklerdir. Kaldı ki; 19. yüzyılın ortalarına ait başka bir defterde yer alan meslek grupları daha

⁵² Aydın ve diğerleri, *age*, s. 138.

⁵³ Göyünç, *age*, s. 125.

fazla çeşitlilik göstermektedir: Bezzazan (bezci-kumaşçı), göncüyan (derici), kassaban, tütüncüyan, haffafan (ayakkabıcı), sipahiyan, helvacıyan, dekkak ve katırcı, abacıyan, basmacı, terziyan, çulfacıyan (çulha), lüleciyan, mutafan-muytaban, pine-duzen (dikici-eskici), attaran, kevkebcıyan (ayakkabı çivicisi), mimaran, çirkçıyan-çeyrekçıyan (muhtemelen sakatatçı), kazancıyan, kılınçıyan, serracan (eyerci), iplikçıyan, neccar (marangoz) ve çubukçu, boğça gezduran (bohçacı), hamamcı ve berber ve hekim, palancıyan, kahvecıyan, debbağan, kazzazan (ipekçi), nalband, baş bakkalan, demirci ve çilingir, etmekçi-ekmekçi, keçeciyan, dingciyan (değirmenci), kürekçıyan, kavvaf (ayakkabıcı)⁵⁴. Abdulgani Efendi bu mesleklere eklenebilecek birçok meslek sayar. Dava vekili, dellal, düğmeci (veya dökümcü), hancı, kuyumcu, nasırcı, saatçi, tenekeci, testi yapanlar gibi. Bu mesleklerin bazılarının kendilerine ait çarşıları bulunmaktaydı. Kazancılar, sarraçlar, attarlar, neccarlar, yemeniciler çarşıları Mardin’de Ulu Cami çevresinde yer alan çarşılardı.⁵⁵

⁵⁴ 242 Nolu Mardin Şer’iye Sicili, Belge no: 56.

⁵⁵ Abdulgani Efendi, *age*, s. 258-259.

Tablo 1: Belge Tablosu.

BELGE NO	HİCRİ TARİH	MİLADİ TARİH	KONU
1	2 RA 1307	27 Ekim 1889	Miras-Borç
2	15 M 1307	11 Eylül 1889	Miras-Nafaka
3	1307	1889	Miras-Cami Yardımı
4	28 L 1308	6 Haziran 1891	Mülk Alım-Satımı
5	24 Şubat 1305	8 Mart 1890	Miras-Mehir
6	6 Kanun-ı Sani 1305	18 Ocak 1890	Miras-Masraf
7	6 Kanun-ı Sani 1305	18 Ocak 1890	Miras-Borç
8	25 Ş 1300	7 Mayıs 1888	Miras-Borç
9	20 Teşrin-i Sani 1307	2 Aralık 1891	Vesayet
10	19 Ş 1307	10 Nisan 1890	Mülk Alım-Satımı
11	27 Ş 1307	18 Nisan 1890	Miras
12	8 CA 1308	20 Aralık 1890	Kefalet
13	20 Ş 1307	11 Nisan 1890	Borç-Vakıf Para
14	22 Ş 1307	13 Nisan 1890	Borç-Miras-Vakıf Para
15	28 Ş 1307	19 Nisan 1890	Mülk Alım-Satımı
16	11 Ş 1307	2 Nisan 1890	Mülk Alım-Satımı
17	Gurre-i Z 1305	9 Ağustos 1888	Tereke/Muhasebe
18	11 N 1307	1 Mayıs 1890	Arazi Anlaşmazlığı
19	13 N 1307	3 Mayıs 1890	Alacak-Verecek Da- vası
20	15 N 1307	15 Mayıs 1890	Alacak-Verecek Da- vası
21	18 N 1307	8 Mayıs 1890	Alacak-Verecek Da- vası
22	19 Kanun-ı Sani 1304	31 Ocak 1889	Borç/Muhasebe Kaydı
23	19 Kanun-ı sani 1304	31 Ocak 1889	Kefalet

24	26 CA 1306	28 Ocak 1889	Tereke-Miras
25	22 N 1307	12 Mayıs 1890	Alacak-Verecek Davası
26	19 CA 1305	2 Şubat 1888	Alacak Senetleri
27	5 L 1307	25 Mayıs 1890	Alacak-Verecek Davası
28	7 L 1307	27 Mayıs 1890	Vakfiye
29	7 L 1307	27 Mayıs 1890	Tereke-Miras-Borç
30	8 L 1307	28 Mayıs 1890	Arazi Anlaşmazlığı
31	9 L 1307	29 Mayıs 1890	Kayyim Tayini
32	9 L 1307	29 Mayıs 1890	Satış
33	Tarihsiz	Tarihsiz	Mal-Mülk Sahibi Olmama
34	9 L 1307	29 Mayıs 1890	Arazi Anlaşmazlığı
35	19 L 1307	29 Mayıs 1890	Mülk Alım-Satımı
36	15 L 1307	4 Haziran 1890	Miras
37	15 L 1307	4 Haziran 1890	Alacak-Verecek
38	Tarihsiz	Tarihsiz	Satış Vekaleti
39	25 L 1307	14 Haziran 1890	Miras Davası
40	Gurre-i ZA 1307	19 Haziran 1890	Satış/Alacak-Verecek Davası
41	5 ZA 1307	23 Haziran 1890	Su Nöbeti Davası
42	8 ZA 1307	26 Haziran 1890	Alacak-Verecek Davası
43	5 ZA 1307	23 Haziran 1890	Kayıp Merkep Davası
44	5 ZA 1307	23 Haziran 1890	İhtida ve Vesayet
45	7 Zilkade 1307	25 Haziran 1890	Miras/Alacak-Verecek Davası
46	8 ZA 1307	26 Haziran 1890	Kayıp Merkep Davası
47	Tarihsiz	Tarihsiz	Alacak-Verecek Davası
48	11 ZA 1307	29 Haziran 1890	Alacak-Verecek Davası
49	19 ZA 1307	7 Temmuz 1890	Mahremiyet/Komşuluk İlişkisi

50	19 ZA 1307	7 Temmuz 1890	Borç/Alacak-Verecek Davası
51	21 ZA 1307	9 Temmuz 1890	Alacak-Verecek Davası
52	17 Z 1307	4 Ağustos 1890	Emanet/Alacak-Verecek Davası
53	27 Haziran 1307	9 Temmuz 1891	Miras Davası
54	Tarihsiz	Tarihsiz	Miras Davası
55	28 ZA 1307	16 Temmuz 1890	Miras/Alacak-Verecek Davası
56	15 ZA 1307	3 Temmuz 1890	Miras/Alacak-Verecek Davası
57	28 ZA 1307	16 Temmuz 1890	Ortaklık Davası
58	26 Haziran 1306	8 Temmuz 1890	Miras/Vasilik
59	28 ZA 1307	16 Temmuz 1890	Mülk Davası
60	29 ZA 1307	19 Temmuz 1890	Mülk Davası
61	2 Z 1307	30 Temmuz 1890	Mülk Satışı
62	7 Z 1307	25 Temmuz 1890	Boşanma-Mehir
63	20 Z 1307	7 Ağustos 1890	Eşya Tespiti
64	29 Z 1307	16 Ağustos 1890	Mülk Satışı/Ücret Teslimi
65	Selh-i Z 1307	16 Ağustos 1890	Mülkiyet Davası
66	3 M 1308	19 Ağustos 1890	Komşuluk İlişkisi
67	7 RA 1308	21 Ekim 1890	Alacak-Verecek Davası
68	16 M 1308	1 Eylül 1890	Alacak-Verecek Davası
69	16 M 1308	1 Eylül 1890	Alacak-Verecek Davası
70	19 M 1308	4 Eylül 1890	Alacak-Verecek Davası
71	19 M 1308	4 Eylül 1890	Alacak-Verecek Davası
72	16 B 1177	20 Ocak 1764	Vakıf Davası
73	27 S 1308	12 Ekim 1890	Tereke-Miras/Hibe
74	9 CA 1308	21 Aralık 1890	Tereke-Miras-Mülk Taksimi
75	11 ZA 1308	18 Haziran 1891	Kayıp Öküz Davası

76	12 ZA 1308	19 Haziran 1891	Alacak-Verecek Davası
77	12 ZA 1308	19 Haziran 1891	Alacak-Verecek Davası
78	9 ZA 1308	16 Haziran 1891	Vekâlet
79	18 Z 1308	25 Temmuz 1891	Alacak-Verecek Davası
80	2 ZA 1309	29 Mayıs 1892	Nafaka Tayini
81	25 M 1309	31 Ağustos 1891	Nafaka Tayini
82	2 ZA 1309	29 Mayıs 1892	Alacak-Verecek Davası
83	18 ZA 1309	14 Haziran 1892	Alacak-Verecek Davası
84	1 RA 1309	5 Ekim 1891	Vasi/Nafaka Tayini
85	21 RA 1308	4 Kasım 1890	Alacak-Verecek Davası
86	Tarihsiz	Tarihsiz	Tereke-Miras Tespiti ve Paylaşımı
87	13 R 1309	16 Kasım 1891	Tereke-Miras Tespiti ve Paylaşımı
88	13 R 1309	16 Kasım 1891	Tereke-Miras Tespiti ve Paylaşımı
89	13 R 1309	16 Kasım 1891	Tereke-Miras Tespiti ve Paylaşımı
90	Selh-i R 1309	2 Aralık 1891	Tereke-Miras Tespiti ve Paylaşımı
91	6 CA 1309	8 Aralık 1891	Miras
92	3 CA 1309	5 Aralık 1891	Vefat-Eşya Tespiti
93	5 CA 1309	7 Aralık 1891	Alacak-Verecek Davası
94	14 CA 1309	16 Aralık 1891	Aile Hukuku-Nafaka Davası
95	20 CA 1309	22 Aralık 1891	Mal Paylaşımı
96	20 CA 1309	22 Aralık 1891	Miras/Alacak-Verecek Davası
97	23 CA 1309	25 Aralık 1891	Vasi Tayini
98	3 S 1310	27 Ağustos 1892	Vasi Tayini
99	27 CA 1309	29 Aralık 1891	Ev Kiralama
100	27 CA 1309	29 Aralık 1891	Borç/Rehin

101	27 CA 1309	29 Aralık 1891	Borç/Rehin
102	27 CA 1309	29 Aralık 1891	Borç/Rehin/Mülk Satışı
103	5 B 1309	4 Şubat 1892	Alacak-Verecek Davası
104	28 CA 1309	30 Aralık 1891	Merkeb Davası
105	28 CA 1309	30 Aralık 1891	Miras Paylaşımı
106	7 C 1309	8 Ocak 1892	Alacak-Verecek Davası
107	28 CA 1309	30 Aralık 1891	Alacak-Verecek Davası
108	11 C 1309	12 Ocak 1892	Alacak-Verecek Davası
109	11 C 1309	12 Ocak 1892	Miras Davası
110	11 C 1309	12 Ocak 1892	Alacak-Verecek Davası
111	14 C 1309	15 Ocak 1892	Alacak-Verecek Davası
112	19 C 1309	20 Ocak 1892	Alacak-Verecek Davası
113	27 C 1309	28 Ocak 1892	Miras Davası
114	23 RA 1309	27 Ekim 1891	Miras Davası
115	7 B 1307	27 Şubat 1890	Zabitin Ailesi
116	15 B 1309	14 Şubat 1892	Vakfiye
117	7 CA 1310	27 Kasım 1892	Miras/Alacak-Verecek Davası
118	25 B 1309	24 Şubat 1892	Miras/Alacak-Verecek Davası
119	30 B 1309	29 Şubat 1892	Nafaka Tayini
120	30 B 1309	29 Şubat 1892	Borç-Alacak/Rehin/İpotek

121	30 B 1309	29 Şubat 1892	Alacak-Verecek Davası
122	29 B 1309	28 Şubat 1892	Nafaka Takdir ve Tayini
123	21 Ş 1309	21 Mart 1892	Aile Huku- ku/Anlaşmazlık/Şartlı Barışma
124	21 Ş 1309	21 Mart 1892	Alacak-Verecek Davası
125	25 Ş 1309	25 Mart 1892	Miras/Alacak-Verecek Davası
126	27 Ş 1309	27 Mart 1892	Miras/Alacak-Verecek Davası
127	5 L 1309	3 Mayıs 1892	Nafaka Tayini
128	1 L 1309	29 Nisan 1892	Nafaka Tayini
129	6 L 1309	4 Mayıs 1892	Miras Anlaşmazlığı
130	11 L 1309	15 Mayıs 1892	Vekalet
131	19 L 1309	17 Mayıs 1892	Nafaka Tayini
132	19 L 1309	17 Mayıs 1892	Nafaka Tayini
133	13 L 1309	11 Mayıs 1892	Borç/Rehin/İpotek
134	6 L 1309	4 Mayıs 1892	Borç/Rehin/İpotek
135	23 L 1309	21 Mayıs 1892	Ev Kiralama
136	20 L 1309	18 Mayıs 1892	Aile Anlaşmazlığı
137	25 L 1309	23 Mayıs 1892	Miras/Alacak-Verecek Davası
138	26 L 1309	24 Mayıs 1892	Vakıf/Kiralama/Alacak
139	20 L 1309	18 Mayıs 1892	Alacak-Verecek Davası
140	Selh-i L 1309	27 Mayıs 1892	Miras/Alacak-Verecek Davası
141	6 ZA 1309	2 Haziran 1892	Tuz Taşımacılığı
142	29 ZA 1311	3 Haziran 1894	Alacak-Verecek Davası
143	5 ZA 1309	1 Haziran 1892	Miras/Alacak-Verecek Davası
144	25 L 1309	23 Mayıs 1892	Miras/Alacak-Verecek Davası

145	11 ZA 1309	7 Haziran 1892	Kayıp Deve Davası
146	20 ZA 1309	16 Haziran 1892	Gasb/Alacak-Verecek Davası
147	20 ZA 1309	16 Haziran 1892	Alacak-Verecek Davası
148	20 ZA 1309	16 Haziran 1892	Alacak-Verecek Davası
149	11 ZA 1309	7 Haziran 1892	Nafaka Takdiri
150	1 Z 1309	27 Haziran 1892	Miras/Alacak-Verecek Davası
151	3 Z 1309	29 Haziran 1892	Nafaka Tayini
152	18 Z 1309	14 Temmuz 1892	Vasi Tayini
153	18 Z 1309	14 Temmuz 1892	Vasi Tayini
154	25 Z 1309	21 Temmuz 1892	Miras/Alacak-Verecek Davası
155	17 Z 1309	13 Temmuz 1892	Miras/Alacak-Verecek Davası
156	7 M 1310	1 Ağustos 1892	Kayıp Tay Davası
157	7 M 1310	1 Ağustos 1892	Miras/Alacak-Verecek Davası
158	10 M 1310	4 Ağustos 1892	Vasi Tayini
159	10 M 1310	4 Ağustos 1892	Miras/Alacak-Verecek Davası
160	10 M 1310	4 Ağustos 1892	Vasi Tayini
161	17 M 1310	11 Ağustos 1892	Vasi Tayini
162	21 M 1310	15 Ağustos 1892	Miras/Alacak-Verecek Davası
163	1 S 1310	25 Ağustos 1892	Miras/Alacak-Verecek Davası
164	8 S 1310	1 Eylül 1892	Seyislik-Çobanlık Ücreti Davası
165	8 S 1310	1 Eylül 1892	Kahvecilik Ücreti Davası

166	8 S 1310	1 Eylül 1892	Arabacılık Ücreti Davası
167	8 S 1310	1 Eylül 1892	Seyislik-Çobanlık Ücreti Davası
168	8 S 1310	1 Eylül 1892	Akkamlık-Deve Kiracılığı Ücreti Davası
169	8 S 1310	1 Eylül 1892	Aşçılık Ücreti Davası
170	13 S 1310	6 Eylül 1892	Miras Davası
171	Tarihsiz	Tarihsiz	Miras/Alacak-Verecek Davası
172	14 RA 1310	6 Ekim 1892	Miras/Alacak-Verecek Davası
173	14 RA 1310	6 Ekim 1892	Mülk Alım-Satım Anlaşmazlığı
174	5 Ş 1310	22 Şubat 1893	Miras /Alacak-Verecek Davası
175	13 RA 1310	5 Ekim 1892	Alacak-Verecek Davası
176	11 L 1310	28 Nisan 1893	Nafaka Tayini
177	3 S 1310	27 Ağustos 1892	Vasi Tayini
178	23 RA 1310	15 Ekim 1892	Miras/Alacak-Verecek Davası
179	3 R 1310	25 Ekim 1892	Nikâh Akdinin Feshi
180	6 R 1310	28 Ekim 1892	Başkasının Mülkünü Rehin Bırakma
181	16 C 1311	25 Aralık 1893	Mülk Alım-Satımı
182	R 1310	Ekim-Kasım 1892	Alacak-Verecek Davası
183	10 R 1310	1 Kasım 1892	Buğday Satışı/Alacak-Verecek Davası
184	25 R 1310	16 Kasım 1892	Mülk Alım-Satım Anlaşmazlığı
185	3 Ş 1310	20 Şubat 1893	Nafaka Tayini
186	CA 1310	Kasım-Aralık 1892	Miras/Alacak-Verecek Davası
187	13 B 1310	31 Ocak 1893	Mülk Alım-Satımı
188	Gurre-i R 1310	23 Ekim 1892	Nafaka Tayini
189	7 ZA 1309	3 Haziran 1892	Kefalet
190	16 ZA 1309	12 Haziran 1892	Kefalet
191	4 Ş 1310	21 Şubat 1893	Borç
192	22 Ş 1310	11 Mart 1893	Nafaka Tayini

Tablo 2: Tarihlerine Göre Belge Sayısını Gösterir Tablo.

1177/1763-64	1
300/1882-83	1
1304/1886-87	3
1305/1887-88	5
1306/1888-89	2
1307/1189-90	50
1308/1890-91	16
1309/1891-92	71
1310/1892-93	35
1311/1893-94	2
Tarihsiz	6

KAYNAKÇA

Abdulgani Efendi (Abdulgani Fahri Bulduk); **Mardin Tarihi** (Yayına Hazırlayan: Burhan Zengin), Ankara 1999.

Akdağ, Mustafa; **Türkiye'nin İktisadi ve İçtimai Tarihi 1453-1559**, C. 2, İstanbul 1979.

Atalar, Münir; "Şer'iyeye Sicillerine Dair Kısa Bir Tarihçe", **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslâm İlimleri Enstitüsü Dergisi**, S. 4 (1980), s. 303-328.

Aydın, Suavi; Emiroğlu, Kudret; Özel, Oktay; **Mardin Cemaat Aşiret Devleti**, İstanbul 2001.

Berki, Ali Himmet; **Büyük Türk Hükümdarı Sultan Mehmed Han ve Adalet Hayatı**, İstanbul 1953

Çadırcı, Musa; **Tanzimat döneminde Anadolu Kentleri**, Ankara 1997.

Ergenç, Özer; "Osmanlı Şehrinde Esnaf Örgütlerinin Fizik Yapıya Etkileri", **Türkiye'nin Sosyal ve Ekonomik Tarihi 1071-1920**, Ankara 1980.

Göyünç, Nejat; **XVI. Yüzyılda Mardin Sancağı**, Ankara 1991.

Günay, Ramazan; **259 Numaralı Hicri 1006-1008 (Miladi 1598-1600) Tarihli Mardin Şer'iyye Sicilinin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi**, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır 2002.

İnalcık, Halil; "Mahkeme" maddesi, **İA**, C. 7, İstanbul 1977.

Mardin, Ebul'ulâ; "Kadı" maddesi, **İA**, C. 6, İstanbul 1977.

Ongan, Halit; **Ankara'nın Bir Numaralı Şer'iyeye Sicili**, Ankara, 1974.

Ortaylı, İlber; **Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devletinde Kadı**, Ankara 1994.

Ortaylı, İlber; **Osmanlı Toplumunda Aile**, İstanbul 2001.

Özcoşar, İbrahim; "19. Yüzyılda Mardin'in İdari Yapısı", **Makalelerle Mardin I**, Tarih-Coğrafya, İstanbul 2007.

Özcoşar, İbrahim; "Papalığın Müdahalesi ve Süryani Kiliselerinde Bölünme: Keldani ve Süryani Katolik Patrikleri", **Süryaniler ve Süryanilik I**, Haz: Ahmet Taşğın, Eyüp Tanrıverdi, Canan Seyfeli, Ankara 2005.

Özdemir, Rifat; **XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Ankara**, Ankara 1986.

Pakalın, Mehmet Zeki; **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, C. III, İstanbul 1983.

Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet; **Kanunlaştıırma Hareketleri ve Tanzimat**, C. I, İstanbul 1940.

İNDEKS

A

Abdulaziz, 25, 31, 34, 45, 51, 52,
57, 59, 68, 74, 77
Abdulcebbar, 26, 39
Abdulgani, 26, 28, 76, 78, 91
Abdulhamid, 26, 62, 71
Abdulkadir, 23, 24, 27, 28, 31, 34,
36, 41, 42, 46, 47, 48, 49, 50,
53, 54, 58, 60, 62, 63, 64, 65,
67, 71, 74, 78, 84, 85, 87, 89,
90
Abdulkerim, 36, 48, 52, 59, 60,
61, 69, 71, 76, 83, 92
Abdullah, 23, 29, 33, 35, 38, 41,
42, 43, 45, 49, 50, 58, 60, 62,
63, 64, 66, 68, 69, 71, 74, 76,
77, 79, 80, 81, 83, 86, 87, 88,
91
Abdullatif, 36, 41, 61, 65, 72
Abdurrahman, 19, 21, 25, 36, 41,
43, 49, 60, 68, 70, 71, 77, 88
Abdurrezzak, 21, 26, 32, 58, 87,
92
Adliye Nezareti, 5
Agop, 35, 40, 91
Ahmed, 21, 22, 23, 24, 27, 28, 30,
33, 34, 36, 37, 39, 40, 41, 42,
43, 44, 46, 47, 52, 55, 57, 58,
59, 60, 62, 63, 64, 65, 67, 68,
69, 70, 71, 72, 74, 77, 78, 79,
80, 82, 83, 86, 87, 88, 90, 91,
92
Ali, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31,
33, 34, 36, 39, 40, 41, 42, 44,

45, 47, 50, 51, 53, 54, 57, 58, 59,
60, 61, 62, 66, 67, 68, 69, 70,
72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79,
81, 83, 84, 87, 89, 90
Anadolu, 5
Aynü's-Sebil, 88

B

Babü'l-Cedid, 26, 36, 63, 64, 69,
71, 86, 91
Babü's-Sor, 28, 34, 36, 38, 39, 41,
42, 44, 47, 51, 52, 57, 60, 61,
63, 64, 65, 70, 71, 74, 75, 77,
83, 84, 86, 87, 88, 91
Bağdad, 79, 80, 81, 82
Bekir, 28, 29, 34, 41, 51, 52, 69,
70, 85, 86, 92
Bektaş, 14
Beşar, 24, 57, 74
Beytü'ş-Şatır, 21
Bidayet, 23
Bilali, 28, 34
Borç, 19, 20, 22, 25, 28, 35, 53,
54, 61, 67, 92
Bozkatri, 56

C

Cami, 19, 23, 29, 33, 37, 40, 43,
47, 48, 50, 52, 53, 58, 60, 62,
64, 65, 67, 68, 69, 71, 73, 74,
75, 78, 84, 88, 90, 101

Cami-i Kebir, 23, 29, 33, 37, 40,
43, 47, 52, 57, 59, 70, 73, 83,
87, 89, 101
Casim, 20, 34, 49, 71, 79, 80, 81,
82
Cercis, 23, 26, 29, 39, 47, 50, 52,
53, 54, 63, 69, 73, 75, 78, 91
Cerco, 23, 24, 56, 64
Cizye, 13

Ç

Çelebi, 22, 26, 36, 42, 43, 47, 48,
58, 62, 69, 89

D

Daşi, 39, 45, 75, 87
Daşyan, 88
Davud, 28, 29, 33, 34, 36, 38, 43,
46, 49, 51, 52, 59, 63, 74, 85,
88
Dayşi, 14
Dergüviz, 23
Derviş, 22, 26, 28, 31, 34, 40, 42,
44, 46, 47, 48, 50, 52, 59, 61,
64, 72, 74, 75, 87, 89, 90
Deyrik, 23
Diyarbakır, 33
Diyarbakirli, 33
Dükkân, 44, 83
Düriye, 26

E

Ebu Yusuf, 5
Emine, 21, 29, 33, 41, 42, 47, 48,
50, 58, 60, 61, 65, 72, 73, 83
Eminüddin, 35, 41, 42, 48, 54, 61,
64, 68, 73, 76, 101
Emsih, 22, 23, 29, 35, 37, 41, 43,
47, 52, 62, 64, 66

Ermeni, 22, 23, 29, 32, 35, 37, 40,
43, 44, 47, 50, 54, 58, 61, 63,
69, 71, 73, 91
Ermeni Kilisesi, 22
Esad, 24, 39, 42, 51, 53, 54, 62,
67, 68, 70, 71, 84
Etraf-ı Şehr, 24, 32, 34, 49, 53,
54, 59, 70, 87, 88
Eyyub Sabri, 41

F

Faris, 24, 26, 40, 41, 42, 46, 48,
90
Fatıma, 20, 26, 46, 52, 58, 66, 68,
74, 85, 86, 92
Fatih Sultan Mehmed, 5

G

Genco, 21, 84
Gölasıyan, 24, 30, 32, 42, 44, 45,
50, 52, 53, 56, 61, 66, 71, 72,
76, 78, 79, 80, 81, 82, 84, 85,
90, 101
Göllü, 30, 89
Gülharrin, 37, 55
Gülo, 41, 42

H

Hacer, 19, 20
Hacı, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25,
26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33,
34, 36, 37, 38, 39, 41, 42, 44,
45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 54,
55, 57, 58, 59, 60, 62, 63, 64,
65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72,
74, 76, 78, 79, 80, 81, 83, 84,
85, 87, 88, 89, 92
Hacı Abdullah, 20, 27, 33, 74
Hacı Ahmed, 36, 41, 69, 78, 83
Hacı Bekir, 25

Hacı Mehmed, 26, 28, 42, 44, 57, 59, 76
 Hacı Numan, 19, 20
 Haleb, 26
 Halef, 34, 38, 45, 47, 55, 65, 74, 77, 87
 Halil, 29, 30, 31, 32, 33, 41, 42, 45, 46, 47, 50, 53, 57, 58, 64, 66, 68, 70, 71, 74, 77, 82, 86, 87, 90
 Halime, 40, 47, 50, 58, 65, 83
 Halveti, 14
 Hanım, 26, 73, 75, 79, 80, 81, 82
 Hani, 37, 40, 45, 77, 89
 Hanna, 21, 22, 33, 35, 37, 38, 41, 43, 48, 52, 55, 56, 61, 67, 73, 78, 89, 91
 Hano, 26, 38, 64, 90, 91
 Harman kaya, 21
 Harun Reşid, 5
 Hasan, 21, 22, 25, 27, 28, 30, 34, 36, 39, 40, 46, 47, 48, 50, 55, 59, 60, 62, 63, 65, 66, 71, 73, 74, 75, 78, 83, 84, 88, 89
 Hasankeyf, 41
 Hatice, 20, 41, 42, 64, 83
 Havşü'l-Han, 82
 Hayriye, 26
 Heci, 33
 Hızır, 24, 33
 Hüda, 45, 49
 Hüseyin, 21, 27, 31, 32, 36, 37, 39, 40, 44, 46, 47, 50, 52, 56, 58, 59, 60, 64, 65, 69, 71, 74, 75, 76, 77, 84
 Hüsniye, 28, 40, 50, 58, 63
 Hz. Ömer, 5

İ

İbâdât, 2

İbrahim, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 38, 41, 42, 43, 46, 49, 50, 52, 53, 54, 57, 58, 60, 62, 64, 66, 68, 69, 70, 72, 73, 74, 77, 84, 85, 88, 89, 90, 92
 İhtida, 13, 33
 İlyas, 22, 35, 52, 53, 56, 59, 61, 78, 91
 İstanbul, 2, 4, 5, 7, 9, 113

K

Kabala, 34, 49, 59, 88
 Kadı, 2, 3, 4, 7
 Kadiri, 14
 Kanuni Sultan Süleyman, 5
 Kara İshak, 24
 Karyo, 23
 Kasım, 22, 36, 41, 47, 48, 49, 60, 62, 76, 84, 86, 88, 89, 90
 Katolik, 22, 23, 24, 32, 35, 37, 47, 53, 54, 55, 58, 61, 63, 64, 67, 69, 71, 73, 86, 91
 Kayyim, 28
 Kefalet, 21, 26, 91
 Kefil, 26
 Keldani, 35, 40, 55, 56, 57, 61, 67, 83, 86
 Kesparyan, 37, 42
 Keşki, 14
 Kevrih, 21
 Kiki, 37, 40, 44, 48, 72
 Koçhisar, 45
 Kuruş, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 26, 30, 31, 32, 34, 35, 37, 39, 40, 41, 42, 44, 46, 47, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 57, 60, 61, 62, 63, 64, 66, 67, 68, 69, 71, 73, 74, 75, 76, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92

L

Latifiye, 44
 Latifiye, 23, 35, 40, 41, 42, 43,
 46, 57, 58, 61, 65, 71, 83, 91,
 101

M

Mahmud, 21, 23, 30, 35, 38, 39,
 40, 42, 43, 45, 46, 47, 50, 52,
 53, 57, 58, 59, 60, 64, 66, 67,
 68, 71, 72, 73, 75, 76, 78, 81,
 84, 85, 86, 88, 90, 91, 92
 Maksî, 32, 33, 35, 37, 40, 48, 52,
 55, 56, 61, 63, 64, 73, 75, 78,
 86, 91
 Mansuri, 23, 24, 57, 87, 88
 Maristan, 41, 42
 Maruf, 45, 79, 80, 81, 82
 Maserti, 29
 Mazhar, 29
 Medrese, 40, 48, 50, 57, 58, 62,
 72, 74, 84, 91, 101
 Mehir, 20, 39
 Mehmed, 19, 20, 21, 22, 24, 25,
 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33,
 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41,
 42, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50,
 51, 52, 53, 54, 57, 58, 59, 60,
 61, 62, 63, 64, 65, 67, 68, 69,
 70, 71, 72, 74, 75, 76, 77, 78,
 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86,
 87, 89, 91, 92
 Mehmed Emin, 32, 47
 Memiş, 19, 20
 Meryem, 26, 30, 37, 38, 40, 62,
 64, 71
 Meşkin, 31, 39, 46, 74, 101
 Mezraa-i Kantar, 48
 Midyat, 41, 59, 70
 Milli, 70, 74

Miras, 19, 20, 21, 22, 26, 28, 30,
 31, 33, 36, 37, 38, 43, 48, 49,
 50, 52, 55, 56, 58, 60, 64, 65,
 68, 70, 71, 73, 75, 76, 77, 78,
 83, 84, 85, 86, 90
 Molla, 19, 25, 28, 29, 34, 36, 39,
 40, 41, 42, 43, 45, 46, 47, 51,
 52, 53, 54, 55, 65, 69, 70, 74,
 76, 77, 81, 83, 84, 85, 86, 88,
 89
 Molla Halil, 19, 43, 88
 Muamelât, 2
 Murad, 25, 32
 Mustafa, 21, 27, 28, 29, 34, 36,
 41, 42, 49, 51, 52, 55, 59, 62,
 65, 66, 70, 76, 78, 79, 80, 81,
 82, 83, 85, 86
 Musul, 36, 70, 72, 79, 80, 81, 82
 Müftü, 33
 Münâkehât, 2
 Münciye, 29, 50

N

Nafaka, 19, 46, 47, 51, 61, 62, 65,
 66, 73, 74, 85, 90, 91, 92
 Naib, 58, 61
 Nasri, 22, 37, 42, 43, 47, 48, 55,
 58, 61, 63, 71, 86, 91
 Nasuh, 22
 Naum, 37, 42, 58, 61, 89
 Necmeddin, 42, 48, 68, 69, 73,
 75, 78, 85, 89, 91
 Necmezade, 38, 71
 Necmi, 48
 Nısibin, 36
 Nikola, 37, 41, 57, 61, 83
 Numan, 19, 20, 28, 30, 34, 38, 47,
 52, 53, 60, 64, 69, 73, 75, 78,
 84, 85, 89, 90
 Nuri, 41, 47, 63, 87
 Nuriye, 43

Nusaybin, 36, 51, 85

O

Ortaköy, 37, 55

Osi, 23, 24, 48

Osman, 28, 29, 30, 31, 35, 41, 42,
45, 62, 67, 72, 76, 77, 83, 84,
86, 88

Osman Gazi, 5

P

Protestan, 41, 48, 61, 89

R

Ramazan, 24, 25, 33, 49, 54, 76,
77

Remo, 37, 60, 72, 73

Rıfat, 31

Rıřmil, 24, 32, 42, 53, 54

S

Safa Vadisi, 21, 28, 31, 88

Salih, 24, 27, 28, 29, 34, 39, 43,
44, 45, 47, 52, 59, 66, 70, 71,
79, 80, 81, 84, 86, 88, 90

Salyane, 13, 17

Sancak-ı Kebir, 31

Savuri, 14

Selman, 45

Seyyid, 21, 22, 23, 25, 28, 31, 34,
41, 42, 47, 52, 60, 62, 63, 64,
66, 67, 69, 73, 75, 76, 77, 78,
83, 84, 86, 87, 89, 90

Seyyid Halil, 21

Siird, 34, 59

Sofu, 37, 40

Süleyman, 30, 40, 47, 50, 59, 65,
71, 73, 75, 76, 79, 80, 81, 82,
83, 85, 86, 87

Süryani, 32, 34, 37, 48, 52, 53,
54, 55, 56, 62, 63, 64, 67, 70,
73, 75, 78, 89, 91, 113

Süryani Katolik, 113

Ş

Şadol Vadisi, 24

Şakir, 25, 29, 43, 68, 92

Şam, 27

Şehidiye, 25, 28, 33, 36, 41, 42,
47, 49, 51, 52, 53, 56, 57, 58,
63, 67, 68, 70, 72, 74, 75, 76,
77, 85, 86, 87, 90, 101

Şenşöle, 23

Şerife, 41, 42

Şeyh, 15, 21, 22, 23, 24, 25, 27,
29, 30, 31, 32, 34, 35, 36, 37,
38, 39, 40, 41, 42, 44, 47, 49,
50, 52, 54, 55, 56, 57, 58, 59,
61, 63, 65, 66, 67, 68, 69, 70,
71, 73, 77, 81, 83, 86, 88, 91,
92, 101

Şeyh Abdulaziz Türbesi, 59

Şeyh Çabuk, 30, 35, 39, 40, 41,
42, 47, 52, 55, 56, 69, 77

Şeyh Davud, 25, 29, 34, 44, 49,
50, 52

Şeyh Şeyullah, , 21, 22,24,
31,32,37, 38, 41, 50, 52, 54, 55,
56, 61, 63, 66, 67, 69, 70, 71,
73, 86, 88, 91, 101.

Şeyhmus, 22, 23, 25, 29, 30, 31,
33, 35, 39, 41, 42, 46, 50, 53,
54, 57, 66, 69, 70, 71, 74, 86,
88

T

Tekke, 40, 46

Tekye, 26, 32, 38, 39, 42, 44, 46,
47, 48, 53, 54, 55, 57, 62, 63,
66, 68, 70, 71, 72, 75, 76, 77,

78, 83, 84, 85, 86, 87, 89, 90,
92, 101
Tekyenîşin, 40
Tell Enşer, 37
Tell Ermen, 25, 26, 37, 38, 40, 83
Tereke, 7, 12, 23, 26, 28, 43, 48,
49
Tevfik, 19, 66, 71
Tımar, 12
Tıbyat, 72
Tümik-i Süfla, 60

U

Ukubât, 2

Ü

Üveysi, 14

V

Vakıf, 22, 42, 68
Verdo, 23, 33, 86
Vesayet, 2, 21, 33, 72

Y

Yahya, 34, 36, 39, 46, 49, 50, 56,
58, 65, 69, 89
Yakubi, 23, 24, 30, 38, 40, 48, 52,
55, 56, 64, 70, 73, 75, 78, 89,
91
Yavuz Sultan Selim, 5
Yosef, 24, 26, 34, 54, 55, 56, 61,
62, 63, 64, 68, 69, 70, 86, 89,
91
Yusuf, 27, 28, 29, 34, 39, 41, 42,
45, 48, 50, 52, 54, 63, 65, 68,
69, 70, 84, 85, 91